

PLANUL URBANISTIC GENERAL
comuna

SICHEVIȚA

jud. CARAȘ-SEVERIN

STUDIU ISTORIC

MEMORIUL GENERAL

Biserica Sf. Nicolae - Gornea

PLANUL URBANISTIC GENERAL

comuna

Sichevița

jud. Caraș-Severin

STUDIUL ISTORIC

MEMORIUL GENERAL

BENEFICIAR: PRIMĂRIA SICHEVIȚA

PROIECTANT: S.C. CAPITEL PROIECT S.R.L. – ALBA IULIA

2018

BORDEROU DE PIESE SCRISE ȘI DESENATE

PIESE SCRISE:

a). MEMORIU GENERAL;

- Cap. I - Notă metodică generală;
- Cap. II - Analiza dezvoltării istorice a teritoriului administrativ și al localităților;
- Cap. III – Identificarea valorilor de patrimoniu construit
- Cap. IV - Definirea și delimitarea zonelor istorice de referință
- Cap. V - Definirea și delimitarea zonelor construite protejate
- Morile de apă din comuna Sichevița
- Fișe analitice de inventariere situri arheologice

b). ANEXE;

- Lista siturilor arheologice și istorice
- Evoluție urbanistică ;
- Surse cartografice;
- Planuri de evidențiere a zonelor construite protejate;
- Comuna Sichevița în imagini;
- Amplasament situri arheologice

PESE DESENATE:

- Harta actuală a teritoriului administrativ al comunei cu localizarea siturilor arheologice și istorice cunoscute.
- Propuneri de dezvoltare

RESPONSABILITATEA LUCRĂRII

COORDONATOR:	arhitect	BARBIERI MARIUS
REALIZATOR:	arheolog	MIRCEA GLIGOR
EXPERT M.C.:	arheolog	CAIUS SĂCĂRIN

Cap II

ANALIZA DEZVOLTĂRII TERITORIULUI ADMINISTRATIV ȘI A LOCALITĂȚILOR

2.1. ELEMENTE ALE CADRULUI NATURAL

Așezare spațială

Administrativ, comuna Sichevița este situată în partea sud-vestică a României, în sudul județului Caraș-Severin, la granița cu Republica Serbia. Limita sudică este formată din cursul râului Dunărea, pe cursul căreia este frontiera cu Republica Serbia; spre vest se învecinează cu teritoriile administrative ale orașului Moldova-Nouă și al comunelor Coronini și Gârnic, spre nord cu cel al comunelor Șopotul Nou, Dalboșeț și Bania, iar spre est de cel al comunei Berzasca.

Geografic comuna Sichevița este așezată în partea de sud-est a Munților Locvei, în cadrul bazinetului depresionar Sichevița-Liubcova, de pe culuarul Dunării, cunoscut sub numele de Clisură. Acest culuar este delimitat spre vest de zona carstică a Platoului Sfânta Elena, sub forma unui podiș joas, brăzdat de doline și văi de doline. Spre est teritoriul administrativ este delimitat de limita cu teritoriul administrativ al comunei Berzasca, și de culmile vestice ale Munților Almăj, unde altitunea crește. Valea Liboajdea constituie limita dintre două mari arii geologice, una preponderent calcaroasă, formată din sinclinatorumul Anina – Moldova-Nouă, formată preponderent din calcare triasice și depozite de fliș cu intercalații de șisturi cristaline și banatite în est.

Coordonatele geografice ale satului reședință de comună sunt: 44°41'44,55" latitudine nordică și 21°50'36,61" longitudine estică (Google Earth).

Teritoriul administrativ al comunei acoperă o suprafață de 2594 ha (25,94 kmp), reprezentând 0,3 % din suprafața județului și cuprinde un număr de 19 sate: Sichevița – reședință de comună, Brestelnic, Camenița, Crușovița, Cârșie, Cracu Almăj, Curmătura, Frăsiniș, Gornea, Liborajdea, Luncavăț, Martinovț, Ogașu Podului, Streneac, Zănou, Zăsloane, Valea Orevița, Valea Ravensca și Valea Sichevița.

Conectarea unității administrative la infrastructura națională de transport se face prin:

DN 57, cu o lungime de 201 km, leagă orașele Orșova (jud. Mehedinți) cu Moldova Nouă (jud. Caraș-Severin), continuând spre nord, până în localitatea Moravița, jud. Timiș și punctul de trecere a frontierei cu Serbia din această localitate. Prin acest drum localitatea este conectată la DN 6, în orașul Orșova, DN 57 în localitatea Pojejena, DN 59 la Moravița etc., care-i asigură posibilitatea conectării cu oricare din localitățile României și accesul spre punctele de trecere a frontierei din vestul țării, inclusiv spre Europa Centrală și de Vest.

Valea Cameniței este strănățută de DJ 571 A, care leagă DN 57 trecând prin Gârnic, cu DJ 571, în apropiere de localitatea Moldovița. Deși a fost recent modernizat starea drumului s-a înrăutățit datorită lucrărilor de proastă calitate.

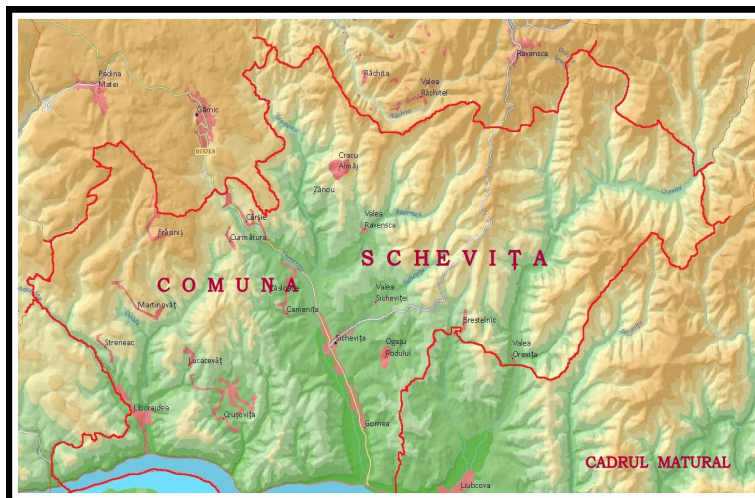
Cadrul natural

Din punct de vedere geomorfologic zona studiată face parte din lanțul Carpaților Occidentali, subzona Munților Banatului, unitatea Reșița – Moldova Nouă. Relieful zonei este dominat de culmile estice ale Munților Locvei, care în zonă se apropie cel mai mult de fluviu, prin piemonturile sale calcaroase. Partera de vest a comunei este dominată de platoul carstic Sfânta Elena, bogat în forme endo și exo-carstice atractive: lapiezuri (stânci lustruite, brăzdate de șanțuri cu diferite adâncimi, despărțite de creste ascuțite), văi seci și doline, în timp ce spre est se continuă până pe teritoriul comunei Berzasca, în bazinul văii Orevița.

Depresiunea Liubcova-Sichevița, suprapune în bună parte un bazin de sedimentare miocen, care se desfășoară pe o lungime de cca. 18 km, în lungul Dunării, între văile Liborajdea și Berzasca, înaintând spre nord până la culmile Munților Locvei și Almăj. Relieful acestei depresiuni are un aspect colinar, fiind dominat de culmile

domoale ale unor dealuri, a căror altitudine nu depășește 300 m. Pe văile principale precum Valea Mare la Seliște și Dragoselea, Valea Oraviței între ogașele Văznici și Cocoșneag, Camenița între Dealul Moșului și Vărsare, Crușovița în zona de obârșie, și Liborajdea, care adunându-și apele din zonele mai înalte ale Almăjului și Locvei, formează bazinete de eroziune și acumulare

Culmile Munților Locva închid depresiunea Liubcovei spre nord și nord-vest, în timp ce Munții Almăjului, cu înălțimile sale modeste, care de abia ating zonă 900 m (Tâlva Blidarului) o mărginesc spre est și nord-est. Acest fapt a permis formarea și menținerea unor căi de comunicație între depresiunea intramontană Almăj (Bozovici) și depresiunea Liubcova.

Sichevița – Harta fizică (Sursa: <http://atlas.anpm.ro/atlas>).

În zonă acești munți cu o structură preponderent calcaroasă, se prezintă sub forma unor culmi largi, ramificate și platouri carstice precum Cărbunari și Sfânta Elena. În lungul contactelor litologice și tectonice apar doline cu adâncimi diferite, văi carstice seci formate prin alinierea acestora, lapiezuri îngropate parțial de argile roșii și alte asemenea. Prin înălțimile lor mici și relativ plane aceste culmi a făcut posibilă stabilirea unor legături cu depresiunile vecine ale Oraviței și Moldova Veche.

Culmile domoale ale dealurilor din cadrul depresiunii coboară treptat spre Dunăre atât sub forma unor terase fertile cât și sub forma unor abrupturi mai puțin propice habitării. Dintre acestea amintim dealurile: Cioaca (310 m), Ciordărin (284 m), Greda (306 m), Stenca 8296 m), Păzăriște (207 m) și Căunița (175 m). Culmile cele mai înalte sunt: Dealu Colțu (579 m), Goșamăț (578 m), Străineacu Mare (575 m) și Băianu Mare (481 m).

Diversitatea litologică și sedimentară a zonei este exprimată prin succesiuni variate de calcare și marne, gresii, conglomerate, argile, la care se adaugă antraciți și huile. Teritoriul administrativ al comunei Sichevița este situată la extremitatea sud-estică a sinclinalului Reșița – Moldova Nouă, în flancurile căruia apar la zi marnele de Crivina, de vârstă Berriasian -Valanginian. Spre axul acestui sinclinal dominante sunt calcarele de Plopa, de vârstă cretacic timpuriu. Spre Dunăre și spre depresiunea Sichevița calcarele creează un versant relativ abrupt și înalt de peste 100 m, ce se desfășoară pe o distanță de câțiva kilometri în aval de localitatea v. Alibeg și delimitează spre vest v. Liborajdea. Formele carstice de suprafață sunt reprezentate de lapiezuri, doline (cu adâncimi de 2 – 10 m), văi de doline, chei scurte și sălbatice dar și forme carstice de adâncime, precum peșteri și avene. Alături de acestea semnalăm prezența intruziunilor magmatice, reprezentate de masivul granitic de Sichevița, de vârstă hercinică, format din granite, granodiorite, diorite cuarțifere. pe alocuri întâlnindu-se și produse vulcanice efuzive: riolite, dacite, andezite, piroclastite, cunoscute sub genericul de banatite. Ocupă suprafețe întinse în bazinul văii Liborajdea dominând interfluviul dintre aceasta și v. Cameniței.

Hydrografia zonei este dominată de prezența fluviului Dunărea care străbate limita sudică a teritoriului administrative formând granița fluvială, pe o lungime de cca. 11,10 km, pe direcția vest-est. Desigur, sub aspect hidrografic întreg teritoriul administrativ al comunei face parte din bazinul hidrografic al acestui fluviu, cursurile de apă existente fiind tributare acesteia.

Rețeaua hidrografică minoră al comunei este reprezentată printr-un număr de 4 cursuri de apă mai importante, care coboară din Munții Locvei și cei ai Almăjului, pentru a se vărsa în Dunăre. De la vest la est acestea sunt: Valea Alibeg, la limita cu teritoriul comunei Coronini, Valea Liborjadei, pârâul Crușovița (Valea Seacă), și Valea Camenița.

Sub aspect climatic Sichevița se găsește într-un areal climatic temperat, cu puternice influența mediteraneene. Disponibilitatea amplasamentului în culoarul Dunării îi conferă însă particularitățile unui mezoclimat de tip submediteranean, fiind caracterizat de valori termice lunare și anuale mai ridicate cu 1 – 1,2 grade și ierni mai blânde decât în zona montană, învecinată.

Gradul ridicat de umezeală a favorizat dezvoltarea unei bogate vegetații silvestre cu frunze cazatoare, în care predomină fagul și stejarul. Compoziția floristică, apartenența geografică, variația spațială a spectrului biologic și asociațiile vegetale ce caracterizează etajul nemoral la care se încadrează vegetația acestui areal conferă originalitate zonei. Cercetările complexe efectuate în zonă începând cu perioada interbelică au pus în evidență unicitatea acestei zone și nevoia de protecție și conservare. Prin includerea celei mai mari părți din teritoriul comunei Brezasca în Parcul Natural Porțile de Fier se asigură cadrul necesar conservării mediului biotic local.

Toponimie locală

Termenul toponim provine din grecescul topos „loc” și onoma/onoma „nume, denumire”. De studiul denumirilor geografice, de istoria și analiza lor se ocupă o ramură a lingvisticii numită toponimie.

Aceste toponime se împart în mai multe categorii:

- Locurile populate se numesc oiconime din gr. oikos „locuință, sălaș, adăpost”;
- Numele râurilor și apelor se numesc hidronime din gr. hrdōr „apă”;
- Căile de comunicație sunt cunoscute sub denumirea de dromonime, din gr. dromos „mișcare, alergare, drum, cale”.

Oiconime:

Brestelnic (**Brestelnic, Smizi, Vucsor**), Camenița, Cârșie, Cracu Almăj (**Cracu Almăj, Valea Mare, Valea Mică**), Crușovița, Curmătura (**Curmătura, Prislop**), Fresinis (Frăsiniș), Gornea (derivat din sl Gornia cu sensul „de sus” vezi Gornia Liubcova, vechea denumire a satului), Liborajdea (**Liborajdea, Sumița**), Lucacevăț, Martinovăț (**Martinovăț, Odăi, Pălevin**), Ogașu Podului, Sălăștiuț, Smizi (smidă -”pădure căzută jos), Streiniac (străin, venit din alt loc), Valea Orevița, Valea Ravensca (**Valea Ravensca, Gramensca**), Valea Sicheviței (**Valea Sicheviței, Plosca sau Smizi Ravensca**), Zănou (**Zănou, Grosanăț**), Zăsloane (pluralul substantivului zăslon - adăpost pentru oi, având acoperișul sprijinit pe două furci). O mențiune specială merită numele cele două localități mai importante: Sichevița și Gornea.

Sichevița, numele satului reședință de comună. Potrivit lui Al Moisiu, care studiază mai multe surse medievale, vechiul nume al așezării era „*Sațovița*”, ceea ce ne duce cu gândul la saț, sățios (Care satură; care ține de foame; hrănitor, abundent, bogat, bun, îmbelșugat etc.).

Gornea este forma impusă de nomenclatorul localităților românești din 1923. Provine din adjectivul sb. Gornia, cu sensul „sus, de sus”, rezultat în urma înlocuirii substantivului Liubcova, din denumirea compusă Gornia Liubcova (vechea denumire a satului până în perioada interbelică

Dromonime

Apelativele care stau la baza dromonimelor sunt: „cale” din lat. *callis*, mai puțin utilizat; cărare din lat. *carraria*; drum din bg. Drum; hudă., hudiță, din vechiul slav hadú, respectiv din hudă + suf. -iță.

Pe teritoriul comunei Sichevița, datorită configurației terenului numărul drumurilor importante este relativ redus.

1. Drumul Clisurii (Orșova - Baziaș, drum construit în sec. XIX (1833-1848) pe malul românesc al Dunării de către administrația maghiară, inițiativa contelui Ștefan

Szechenyi (1791-1860), de unde și denumirea de „*Drumul Szechenyi*”. Este suprapus astăzi în cea mai mare parte de actualul DN 57.

2. Drumul Mare – Drumul care lega depresiunea Moldova Veche și așezările din zonă, cu cele din depresiunea Svinița-Liubcova, trecând peste platoul Sfânta Elena (Actualul drum comunal DC 44).

3. Drumul Almăjului, drum ce urca din Valea Ravensca peste Cracul Almăj, pentru a coborâ spre Răchita și Depresiunea Almăjului. Drumul a fost reparat în 1783, când constituia principala legătură dintre depresiunea amintită și Dunăre prin Sichevița.

Hidronimie

În categoria antonimelor pentru deal avem valea, substantiv feminin derivat din latinescul *vallis*. În genere sunt substantive compuse, formate cu un antroponim sau alt substantiv. Acest grup include denumirea unor cursuri de apă (râuri, pâraie)(, fântâni, izvoare, lacuri, bălți etc. precum:

Cursuri de apă:

Pârâul Liborjadea (Valea și satul Liborjadea). Pentru prima dată apare sub forma Lybrasay în 1437, dar toponimul în sine este mult mai vechi, avându-și rădăcinile în antroponimul slav Ljuberadŭ, compus din „ljubŭ”, cu sensul de *drag, iubit* și „rad”, cu sensul de *bucuros*¹.

Pârâul Crușovița cu afluentul său - Valea Seacă,.

Pârâul Camenița, cu afluenții săi: Gravensca, Ravensca (reavăn, umed) și Valea Sichevița

Alibeg, ca hidronim având rădăcinile într-un antroponim Ali-beg, sau domnul Ali, ca o aluzie poate la numele fiului pașei Mehmed, din cetatea Moldova Veche (la începutul sec. XVII), ucis de haiduci în această zonă.

Valea Ceuca, sau Varanovăț. Ceuca este un substantiv feminin de origine savă, reprezentând un alt nume pentru „stăncuță”.

Toponime legate de formele de relief

- *Munți*: Muntele Băinului, Glaucina Mare, Cracul cu Corni, Cracul Almăjului

- *Dealuri*: Pentru toponimul deal, cu origini în slava veche („*dělŭ*), reținem: Bișteg, Greda, Stânca, Cracul Mățului, Bărnava, Toaca, Bujor.

○ *Coline*:

- Păzăriște colină situată la sud est de satul Gornea, spre Liubcova. Are sensul de „loc de pază”, originea toponimului putând fi legat de locul în care grănicerii bănățeni au oprit pentru 2 zile și două nopți trupele otomane în cursul războiului de la 1788-1789.
- Ciucaru,
- Ciordărin, toponim ocupațional rezultat dintr-o variantă locală a s.f. „ciurdar”, „ciordăr” + sufix „in”. În traducere s-ar mai putea spune „Dealul Ciurdarului”

- Forme joase de teren: *Lunca*, Lunca Bali, Lacu, Dumbrăvița (pădure tânără), Vale, Zăvoi,

1. *Lanuri*: Poiana Mare (suprafață întinsă de teren acoperit cu ierburi și situat într-o pădure), Străiniac, Vranovăț (locul unde se pășuna cu animalele și după care se plătea o taxă - numită „vărărit”), Alibeg (toponim de origine turcească cu sensul „a lui Ali”), Stâna Mărului, Spărtura Mironilor, Ulma (a ulmului), Padina Adâncă (loc plan aflat pe culmea unui deal, la o altitudine inferioară față de dealurile vecine), Curmătură (depresiune între doi munți/înălțimi), Crac – substantiv masculin de origine slavă (bg), definind în cazul de față o ramificație a unui deal: Cracul Lat, Cracul cu Morminți, Stâna Băloi, Livadița, Smida, Dealul Moșului, Priporul Mare, Martinovăț, Sirovița, Mocirla Gredi etc.

2. Alte toponime sunt legate de ocupații ale localnicilor, precum: Stâna Băloi sau Stâna lui Băloi (poreclă cu sensul de băl, blond), Livadiță (livadă). Stână, cuvânt autohton cu sensul de Colibă mică în care locuiesc ciobanii și unde se pregătește cașul).

Tot ca formă de relief amintim substantivul „Iasânoca” cu sensul de peșteră, cavitate/adăpost în stâncă (peștera Iasânoca).

2.2. Evenimente istorice mai importante care au influențat actualul teritoriu administrativ al comunei

Date istorice

- **804-806** - Sub conducerea marelui han Krum (803-814), regatul bulgar s-a întins spre nord și nord-vest, dând împreună cu francii o lovitură nimicitoare Hanatului Avar din Câmpia Panonică. Lovitura a dus la destrămarea definitivă al acestui hanat și la stabilirea graniței bulgare pe Dunărea Mijlocie. În acest context Panonia, Transilvania și Banatul, inclusiv zona Clisurii intră în componența statului bulgar. Este posibil ca unele lucrări de fortificare să fi avut loc și în această perioadă, sursele istorice amintind existența unei cetăți de pământ încadrabilă secolelor VIII-X (Luca, 2004, 55).
- **927** – În prima parte a sec. X teritoriul Banatului între Mureș, Dunăre și cetatea Horom se găsește în stăpânirea voievodului Glad. În jurul anului 927 are loc bătălia de la Vadu Nisipurilor, dintre voievodul Glad cu oștile maghiare condusa de Zuard, Cadusa și Boyta. Luată prin surprindere de către unguri armata lui Glad este înfrântă, acesta se retrage Keve (Cuvin), unde este asediat. În situația dată cere și obține pacea în schimbul unui tribut (Bodó 2009, 111).
- **1000-1027** – Voievodatul Bănățean se găsea sub conducerea ducelui Athum, botezat în ritul răsăritean la Vidin, urmaș și nepot al voievodului Glad, avându-și reședința la Morisena (Cenad). După trecerea lui Ștefan I la catolicism, are loc o încordare puternică a relațiilor dintre regalitatea maghiară și provinciile vecine care aparțineau religios de Constantinopol. În acest context se ajunge la un conflict deschis între Athum și regele maghiar, care debutează încă din 1003. În 1028 după alți istorici în 1030, Ștefan I îl pune în fruntea unei puternice armate maghiare pe Canadinus, un alt nepot a lui Glad, aflat la curtea sa, să cucerească țara lui Athum pentru el. Conflictul se termină prin victoria lui Canadinus, care devine stăpân al Banatului sub suzeranitatea regelui Ștefan I, stabilinduși reședința în cetatea vărului său, Morisena, pe care o numește Cenad. (Cornel Bârsan. Istorie furată – sursă <http://istoriefurata.istorieveche.ro/ahtum-voievodul-banatului>)
- **1127-1129** – au loc lupte între oștile bizantine și cele maghiare pe linia Dunării, inclusiv lângă cetatea Horom (situată la vărsarea râului Caraș în Dunăre).
- **1231-1291** - Este menționată provincia de la frontiera regatului maghiar, Banatul de Severin, ce cuprindea colțul sud-estic al Banatului de azi (ceea ce în secolele XIV – XVI va corespunde districtului Mehadia) și o parte Oltenia de azi, cu centrul Centrul era la Severin (astăzi Drobeta-Turnu Severin). În această perioadă are loc și refacerea sau ridicarea unor cetăți noi la Dunărea de Jos, printre care și cele de la Gornea și Liborajdea (Țeicu, Cetăți medievale... p, 49).
- **1392-1397** – Regele Sigismund al Ungariei trece la reorganizarea sistemului de apărare la frontiera otomană de la Dunăre, atât sub aspectul sistemului de fortificații cât și prin punerea întregii regiuni, de la Belgrad la Orșova sub comanda comitelui de Timiș.
- **1404-1426** – Comite de Timiș și comandant al cetăților de la Dunăre a fost condotierul italian Filippo Scolari, cunoscut ca Pipo de Ozora. Sub comanda militară și administrativă al acestuia sistemul defensiv a primit forma sa finală.
- **1428** – După această înfrângerea suferită în fața cetății Golumbac din 1428, Sigismund a luat decizia de a încredința paza Dunării Bănățene ordinul teuton,

căroră le cedează cetățile de lângă Dunăre, situate între Belgrad și Severin, prin care să apere Ungaria împotriva otomanilor.

- **1429** – În luna mai au plecat spre Banat alături de Nicolaus von Redewicz, alți șapte cavaleri ai ordinului teuton, aducând cu ei toată documentația privind posesiunile ordinului în Țara Bârsei² (pe care aceștia le revendicau), fiind așezați spre sfârșitul acestui an în Banatul de Severin, de către regele Ungariei Sigismund de Luxemburd, ca pavăză împotriva incursiunilor turcești.
- **1430** – Într-un document dat de către Sigismund sunt enumerate cetățile și forțele militare cedate cavalerilor teutoni, printre care: Cetatea Severinului, cetatea din insula Saan (Ada Kaleh?), cetățile deja pustii de lângă Severin și Sânpetru, cetatea Gewrin (Gureni), Orșova, Șvinița, Drencova, Lybrasd (Probabil Liboradgia), Sf. Ladislau, Peth, Rybes (neidentificată), Mehadia, Almăj, Ilidia, Lyubko (Liubcova), Pojabu (Pojejena), Soil (neidentificată), Carașova. Tot în acest an Nicolae Redwitz este amintit în funcția de ban al Severinului și preceptor al ordinului Sf. Fecioare Maria de la Ierusalim (Hațegan, 1979, p. 193).
- **1431** – Marele maestru al ordinului Cavalerilor teutoni, Paul von Russdorf (1422-1441) ridică numărul cavalerilor stabiliți în Banat la 13.
- **1432** – În 1432 s-a încheiat perioada de pace dintre Sigismund de Luxemburg și turci. Încă din primăvara acestui an are loc o puternică invazie a turcilor în Banatul de Severin. Cu toată rezistența opusă, cavalerii teutoni au fost în cea mai mare parte masacrați (7 din cei 13 cavaleri au murit³), ordinul suferind o usturătoare înfrângere. La aceasta a contribuit dispersarea forțelor apărătorilor, lipsa de sprijin din partea puterii centrale și neimplicarea forțelor românești din zonă, care își vedeau amenințate interesele de tendințele expansioniste ale cavalerilor. (Hațegan, 1979, p. 194).
- **1433** – Într-un act privind judecarea unui diferend funciar între cnezi din districtului Bârzavei, din acest an, participă și castelanul cetății Sf. Ladislau, Eberharth Sax (Eberharth Sasul), probabil unul dintre puținii castelani aparținând ordinului care au scăpat de măcelul turcesc. Tot în decursul aceluiași an are loc o nouă invazie în a turcilor în ținutul clisurii, fapt amintit în documente privind activitatea lui Redwirz din 1934, orientată spre înlăturarea efectelor raidului turcesc din anul anterior. (Hațegan, 1979, 195).
- **1335** – În primăvara acestui an este atestată ultima oară prezența lui Nicolae Redwitz ca ban al Severinului, fapt ce confirmă plecarea acestuia încă din acea primăvară.
- **1347** - Ultimii 5 cavaleri împreună cu servitorii lor, scăpați de măcelul turcesc, părăsesc ținutul Severinului (Achim, 2014, p. 38). După plecarea acestora, ban al Severinului ajunge Frank Talovec, după cum rezultă dintr-o scrisoare către vicecomiții de Caraș. (Hațegan 2006, 208).
- **1437** – Este amintită existența unei cetăți situată la gura văii Liborajdea, sub forma Lybrasad (castra inferioara cisdanubiana Lybrasad)
- **1459-1460** – În vara și toamnă aceluiași an a avut loc o incursiune turcească în Banat, ce a ajuns până la Timișoara și Cenad. În cursul acestui raid cu siguranță și fortificațiile din zonă au fost implicate. Până la urmă oastea turcească este înfrântă de către comitele Timișoarei, M. Szilagy, după mai multe lupte la Coronini. După alungarea turcilor acesta trece la refacerea cetății Kovin, arsă de otomani. După o incursiune în sudul Dunării se întoarce pentru a face față unui nou atac turcesc. În bătălia care a avut loc în zona Pojejena, Mihail Szilágyi este înfrânt, luat prizonier și dus la Stambul unde este decapitat. (Hațegan, 2006, 253). În același an este amintit Petru, castelan al cetății Kovin și Sf. Ladislau (Coronini) care primește alături de frații săi (Ladislau ban de Severin și Emeric, oștean al curții regale) primesc posesiunea Zenthelt (Hațegan, 2006, 258).
- **1519** – În acest an are loc un armistițiu între regele Ludovic al II-lea și sultanul Selim, fapt ce dă un răgaz de liniște cetăților dunărene Severin, Orșova, Mehadia

²Sursă: Blog Maria Roșu - <http://asztrorege.blogspot.ro/2012/>

³Ibidem

și Dubova. Documentul nu menționează și cetatea Lybrasd, Lybrasd, posibil aceasta fiind deja ocupată de către turci.

- **1524** – O scrisoare a episcopului de Oradea, din august 1524 și o donație regală din 1425, ce face trimitere la Ioan Horváth, *famulus*-ul lui Ioan Kállay, care și-ar fi pierdut toate bunurile cu un an în urmă în cetatea Severinului. Este o mărturie indirectă asupra sortii cetăților dunărene. Este posibil ca tot atunci să fi căzut, și celălalte cetăți situate în amonte, inclusiv cetatea feudală Ztanylowcz și cetatea Sf. Ladislau⁴.
- **1528, 1561, 1567, 1570**,– În decursul aceluiași secol cetatea mai apare menționată documentar în hărțile cartografilor medievali Lazarus, Matthias Zündt, Wolfgang Lazius și Girolamo Ruscelli, sub numele de „Liberusy”, „N „Liberas”; dar nu există date certe că autorul descrie o realitate politică și militară a momentului sau numele acestora este preluat după hărți mai vechi.
- **1663** – În drumul său spre spre Muntenia, Evlyia Celebi vizitează și descrie cetăți de pe ambele maluri ale Dunării, printre care de pe malul stâng cetățile Sf. Ladislau (Coronini), Liubcova, Drencova, Trikule, Pestera Veterani, Orșova și Porțile de Fier ale Dunării. (p. 649–653).
- **1641-1646** – În perioada ocupației turcești a Banatului, pe teritoriul actual al județului Caraș-Severin sunt aduși mai mulți locuitori din Oltenia, ca mână de lucru pentru minele redeschise de turci în Banat. Noii veniți, numiți de localnici „bufeni” sau „tăreni” au întemeiat așezări noi, mai ales în Munții Locvei și împrejurimile acestora. Ocupațiile acestora erau legate de minerit, exploatarea lemnului din pădurile zonei, cărbunăritul, cărăușia și agricultura (lucru pământului).
- **1669** - Vilayetul timisorean era împărțit în mai multe kaza (unitate juridică echivalentă sangeacului, sangeacul fiind o unitate teritorial-militară): Timișoara, Cenad, Vârșeț, Panciova, Ciacova, Becicherecu Mare, Zrenjanin, Orșova, Lipova, Moldova, Gyula, Ineu și Lugoj. Satele aflate pe teritoriul actualei comune Sichevița, existente la acel moment, aparțineau de kaza Moldova.
- **1692-1716** – Are loc războiul dintre Imperiul Habsburgic și cel Otoman, soldat cu înfrângerea Turcilor și alungarea lor din Banat
- **1718** – Este semnată pacea de la Passarowitz, între imperiul Austriac și cel Otoman, în urma căreia Banatul trece sub stăpânirea Austriei.
- **1737-38** turcii reocupă Clisura, fără a întâmpina rezistența populației locale, care nu se împăcau cu rigorile administrației militare austriece.

1764 - este înființat *Regimentul iliric (sârbesc) de grăniceri* care, mai târziu, se va numi *Regimentul de graniță româno-iliric nr. 13*, cu sediul în Biserica Albă. Trei ani mai târziu, în anul 1767, se va înființa *Regimentul german de grăniceri*, care va fi transformat în *Regimentul româno-bănățean nr. 13*, cu sediul în Caransebeș (Popovici, 2013, 39).

1772 – Satele Sichevița și Gornea vor fi înregimentate în Regimentul româno-bănățean nr. 13.

- **1781** – Este promulgată „Norma regia”, care reglementa înființarea și funcționarea școlilor de pe teritoriul imperiului, acordând tuturor comunităților naționale dreptul de a avea școli și biserici proprii;
  - **1804-1819** – Pe pământurile Sichevițenilor de pe actualul platou Sfânta Elena, ia naștere o colonie de „bufeni”, veniți de pe cursul superior al văii Radmina (Vidra Seacă) și Padina Mantrei, numită „Sat Bătrân”, care ulterior va fi numită de către autorități Alibeg (după numele muntelui), în timp ce localnicii îl numesc mai degrabă „Satu Nou”.

1809 – s-a terminat Cartea Funduară, comuna Sichevița a avut atunci 125 familii, din care 122 familii de români, două familii de croați și un sârb fără soție

1833 – Încep lucrările de construire a drumului Orșova-Baziaș, pe malul stâng (românesc) al Dunării. Într-o primă fază a fost realizată porțiunea de la Orșova la Cazane, care s-a terminat în anul 1837, pentru ca în 1839 constructorii să ajungă pe

---

⁴Ibidem

teritoriul Sicheviței, la Alibeg. Acest drum a fost cunoscut sub denumirea de „*Drumul Szechenyi*”, după numele contelui Ștefan Széchenyi (1791-1860), cel care a avut inițiativa lucrărilor de regularizare a Dunării și construcție a drumului.

1848 – La 19 august compania de grăniceri de la Berzasca, din care făceau parte și sichevițenii, sub conducerea căpitanului Ilie Megheleş, din Gornea i-au alungat pe honvezii maghiari și sârbii care au ocupat Moldova Nouă. În memoria acestui conducător s-a ridicat o cruce de piatră, cu inscripții slavone, amplasată inițial între Gornea și Sichevița, de unde a fost mutată în apropierea intersecției de la Păzăriște (Popovici, 2013, 44-45).

1849 – De la 22 ianuarie trupele împărătești preiau în totalitate controlul graniței de pe Clisura Dunării, apărată cu vitejie în numele împăratului de către grăniceri.

1872 - Se desființează granița militară; drepturile foștilor grăniceri fiind reprezentate pe mai departe de către Comunitatea de Avere a Graniței (CDA), cu sediul în Caransebeș.

1896 - La 15/27 septembrie, se inaugurează Canalul navigabil Porțile de Fier, în cadrul unei ceremonii la care au participat împăratul Austro-Ungariei, Franz Iosef, regele României, Carol I, și regele Serbiei, Alexandru I (Popovici, 2013, 46)

1872-1918 – După instaurarea dualismului austro-ungar și a administrației maghiare în Banat, locuitorii Clisurii cunosc una dintre cele mai triste și mai dificile perioade, locuitorii fiind puși în fața unor nedreptăți fără precedent, precum: înlocuirea în școală și în biserică a limbii române cu limba maghiară, înlăturarea treptată a românilor din administrația satelor, maghiarizarea numelor localităților și a celor de botez în registrele de stare civilă.

1918 – 16 noiembrie Clisura, inclusiv teritoriul administrativ al comunei este ocupată de trupele sârbești, care rămân aici până în 19 martie, 1919, când este înlocuită de armata franceză.

1919 - Armata română intră în comună la 30 mai 1919 (Ilieșiu, 2011, 276).

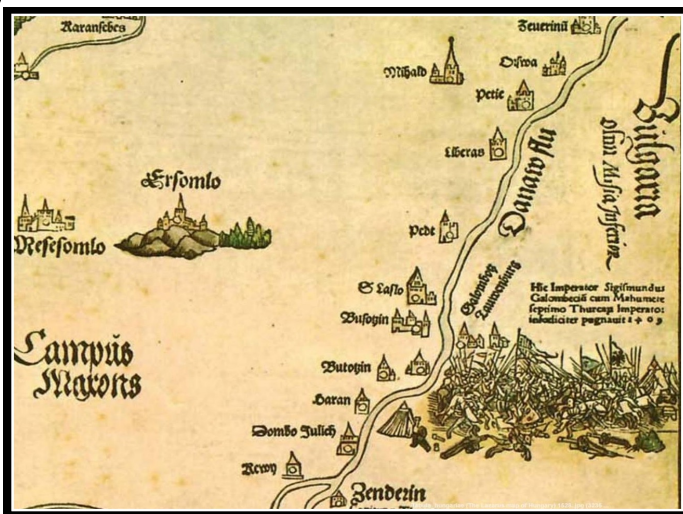
2.2.2. Mărturii cartografice și urbanistice

The Lazarus map of Hungary - 1528

Este considerată cea mai veche hartă a regatului Ungariei, care a supraviețuit până la noi. Extrasul de hartă prezentat acoperă zona de Clisură a Dunării, cu cetățile feudale existente la acel moment.

Prin amplasament și distanța față de fortificația de pe Dealul „Cula” din Coronini, cunoscută sub numele de Lazlovara (Sf. Ladislau), fortificația „Pedt” pare a fi amplasată undeva în cadrul depresiunii Liubcova, poate chiar pe teritoriul actual al comunei Sichevița, fără ca amplasamentul real să fie cunoscut în teren.

Privim harta ca pe cel mai vechi document cartografic care face referire la actualul teritoriu al comunei Sichevița.

Abraham Ortelius - Hungariae Descriptio, Wolfgango Lazio Auct, 1581

Harta prezintă Regatul Ungariei și a regiunilor înconjurătoare, a fost inclusă în ediția germană al atlasului "Theatrum Orbis Terrarum" tipărit la 1570. Și aici sunt menționate principalele puncte fortificate de pe Dunăre, printre care: Haram (Stara Palanca), Butozin (Pojejena), Buzorin (Varad ?), Sf. Laslo (Coronini), Dedt (? Liborajdea), Liberas (Liubcova), Petis (Drencova).

Cetățile Dunărene, după Nürnberg, 1567.

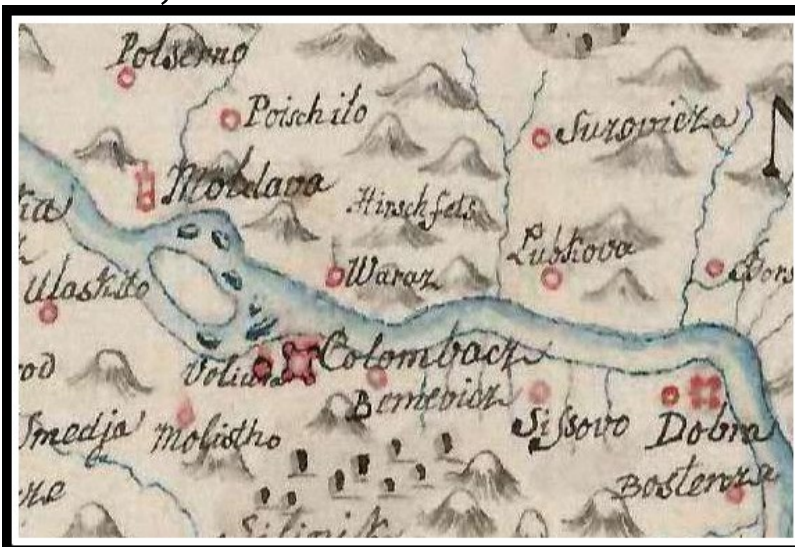
Pentru studiul de față harta este importantă pentru că prezintă principalele forturi și cetăți de la Dunărea bănațeană, cu amplasamentele lor așa cum erau receptate la acel moment, printre care amintim: Busozin (Pojejena), Sf. Ladislau (S. Laslo), *Pedt (neidentificată)* Liberas (Liubcova), Petie (posibil Dubova), Galbacz (Golubac), Mehadia, (Mibald), Orșova (Orsroa) și Severinul (Zeurerimum). Ținând seama de faptul că cetatea Pedt este amplasată între Sf Ladislau și Liberas, deci pe teritoriul Liborjadea, ne putem gândi la o identificare al acesteia cu cetatea Ibrasd, menționată documentar la 1429.

Carte von dem Koenigreich Servien, 1718

Pe harta Regatului Serbiei de la 1718, realizată în contextul Păcii de la Passarowitz, între așezările situate în "Clisură" sunt menționate și satele Suzovieza (Sichevița) și Lubkiova (Liubcona) ultimul situate aleatoriu între cele două așezări actuale Gornea și Liubcova. În cazul Sicheviței, este posibil ca aceasta să fie surprinsă pe vechiul amplasament de pe dealul "Cracu Lung), de unde a fost strămutat pe actualul amplasament, probabil după războiul dintre turci și austrieci de la 1738-1739.

Sursă: <https://maps.hungaricana.hu/en/>

Briffaut Etienne - Théâtre de la Guerre dans le Bannat de Temeswar, 1738

Pe hartă sunt marcate așezările Gorni Lupcova (Gornea), Suzoviza (Sichevița) și Dolni Liupkova (Liupcova), amplasate între Warath (așezare dispărută, situată pe actualul teritoriu al comunei Coronini) și Berzasc (Berzasca).

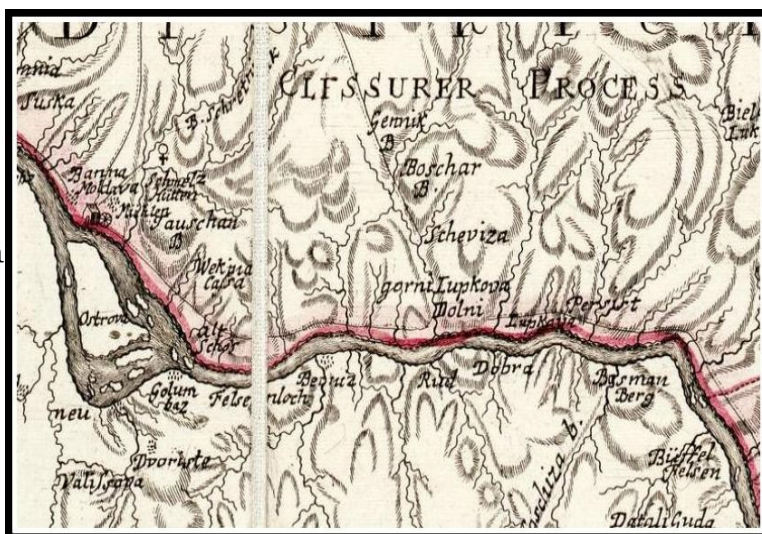
Importanța informației este dată de confirmarea existenței în aceeași perioadă a unor lăcașe de cult, probabil din lemn, dar și de amplasamentul diferit al satelor Gornea și Sichevița față de cel actual.

Winkler, Johann Christoph (1701/1770) - Temeswarer Bannat

Harta administrativă a Banatului Timișan, realizată de către Winkler, Johann Christoph face parte dintr-o colecție mai largă de hări, intitulată „Mappa geographica novissima Regni Hungariae divisi in suos Comitatus...” a fost tipărită la Viena pe la 1769.

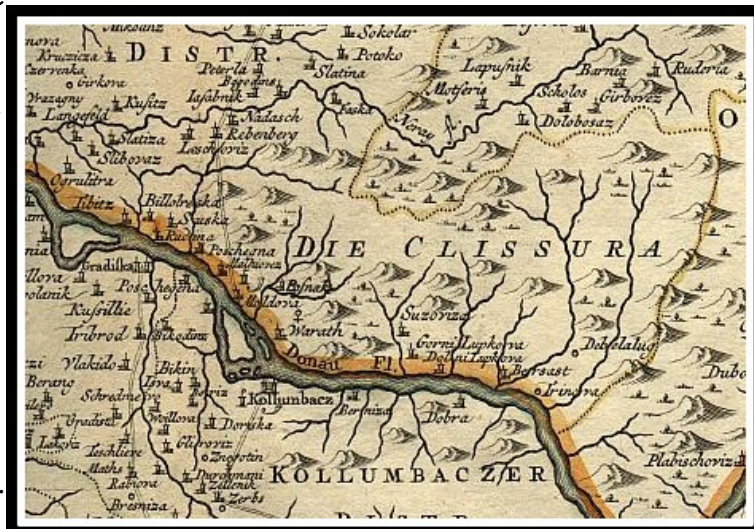
Pe hartă figurează încă localitățile Seheviza, Gorni și Dolni Lupkovs, dar situate pe actualul amplasament, fapt ce evidențiază strămutarea vetrelor așezărilor respective în locuri mai accesibile.

Map Banat - Reinier și Iosué Ottens, 1740

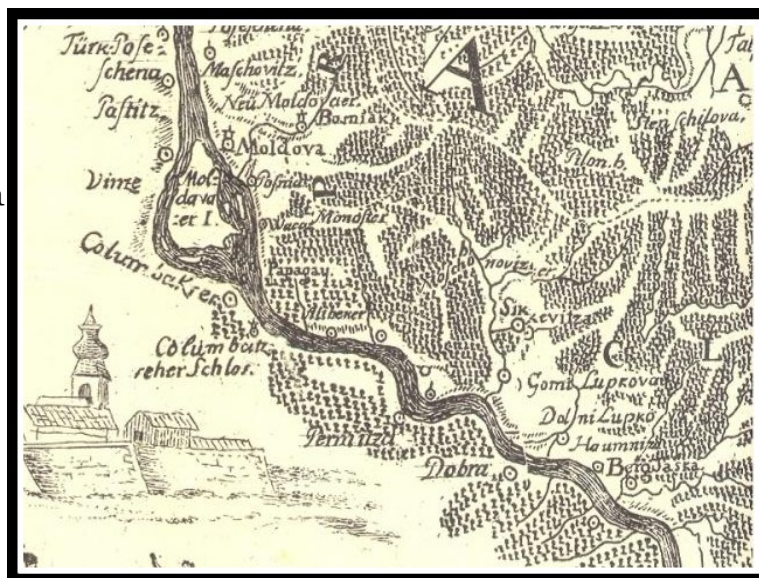
Pe harta Banatului, datorată lui Reinier și Iosue Ottens, 1740, care reia în bună măsură harta Mercy, sunt reprezentate cele două sate principale ale actualei comune, satul Sichevița, sub numele de *Suzoriza* și satul Gornea, sub numele de *Gorni Liupkova*, situate între alte două așezări Warath (Varad) sat și mănăstire pe valea cu același nume, comuna Coronini, dispărute ulterior și alături de Dolni Liubkoca, actualul sat Liubcova din comuna vecină, Berzasca.

Sursă:
http://www.banaterrea.eu/romana/files/krasso_1800.jpg

Griselinii 1776

Pe harta lui Griselinii de la 1776 sunt menționate de asemenea satele Sichevița, amplasată pe valea cu același nume, sub numele de Sikeviza și Gornea, sub numele de Gorni Lupkova. Atrage atenția prezența unui toponim, Moskonovizier, ca o denumire generică, probabil pentru a desemna zona de sălașe situate la limita dintre depresiunea Sicheviței și zona înaltă, montană.

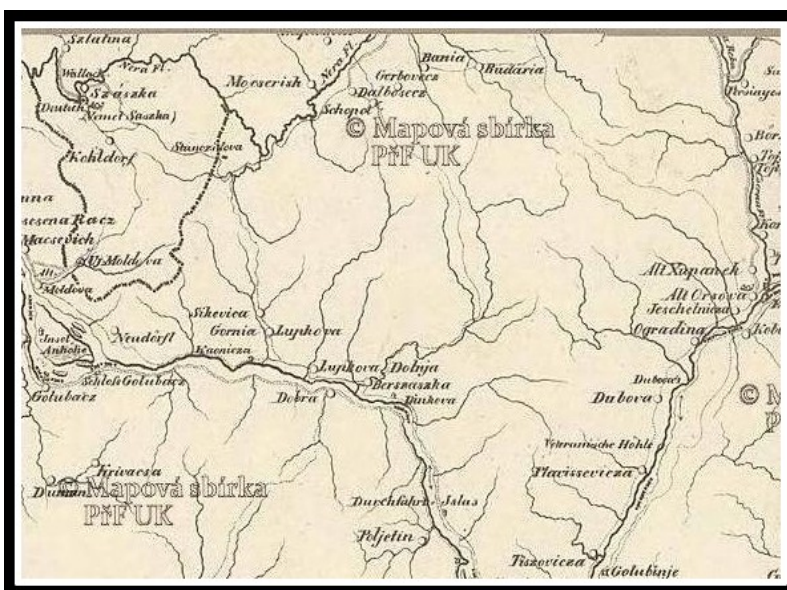

Strassen-Karte der Banatischen Militair-Grenze, 1827

Pe această hartă militară de la 1827 cele două sate componente apar sub numele de Sikevica și Gornia Lufhova, situate pe actualul amplasament. Alături de acestea, pe malul Dunării, la vărsarea văii cu același nume apare satul Kaenicza (Camenita).

Pe aceeași hartă, pe Platoul Sfânta Elena apare satul Neurdorf, una dintre denumirile purtate de actualul sat Coronini, înainte de a fi strămutat pe actualul amplasament

Sursa: <http://digitoool.is.cuni.cz:1801>; <http://www.oldmapsonline.org/map/cuni/>

C. Krassó la 1800

Pe o hartă administrativă a comitatului Caraș de la 1800 apar satele Sichevița, sub numele de Sikevicza și cele două Liubcova, Ober și Unter (de sus și de jos)

Banatul la 1880

Pe această hartă situația habitării în zonă apare mult diferită, prin faptul că menționează deja satele Sz Helena (Sf, Elena) și Wetzzenried (Gârnic). Sichevița este menționată sub numele Szikevicza și cele două sate Liubcova, G (ornia) și D (olnia).

~1770 (1769-1772)- "Ridicarea Josefină" (First Military Survey 1763-1787)

Sursa: <http://mapire.eu/en/>

Această hartă reprezintă cea mai veche reprezentare grafică, disponibilă a formei și structurii vetrelor actualelor localități componente ale comunei Noșlac. Din analiza acesteia se poate constata că în a doua parte a sec. al XVIII-lea cea mai mare parte a teritoriului actualului comunei era acoperit de păduri. Singurele așezări consemnate sunt Sichevița, ortografiată Sikeviza și Gornea, ortografiată Gorny Lupkova. Ambele așezări sunt reprezentate pe actualul amplasament, dar fără a fi suferit procese de urbanizare la amploare.

În cazul localității Sichevița, pe lângă amplasament, harta menționează prezența sau absența unor dotări edilitare de bază. Precum: drumuri de acces (drumul situat în lungul văii Camenița, care în centru satului se intersectează cu un alt drum care urcă pe Valea Sichevița), o posibilă piață centrală, fără biserică, dar cu trei instalații mulinologice înșirate în lungul văii, dintre care una în aval, spre Gornea și două în amonte.

Potrivit acestor hărți în a doua parte a sec. XVIII, satul Gornea era structurat pe actualul amplasament, în lungul drumului de urca spre Sichevița și munții din jur, dar și alte drumuri agricole care urcă spre dealurile din împrejurimi. Nici această comunitate nu dispunea de biserică, dar avea o moară amplasată în aval de sat, pe un iaz al

Camenitei.

Harta consemnează prezența hidronimelor Kameniza, Gremenska și Revanska. Zonele agricole se înșirau în cea mai mare parte în lungul văii Camenița, pe cursul inferior al unor afluenți și în câteva poieni și luminișuri situate pe dealurile din jur. Materialele cartografice nu consemnează existența unor mărturii de habitare pe valea Liborajdea și afluenții săi, și nici pe valea Crușovița.

Sunt semnalate însă existența unor pichete grăniceresti pe linia Dunării, la vărsarea văilor Liborajdea, Crușovița și Camenița, ultimul situat în apropiere de actuala vale Căunița de Sus.

De asemenea trebuie menționată existența unor plantații viticole pe versantul sudic al dealului Păzăriște, spre limita actuală cu Berzasca.

“A doua ridicare topografică Zweite oder Franziszeische Landesaufnahme” 1806-1869 (Sursa: <http://mapire.eu/en/>)

Acest material cartografic este mult mai bogat, evidențiind în primul rând dezvoltarea intravilanului localităților actualei comune Sichevita în perioada de sfârșit al sec. XVIII și prima parte a sec. XIX. La o analiză sumară se constată o importantă extindere a vetrei satelor, datorită creșterii numărului de gospodării, cât și îndesirea acestora în cadrul intravilanului. De asemenea, apare destul de bine structurat satul Crușovița, risipit pe platoul de pe cursul superior al văii cu același nume, dar și nucleele viitoarelor așezări formate pe valea Liborajdei: Martinovac (Martinovici), Streineak Liborazdiu (Streineac), Lukașevatz (Lucacevăț) etc.

Infrastructura de transport existentă este racordată la Drumul Clisurii, drum ce a fost deschis în prima parte a sec. XIX în lungul fluviului. La acesta este racordat drumul care urcă pe valea Camenița și cel de pe valea Liborajdea. Din aceste drumuri se desprind alte drumuri agricole și de acces spre zonele agricole și sălașurile ridicate de către localnici pe dealurile din împrejurimi. Între acestea menționăm drumul care leagă satul matcă Sichevita cu noua așezare situată la izvoarele Crușoviței, drum ce traversează râul Camenița pe un pod din lemn.

Revenind la cele două sate matcă, Sichevița și Gornea (Gornja Ljubkopka) se poate constata că acestea au trecut printr-un proces de refacere, probabil imediat după distrugerile înregistrate în cursul incursiunilor turcești de la 1788-1789.

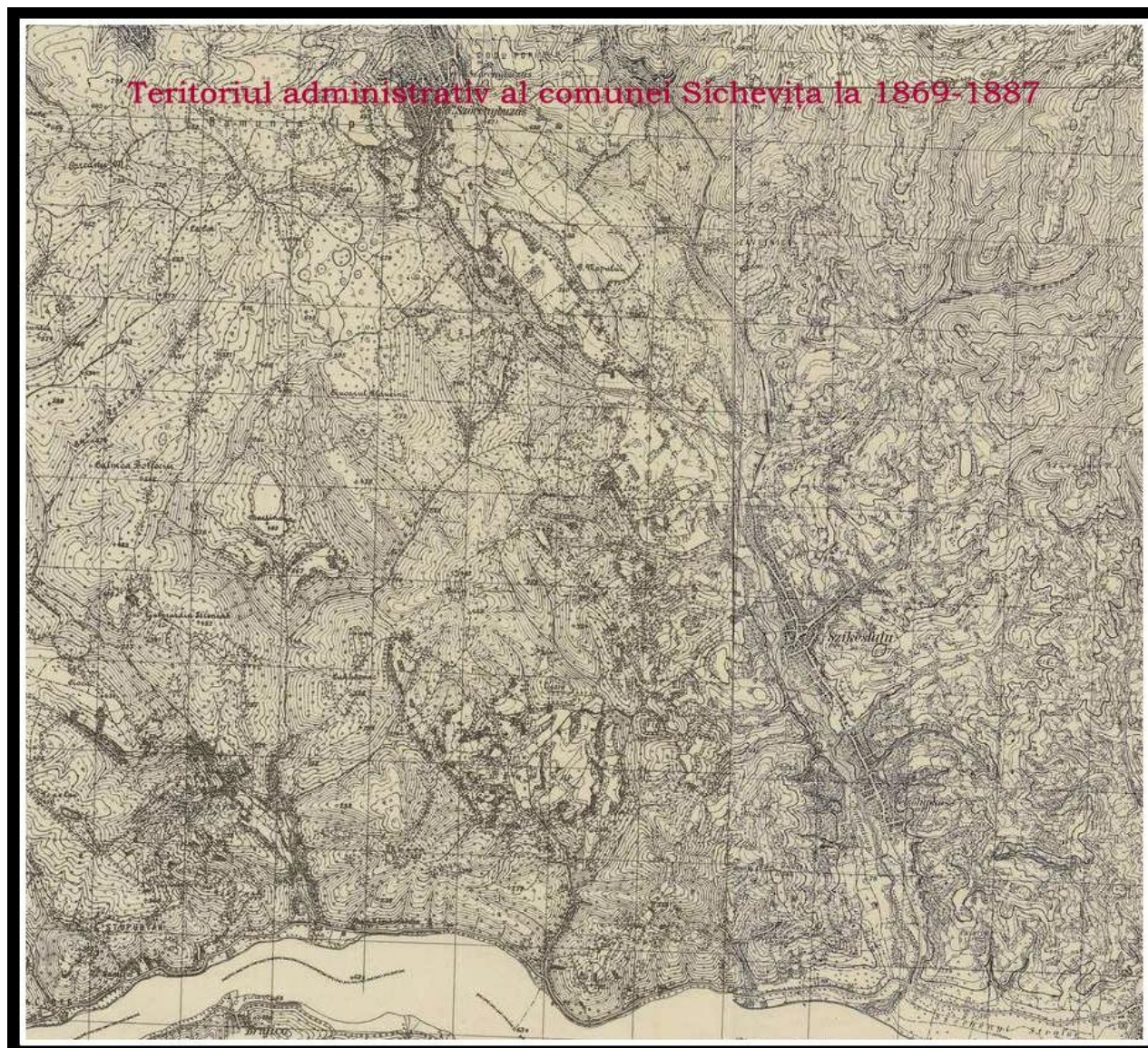
Sichevița, situată pe vechiul amplasament, pe malul stâng al râului Camenița, la confluența cu pârâul Sichevița, apare structurată pe două direcții, dictată de direcțiile de curgere a celor două văi. La ulița principală, formată din drumul care urcă în lungul Cameniței, din centru satului, unde apare o piațetă, se desprind două ulițe secundare amplasate pe cele două maluri ale văii Sichevița. În vatra satului gospodăriile sunt amplasate perpendicular la stradă, de o parte și de alta. De asemenea, se poate constata că la această dată comunitatea dispune de propria sa biserică, amplasată în centru satului, pe latura nordică a piațetei amintite. Semnalăm de asemenea, prezența unui pod din lemn peste pârâul Sichevița, dar și cinci mori de apă, amplasate în lungul văii Camenița, până la confluența acesteia cu valea Ravensca.

În cazul satului Gornea, reorganizarea urbanistică suferită dă o altă coerență așezării, a cărei vatră este situată în cea mai mare parte în lungul uliței principale, între Ogașul lui Crăciun și Ogașul Podului, din care se desprind 3-4 ulițe secundare. Și în acest caz putem vorbi de aceeași așezare a gospodăriilor în raport cu strada. Din dotările edilitare menționăm prezența bisericii în zona centrală a satului, unde există o mică piațetă, precum și un pod din lemn peste unul dintre ogașele care străbat satul. Necesitățile comunității privind asigurarea cu făină este rezolvată prin cele trei mori situate în aval de sat, pe brașe și iazuri desprinse din valea Camenița.

Un alt aspect evidențiat de aceste hărți sunt numărul mare de toponime, care s-au păstrat până astăzi. Dintre oronime menționăm: Glaucina mika, Glaucina mare, Kornî, Kracu Almașului, Sporturi (Spărturi), Culmea vaielilor (văilor), Dialu Moșului, Prislop, Ciukaru glausinii, Greda naltă, Culme Balfec, Drnava (Dumbrava) etc.

Dintre hidronime menționăm: Krusovitza saha (sacă), Krusovitza, Gornia Beka (cursul inferior al văii Camenița), Kamenika, Granenska (pârâu), Ravenska (pârâu), Vrela (pârâu), Liuborzadia (Liborajdea) etc. Analizând toponimele menționate se poate constata că majoritatea sunt de origine autohtonă, fapt ce sponde multe despre populația zonei.

Hărțile Regatului Maghiar (Hungarian Kingdom) 1869-1887 (scara 1:25.000) Sursa: <http://mapire.eu/en/>
Acest material cartografic induce modificări substanțiale în modul de redare,

reprezentarea altimetrică făcându-se cu ajutorul curbelor de nivel. Pe plan local aceste materiale vin să evidențieze structura urbanistică a așezărilor în perioada respectivă, fiind o oglindă fidelă a evoluției vetrei localități, față de sec. al XVIII-lea și prima parte a sec. XIX, precum și tendințele de dezvoltare ulterioare. Totodată condițiile de habitatare sunt simțitor schimbate, în condițiile în care suprafețele ocupate de păduri se restrâng mult, în detrimentul terenurilor agricole, presărate adesea cu germenii unor nou așezări.

Hărțile sunt mai zgârcite în elemente de toponimie, în schimb sunt redată multe date privind înălțimea unor forme pozitive de teren.

Este menționat „drumul clisurii” sub numele realizatorului său Szeckenyi strfse sau „Calea Szeckenyi, după numele contelui maghiar și mmembru al guvernului de la Buda, care a girat construcția acestuia.

Generalkarte von Mitteleuropa - 1910 -

Teritoriul administrativ al actualei comune Sichevita, pe aceste hărți este reprezentat pe filele 40-45 și 39-45 realizate la sfârșitul sec. XIX și începutul sec. XX. Hărțile sunt realizată la o scară mult mai mare, de 1 : 200.000, cea ce le scade mult din precizia redării. Importanța acestora este dată de evidențierea situației existente la începutul sec. XX, cu principalele localități.

Exceptând cele 2 localități sursă: Sichevita (Szikevicza) și Gornea (F. Lyubkova), pe prima filă nu mai sunt

menționate și alte sate. În timp ce pe fila 39-45 sunt amintite satele Liborazdia și Martinovac. Demn de semnalat că pe aceste hărți sunt delimitate teritoriile economice a fiecărei așezări, precum și puzderia de sălașe, care vor constitui germeii viitoarelor cătune și sate, după 1968.

Sursa: <http://lazarus.elte.hu/hun/didkonyv/topo>

2.3. Prezențe arheologice în teritoriul administrativ

Descoperiri preistorice

Cele mai vechi urme de locuire umană semnalate pe teritoriul comunei aparțin **paleoliticului și epipaleoliticului**, după cum o dovedesc descoperirile de la Gornea: Vodneac; Dealu Păzăriște, Căunița de Sus (musterian, cca. 40.000 ani a.Ch.); Țărcheviște, unde au ieșit la iveală mai multe așchii de silex atipice și unelte de silex brun, paleolitice și Peștera Păzăriște, astăzi distrusă de o carieră, unde de asemenea sunt semnalate descoperiri materiale paleolitice.

Industria litică și nucleeele de tip globular, „cvasiprismatice” și „cvasipiramidale” descoperite la Gornea-Dealul Căuniței, au fost atribuite unui Musterian tipic de debitaj Levallois (G. Popescu, 2007, p. 25)⁵. Materia primă este mai variată: șist negru, jasp, roci cuarțitice, silex, roci calcaroase. Au fost identificate: așchii, lame și vârfuri Levallois, racloare pe așchii Levallois, deșeuri de cioplire (Chirică, Boghian, 2003 p. 176). Peștera Păzăriște, unde de asemenea au fost menționate descoperiri paleolitice, a fost distrusă în totalitate până în prezent de o carieră de calcar.

De pe terasa de la Căunița de Sus în cursul săpăturilor din primăvara anului 1968, s-a descoperit un topor din silex și un grator discoidal care prin modul de executare denotă tradiții paleolitice (Petrovsky, 1975, 377).

De pe teritoriul administrativ al comunei s-au descoperit în diferite puncte un număr mare de necropole, artefacte și materiale ceramice care nu au putut fi datate cu certitudine, precum cele de la: Camenița - „Dealul Moșului”; Gornea - „Gavrina”; „La Brânzei”; „Greda Înaltă”; „Pe Vale”; „Dealul Stenca” și „Ogașul Padina cu Spini”.

În **perioada neolitică** timpurie are loc o extindere a nivelului de habitare prin pătrunderea în adâncimea zonei, datorat probabil și creșterii posibilităților de valorificare a resurselor dar și a numărului de locuitori în zonă. Acest fapt este confirmat de existența unor importante prezențe neolitice în zonă, din toate cele trei faze ale sale: neolitic timpuriu, mijlociu și târziu.

Potrivit cercetătorului Gh. Lazarovici, cele mai vechi descoperiri neolitice aparțin culturii Starčevo – Criș, faza a II-a, și provin din așezarea de la Căunița de Sus. Ceramica de aici este de bună calitate, cu o pictură și lustruire îngrijită. O semnalare importantă din acest punct este conviețuirea dintre purtătorii culturii Starčevo – Criș, faza a IV-a și cei ai culturii Vinča timpurie, după cum o dovedește prezența unor bordeie Starčevo în așezarea Vinča.

Pe lângă fragmentele ceramice scoase la iveală cu prilejul săpăturilor, au ieșit la lumină un bogat inventar de obiecte, încadrate plasticii vinčiene. Se remarcă numărul mare a figurinelor antropomorfe cu corp cilindric, având analogii în reprezentarea ochilor în Grecia centrală, realizate din pastă de diferite culori (cărămizie, cafenie, roșu cărămiziu etc.), bine arsă, având corespondențe în plastica descoperită în apropiere la Liubcova. Alături de acest tip de figurine mai sunt prezente cele cu forme prismatice sau plate și cele în care redarea anatomică este mai îndrăzneată în conturarea detaliilor anatomice, dar și altare de formă triunghiulară, rotundă sau ovală, ornamentate (Bălănescu, 1979, 34-39).

Neoliticul mijlociu ce debutează odată cu sosirea și stabilirea în zonă a primelor elemente ale culturii Vinča din sudul Dunării, este ilustrat prin așezarea de acest tip de la Căunița de Sus. Ceramica specifică al acestei faze se remarcă prin amestecul pastei uniform, prezența nisipului, lustruirea și arderea puternică. Sub aspectul ornamenticii predomină pliseurile la nivelul umerilor, culoare mono sau bicromă (Lazarovici 1974, 46-47).

Alte așezări neolitice au fost identificate pe teritoriul administrativ al comunei la:

- Gornea - „Vodneac”, unde în urma unor sondaje a ieșit la iveală ceramică Starčevo-Criș;
- Gornea - „Locurile Lungi”, „Țărmuri” (de unde provine un topor în formă de calapod) și „Cărămădărie”. În punctul Cărămădărie a fost dezvelit un

⁵ apud Păunescu, AL., *Paleoliticul și mezoliticul din spațiul transilvan*, București, 2001

complex Starčevo-Criș, format dintr-un bordei și un mormânt de adult. Complexul a fost datat pe baza a două picioare provenind de la un vas de cult, păstrate parțial, a unui idol ceramic de tip coloană și a prezenței scoicii *Spondylus* (Luca, 1985,73-77).

- Sichevița - „Ogașul Cirinii”; „Cracul cu Morminți”; „Magazinul Alimentar” și „Primărie”.

Către sfârșitul neoliticului dar și în decursul eneoliticului și a perioadei de trecere la epoca bronzului procesul de habitare se reduce semnificativ în zonă. O tendință de revenire a procesului de habitare se înregistrează în epoca bronzului timpuriu, când apar primele stațiuni aparținând acestei perioade. Este vorba de stațiunile Coțofeni de la:

- Gornea - „Locurile lungi”, pe o terasă inferioară a Dunării între valea Camenița și hotarul comunei Brezeasca, în urma unor săpături a ieșit la iveală mai multe fragmente ceramice pictate și simplă, atribuite culturii Starčevo-Criș și Cernavodă III (eneolitic mijlociu) (Petrovsky, 1975, 376).

- Gornea - „Bulfecea”, este un deal plat situat între Odăi, Străneac, Martinovăț și Frăsiniș. Aici sunt semnalati mai mulți tumuli funerare, atribuiți purtătorilor culturii Coțofeni (Luca, 2005, G).

- Pe Dealul Bișteg, situat la capătul nordic al satului Gornea în urma unei periegeze din 1968 au fost identificate mai multe materiale ceramice, ornamentate prin incizii și împunsături succesive, specifice culturii Coțofeni (Petrovsky, 1975, 377).

Nu este exclus ca o seamă de materiale arheologice descoperite în zonă, cu o cronologie necunoscută să aparțină acestei perioade.

În **epoca bronzului** se constată din nou o puternică extindere a procesului de habitare, reflectat în creșterea substanțială a numărului de stațiuni, dintre care unele cu situri multistratificate, care includ culturi specifice epocii bronzului. Menționăm în acest context situl arheologic multistratificat de la Gornea – Vodneac, unde s-a evidențiat prezența unei fortificații atribuite culturii Verbicioare, din epoca bronzului mijlociu. Tot epocii bronzului mijlociu îi este încadrată fortificația de pământ de la Gornea - Dealul Păzăriște”, atribuită culturii Vatina și și fortificația din epoca bronzului de la Sichevița-„Dealul Mieilor”.

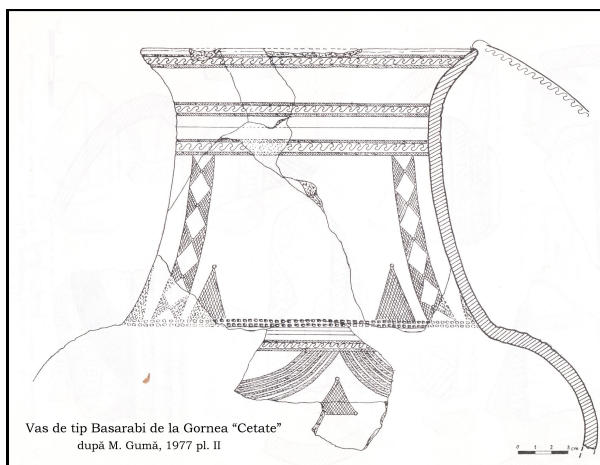
Din epoca bronzului sunt semnalate mai multe situri arheologice și nivele de locuire civilă, la care autorii descoperirilor nu precizează și cultura materială sau faza culturală căreia îi aparține. Este cazul siturilor:

- Gornea – Țarmuri s-a descoperit ceramică din epoca bronzului (Petrovsky, 1975, 377);
- Gornea - Căunița de Sus s-a descoperit în arătură un fragment de brățară din bronz;
- Liborajdea- Locul lui Brăilă (în fața Magazinului Alimentar din localitate);
- Gornea - „Sălașul lui Ion Sârbu”, cu ceramică atribuită bronzului mijlociu (Petrovsky, 1975, 378);
- Gornea - „Gavrina”;
- Gornea - „În punctul Păzăriște” (promontoriu situat la NE de vărvarea văii Camenița în Dunăre) s-a descoperit ceramică din epoca bronzului, atribuită culturii Vatina, precum și o bogată gamă de material osteologic, provenind de la specii de animale domestice și sălbatice. Dintre animalele domestice se remarcă ovicaprinele, bovinele și câinele, iar dintre cele sălbatice cerbul, mistrețul ursul brun, zimbrul, bursucul, căpriorul etc. (El Susi, 1995, 226). În partea nordică a dealului Păzăriște se găsește o cavitate naturală (peșteră) de unde au fost recoltate alte materiale arheologice aparținând epocii bronzului.
- Gornea – Vodniac, Aici a fost săpat în întregime un bordei și s-au făcut mai multe sondaje, prilej cu care a fost scoasă la lumină ceramică din perioada bronzului timpuriu. Materialele decorate cu măturicea, stilul scoarță de copac, unele besenstrich și 1-2 fragmente cu impresiuni textile, au fost atribuită culturilor Periam și Otomani, faza I, denumită Töszeg A. (Petrovsky, 1975, 377; Lazarovici, 1998, 41)

- Gornea - Șumița"; „Frăsiniș"; Liborajdea- „Odăi” sunt alte situri din zonă unde au fost identificate materiale arheologice aparținând epocii bronzului.

Descoperirile aparținând **primei epoci a fierului** efectuate reconfirmă existența unor comunități umane puternice, așezate pe terasele Dunării și al afluenților acesteia din zonă. Din această perioadă sunt semnalate așezările de la:

Așezarea de la Gornea – „Cetate”, aparține fazei de deplină afirmare al acestei culturi (Ha. C). Ceramica se caracterizează printr-o mare diversitate a formelor, mărimilor și tehnicilor decorative, în general cunoscute în cadrul întregii arii de expansiune al acestei culturi. Între acestea se remarcă unele vase de mari dimensiuni, cu gâtul înalt arcuit în interior, cu buza evazată și corpul globular, frumos ornamentat (Gumă, 1977, 260-261).

Vas de tip Basarabi de la Gornea "Cetate"
după M. Gumă, 1977 pl. II

Așezarea civilă de la Gornea – „Țărmuri”, situată pe o terasă joasă a Dunării, atribuită fazei finale a culturii Basarabi din Hallstattul mijlociu;

Așezarea civilă de la Gornea - „Pod Păzăriște”, amplasată pe o terasă a Dunării la poalele dealului omonim, unde nivelul atribuit culturii Basarabi din Hallstattul mijlociu suprapune un nivel de tip Gornea-Kalakača, atribuit primei epoci a fierului (HaB1);

În apropiere, la Țărcheviște, au fost identificate urmele unei locuințe și ceramică „hallstattiană” (Gumă, 1993, 290; Petrovsky, 1975, 376);

Așezarea civilă de la Gornea - „Căunița de Jos”, situată pe terasa inferioară a Dunării, la poalele dealului Căunița, atribuită culturii Basarabi din Hallstattul mijlociu;

Așezarea de la Gornea - „Căunița de Sus”, situată pe o terasă mediană a Dunării, la poalele dealului Căunița, este atribuită unui nivel hallstatiian timpuriu, de tip Gornea-Kalakača (Ha B1-B3). Tot de aici provine un fragment de brățară din bronz (Gumă, 1993, 289; Petrovsky, 1975, 376);

Pe baza ceramicii specifice la Gornea - „Sub Bișteg”, este semnalată o altă așezare civilă hallstatiiană aparținând purtătorilor culturii Basarabi (Gumă, 1993, 290);

Așezarea civilă de la Liborajdea - „Locul lui Brăilă”, amplasată în fața Magazinului Alimentar din localitate și atribuită culturii hallstatiiane, Basarabi.

Așezări hallstatiiane, situate pe teritoriul administrativ al comunei, dar la care nu sunt menționate cultura sau faza culturală în care este încadrată, mai sunt semnalate la: Gornea - „Grădina lui Fener Moser”; Sichevița - Magazinul Alimentar și la Primărie (posibil o singură așezare mai întinsă de unde provine un celt fragmentar de tip transilvănean și un fragment de sabie) și la „Frăsiniș”, în cătunul cu același nume, în apropiere de cumpăna apelor spre Almăj.

Literatura de specialitate semnalează descoperirea pe teritoriul comunei a unui număr de 3 depozite de bronzuri, cunoscute sub indicativul:

Sichevița I, depozit de bronzuri din seria Moigrad – Tăuteu (Ha.B1);

Sichevița II, depozit de bronzuri din seria Cincu – Suseni (Ha.A1-A2), format dintr-un celt fragmentar de tip transilvănean, un fragment de sabie și o bară de bronz arcuită cu o verigă în capăt, descoperit într-un loc neprecizat dintre Valea Ravensca și Valea Sichevița (Petrescu-Dâmbovița, 1977, 106; Gumă 1993, 295);

Sichevița III, depozit de bronzuri din seria Cincu – Suseni (Ha.A1-A2) format din două celuri, două seceri cu buton și două vârfuri de lance, descoperite pe Valea Sicheviței, la cca. 100 m de locuința lui Gruită (Petrescu-Dâmbovița, 1977, 106; Gumă 1993, 295);

Alături de depozitele menționate mai amintim și alte descoperiri izolate de bronzuri:

La Liborajdea, în locul numit „Poiana lui Stan” s-a găsit un topor cu brațele în cruce, de tip Jászladány;

Tot aici, în fața magazinului din localitate, pe malul Dunării, s-a găsit un celt, și în imediata apropiere ceramică canelată, specifică Hallstattului timpuriu. Din același areal

restrâns mai provin alte trei ceturi, un fragment de lamă provenind de la o spadă și un ac de bronz, cu o greutate totală de 1.193 g, fapt ce i-a determinat pe specialiști să le includă în același depozit. Tipologic, acest depozit se încadrează în tipul Moigrad-Tăuteu din Ha B1. (Gumă, Dragomir, 1985, 107-122).

Din punctul „Varniță” provine un fragment dintr-o lamă de sabie din bronz (Săcărin, 1979, 111-112).

Din datele prezentate rezultă o puternică extindere a numărului de așezări, inclusiv a procesului de habitare, datorat cu certitudine purtătorilor culturii Basarabi (800-650 a.Ch.), care au cunoscut o largă expansiune acoperind în perioada sa de maximă înflorire spații importante din sudul Transilvaniei, zona de câmpie din Muntenia și Oltenia, sudul Moldovei, Banatul, nordul Bulgariei, și a Serbiei, Voievodina etc.

Perioada dacică

În a doua epocă a fierului, cunoscută și sub numele de cultura La Tène, se constată din nou o restrângere a spațiului habitațional, vizibil în scăderea numărului de așezări față de perioada anterioară. La acest proces a contribuit cu certitudine atât factori de natură climatică cât și istorică.

Prezența și evoluția civilizației daco-gete pe teritoriul administrativ al comunei este dovedită de existența mai multor vetrte de locuire, între care menționăm:

1.1. În punctul „*Locul lui Brăilă*”, la *Liborajdea*, pe malul Dunării, în dreptul fostului pichet de grăniceri, într-un sit roman și de epoca bronzului au ieșit la iveală mai multe fragmente ceramice de epocă dacică.

1. „Ogașul Padina cu Spini”, situat la circa 1500 m vest de Căunița de Jos, deasupra șoselei spre Noldova Veche. Aici au fost descoperite urmele a 4 bordeie, vetre de cenușă, ceramică dacică și două fibule de tip tracic, Tot din zonă provine o sabie curbă cu lama și mânerul dintr-o bucată aflată în Muzeul sătesc de la Gornea. (Uzum, 1973, pp407-408)
2. La „Zăsloane”, în punctul Fântâna cu cruce, situat la nord de Sichevița s-a descoperit de asemenea ceramică dacică și romană târzie (Uzum, 1973, 413)
3. Din această perioadă mai sunt menționate materiale de proveniență dacică în vatra satului Sichevița - Lângă Dispensar și Biserică, de unde a ieșit la suprafață ceramică și urme de zgură și posibil la Gornea - punctul „Juburovăț”. (Uzum, 1973, 413).

Ceramica este în cea mai mare parte lucrată cu mâna, fără a lipsi și ceramică lucrată la roată, de culoare cenușie, bine arsă. Vasele bine netezite sau lustruite, au o culoare cărămizie, brună sau gălbuie. Ca tipologie dominante sunt cele de tip sacle cu gât evazat, strachini tronconică sau bitronconică, cești etc.

Alături de siturile menționate, în zona adiacentă sunt cunoscute o seamă de așezări importante, din care unele fortificate, ca: Mudava (Moldova Veche), Cula (Coronini), Stenca Liubcovei (Berzasca) etc., fapt ce ilustrează convingător dezvoltarea societății dacice în zonă.

Descoperiri de epocă romană

Așezări

Pe drumul roman ce unea Dierna (Orșova) cu Lederata erau situate așezările romane Ad Mediam (Mehadia), Praetorium (Plugova) și Ad Pannonis (Gornea). (Bejan 1998, 67).

1. Villa rustica de la Gornea-Căunița de Sus

Probabil un ofițer roman lăsat la vatră după satisfacerea serviciului militar a ridicat la Căunița de Sus o așezare de tip *villa rustica* ale căror vestigii se pot vedea și astăzi. „Clădirea era în formă de navă din piatră și cărămidă și avea încălzire hipocaust; cercetările privind așezările din epoca romană și romană târzie au arătat că *villa rustica* este din secolul al IV-lea și probabil a aparținut unei familii înstărite. Pentru construirea locuințelor s-au făcut cuptoare de ars cărămidă, cum sunt cele două cuptoare descoperite lângă *villa rustica*. Fiecare cuptor avea o capacitate de circa 2000 bucăți

într-o șarjă. Un astfel de cuptor a fost reconstituit la Muzeul Banatului Montan din Reșița.” (Dragomir I, 2006 apud Popovici, 2013, p. 26).

Cu siguranță în jurul acesteia au luat naștere și alte așezări aparținând populației locale deja aflată în proces de romanizare., precum cele de la Gornea-Țărmuri, Gornea-Drăghina și Liborajdea-Locul lui Brăilă.

2. Așezarea de epocă romană de la Gornea-Țărmuri

Situl de la Gornea – Țărmuri este un sit complex, care păstrează urme de locuire începând din neolitic până în epoca feudală timpurie, între care și un nivel de locuire romană. Locuirea romană este ilustrată de prezența ceramicii romane, de uz comun și de import

3. Așezarea de epocă romană de la Gornea-”Drăghina”.

Pe partea stângă a ogașului 'Cduniței, sub fostul sălaș al, cetățenei Belodedici D., a fost descoperită ceramică romană târzie și ceramică prefeudală, prezența acestuia fiind legată de complexul castellum-ulu roman tirziu de la Cetățuie (Căunița de Jos) (Dragomir, 1981, p. 463).

4. Așezarea de epocă romană (și cuptoare) de la Liborajdea-”Locul lui Brăilă”.

Sub șoseaua națională, în dneptul fostului pichet de grăniceri, actualmente grup comercial, au ieșit la iveală fragmente ceramice din epoca bronzului, dacică și romană, precum și un număr mare de cărămizi romane. Tot aici au fost identificate 6 cuptoare de ars varul, în jurul cărora s-au găsit de asemenea fragmente ceramice dacice și romane. Atât prezența amenajărilor și a materialelor descoperite, cât și pământul ars din preajmă sugerează existența în acest loc a unui centru de fabricare a varului, pus de autor în legătură cu construcția “*castellum-ulu*” roman de la Gornea – Cetate. Din aceeași zonă mai provine un depozit de bronzuri din prima epocă a fierului (Dragomir, 1981, p. 463).

Cuptoare de ars ceramică

În cursul săpăturilor efectuate de către Gh. Lazarovici, în 1976, în punctul Căunița de Sus au fost identificate două cuptoare de ars cărămizi. Potrivit arheologului O. Bozu, *Primul cuptor, după cum a fost descris „are jumătate din încăperea 4x5 m; înălțimea ei 2 m, din care 60 cm camera de foc și 1,40 m cea de ardere. Grătarul are 15 cm grosime și are prevăzute din 20 în 20 cm găuri cu diametrul de 3-4 cm. Găurile sunt regulat dispuse. Bolta se păstrează numai pe jumătate. Ea consta dintr-un rând de cărămizi groase de 12 cm; dimensiunile lor 40x21 cm. Celălalt cuptor, situate în apropiere de villa rustica și DN 57, cu dimensiunile ... “de 5x3,85 m, și o suprafață de 19,25 m² ... s-a păstrat pe o înălțime de 2,70 m. Pereții din pământ cruțat ... au fost supuși unui îndelungat proces de vitrificare, au o grosime de 25 cm. Camera de ardere are 4,40 m lungime și 3,50 m lățime, cu pereții înalți de 2 m”.* Întrunul dintre cuptoare, având bolta prăbușită, s-au descoperit un număr de 115 cărămizi, stivuite peste placa de reverberație, pentru ardere. Tot aici s-a descoperit o plăcuță din bronz, având colțurile rotunjite, pe care era incizat cuvântul *BITE*, urmat de 7 orificii. Potrivit autorului inscripția se poate referă sau la numele posesorului, a celui care se ocupa cu arderea cărămizilor sau este o invocație cu rol ritualic și simboluri magice, menite să alunge “spiritual rău” (Bozu, în Banatica, 2010, 199-222).

Descoperiri de unelte agricole

În punctul „Cetate” a fost descoperit un fier de plug din fier masiv, cu vârf ascuțit, de formă triunghiulară, având talpa cu nervură profilată și dispozitiv de fixare cu spin. Fierul de plug realizat prin batere la cald, aflat într-o bună stare de conservare, este atribuit sec. IV (Raicu, 2010, 174).

Din punctul Căunița de Jos mai provine o sapă din fier, realizată prin batere la cald. Partea activă, de formă semicirculară, cu aripile îndoite pentru înmănușare este datată sec. III-IV.

O altă sapă din fier, prelucrată la cald, provine din punctul „Cetate”. Unealta cu corp masiv și partea activă lată și aripioare de formă ovală, aflată într-o bună stare de conservare este datată de asemenea în sec. IV (Raicu, 2010, 176).

O altă unealtă din provenind din punctul „Cetate”, este o sapă din fier, prelucrată la cald, de formă trapezoidală și manșon de fixare. Este de asemenea datată sec. IV (Raicu, 2010, 177). Tot din acest punct provine o seceră din fier, prelucrată la cald, dar aflată într-o stare de conservare precară. Se mai păstrează corpul secerii, respectiv lama curbată spre vârf și spinul de fixare în mâner. Datarea sec. IV. (Raicu, 2010, 185).

Fortificații

În punctul Căunița de Jos – „Cetate” a fost identificat arheologic în urma săpăturilor din 1968 o cetate romană târzie de tip *Castellum quadrilurgium*, construită după retragerea romană din Dacia (sfârșitul secolului al III-lea). Fortificația are forma unui pătrat cu laturile de 41,5 x 41,5 m, fiind prevăzută cu patru turnuri înalte în cele patru colțuri. Aici s-au găsit mai multe cărămizi romane purtând ștampila *Legiunii a VII-a Claudia (LEC VII CL)*, *ștampila unității romane de Equittas sagittari (arcași călări) și monede romane dintr-o perioadă largă de timp.* [Dragomir I., 2003]. De aici mai provine mecanismul din fier al unei baliste, o mașină de luptă folosită la asedii și apărare, amplasată de regulă pe pe turnurile fortificațiilor pentru aruncarea ghiulelelor de piatră. (A. Bejan, 1998, p. 60).

Tot aici în cursul anului 1973, în condiții de secetă și un nivel scăzut al apelor Dunării, învățătorul Ion Dragomir din Gornea, directorul Muzeului sătesc, a găsit în Cetatea romană două fragmente de cărămidă romană pe care era un text în limba latină cu litere cursive. (Popovici, 2013, p. 27).

Cărămida a fost descoperită în zidul de la intrarea în turnul din colțul de sud-vest al fortificației. Inscripția respectivă reprezintă unicul text de proporții mari scris în limba latină cu litere cursive, descoperit pe teritoriul României. Valoarea documentului este dată de posibilitatea datării sale relativ strânse. Textul reprodus pe 11 rânduri, cu o lungime medie a rândului de 12-15 cm și o distanță între ele de cca. 10 mm. Specialiștii apreciază că persoana care l-a scris era un soldat din formația care a ridicat probabil castellum-ul de la Gornea. Prin interpretarea recentă a textului s-a clarificat importanța talismanului ce-l însoțea pe defunct. Oricare ar fi caracterul și destinația avută de acest text, el este un document social-economic de mare valoare (Voloștiuc, 2007, în AB, p. 62).

Cimitire romane

În anul 1981, în contextual retragerii semnificative a nivelului apelor Dunării (Lacului de acumulare P.F.), cercetările de teren efectuate la “Locurile lungi” au evidențiat prezența a numeroase fragmente ceramice romane, fragmente de oase și cărbune. Degajarea și curățarea locului a scos la iveală prezența unei gropi funerare, cu o adâncime de cca. 0,20 m. Resturile funerare erau formate din oase calcinate, cărbuni, fragmente ceramice și cuie. Tot aici s-au mai găsit fragmente din două vase de mici dimensiuni, un opaiț, o verigă din fier și fragmente provenind de la trei vase de sticlă gen lacrimaria, de culoare verzuie. (Dragomir, 1982, 209-2011)

Descoperiri de epocă feudală

Fortificații

În contextual creșterii presiunii turcești la Dunăre, regele maghiar Sigismund de Luxemburg trece la întărirea graniței dunărene. În acest scop începând din toamna anului 1424, a început fie construirea, fie repararea sau extinderea fortificațiilor dunărene, respective a castrelor și cetăților de la Severin, Saan (Ada Kale), Joryn (Gewryn), Orșova, Peth (lângă peștera Veterani), Tricule (între Svinița și Dubova), Stanilowcz (Ztanylowcz), Pojejena, Drencova (lângă Berzasca), Sf. Ladislau (la Coronini), Liborajdea (*Librasd, Ybrasd*) și Haram (Stara Palanka). Istoricii care s-au aplecat asupra subiectului consideră că tot acum s-au făcut reparații și la fortificațiile din interior, mai apropiate de hotarul dunărean, respectiv Mehadia, Almăj (*Halmas*), Ilidia, Carașova și

și Bârzava, cu toate sedii ale districtelor românești omonime (Feneșan, în Muzeul Banatului Montan, f.a.p 13).

Printre cetățile fortificate dedate de către Sigismund de Luxemburg cavalerilor teutoni, publicate într-un document de la 1430, sunt menționate un număr de 20 de forturi și cetăți, între care sunt amintite și Lybrasd (Liborajdea), deservită de către 24 de apărători și 4 pușcași (Hațegan, p.) și Staniloucz (Ztanylowcz), cu 36 de apărători.

Pe dealul Sâncă, prezența unor ruine semnalate indică probabilul amplasamentul cetății feudale Ztanylowcz, amintită documentar în cursul sec. al XIV-lea și al XV-lea (Ilieșiu, 2011,138; Золтан Чемеpe, 2016,276). Literatura de specialitate și materialele cartografice de secol XIV-XV mai amintesc și existența unei fortificații cu numele de *Castrum Lybrasd (Liborajdea)*, neidentificată în teren. În harta lui Matthias Zundt: Nova totius Ungariae descriptio, apărută la Nurnberg, 1567, în aval cetatea Sf. Ladislau apar două fortificații, sub numele de „Pede”, amintit în documentele mai vechi sub numele de „Pedt” și Liberas, posibil Liborajdea sau Liubcova ?.

Așezări feudale timpurii

În ultima parte a mileniului I d.Hr., are loc o extindere a habitatului în zonă, fapt confirmat de întemeierea unor noi așezări, situate de obicei în preajma unora mai vechi, de secol IV-VI, suprapunând deseori așezări mai vechi, pe care le continuă sau stabilesc noi vetre de locuire, precum așezările din aria satului Gornea (jud. Caraș-Severin), în punctele Căunița de Sus, Țărmuri, Zomonițe. Se apreciază că în perioada respectivă durata de viașă a unei așezări era de cca. 2-3 generații, vechea vatră fiind ulterior abandonată în mod organizat, mutarea fiind determinată de nevoia de obținere a unor noi terenuri agricole, dar și de teama pericolului extern, a incursiunilor de pradă practicate de unele populații migratoare, care înaintau de-a lungul cursurilor de apă. La aceste motivații se adaugă factorii naturali distructivi: inundații, incendii (A. Bejan, 2005, în AB, p. 267).

Așezarea feudal-timpurie de la Căunița de Sus

Situl este situat pe o terasă a Dunării, situată la poalele Dealului Căunița, cu o lungime de cca. 2 km, situată între Valea Camenița spre est și Ogașul Căunița la vest.

Săpăturile arheologice de pe marginea inferioară a terasei Dunării, au evidențiat urme de locuire de la începutul evului mediu acest prilej au fost identificate mai multe complexe arheologice (12), atribuite secolului VIII. Cercetările de aici au permis analiza și tipologia locuinței feudal timpurii. Informația oferită permite încadrarea acestor locuințe în tipul locuințelor de suprafață cu podeaua ușor adâncită, o tipologie larg răspândită până în perioada medievală târzie. Sub aspect structural locuințele identificate în acest punct sunt construcții monocelulare, având pereții ridicați pe tălpi din lemn așezate direct pe sol. Principala instalație de încălzire utilizată era „cuptorul pietrar”, exemplarul descoperit în complexul de locuire de aici, era situat în partea de nord-est a locuinței. *Vatra era amenajată din pietre cu axele măsurând 1 x 1,25 m. Vatra era înconjurată de alte pietre, legate între ele sau lipite cu lut, care formau pereții laterali ai cuptorului. Uneori vetrele prezentau trei-patru și chiar cinci rânduri de lipitură, dovadă a unei îndelungi folosiri (Bejan, 2005, 270).*

Așezarea feudal-timpurie de la „Podul Gornii”

Aici a fost identificată o importantă așezare feudal timpurie, situată în lunca pârâului Camenița, în apropiere de vărsarea acesteia în Dunăre. În prezent situl este fragmentat de infrastructura existentă în trei părți distincte:

1. Zomonița: situl este situat pe malul drept al văii Camenița, la nord de DN 57;
2. Pod Păzăriște, situl este situat pe malul stâng al văii Camenița, la poalele dealului Păzăriște în preajma DJ 571 A;
3. Țărmuri, sit situat pe o terasă a Dunării, situată de pe malul stâng al văii Camenița, între fluviu și Podul Păzăriște (DN 57).

În punctul „Zomoniță” - Gornea, cercetările arheologice din perioada 1973-1975, a permis săparea a cca. 250 mp, prilej cu care au fost investigate 20 de complexe arheologice, pe locul fostei așezări feudale timpurii, într-un colț al unei construcții

monocelulare semiîngropată, a fost identificat un atelier metalurgic. Cuptorul păstrat parțial până la înălțimea de 0,60 m, face parte din categoria celor arhaice, simple, cu vatra înclinată și un orificiu lateral pentru aerare.

Inventarul atelierului este format din ceramică uzuală, ceramică smălțuită, și zgură de fier. Încadrarea cronologică a obiectivului s-a făcut pe baza ceramicii descoperite. Ceramica descoperită aici are analogii în alte așezări de sec. al XII-lea din Banat și din zonele vecine de la sudul Dunării, iar cea smălțuită, de culoare verde, de tradiție bizantino-balcanică, provenind de la ulcioare și o cană cu toartă reprezintă cea mai veche ceramică de acest tip descoperită în Banat. Cuptorul menționat este pentru moment singura amenajare de acest tip cunoscută la începuturile feudalismului în Banat. Sursa de aprovizionare era una locală, în zona Sichevița fiind semnalate mineralizații de magnetit exploatabil (Teicu, 1995, 215-222).

În punctul *Pod Păzăriște*, situat în vatra satului medieval au fost identificate și săpate în cursul anului 2000 mai multe cuptoare de foc (Teicu, 1996, 12). Tot aici au ieșit la iveală în cursul săpăturilor o groapă cu ceramică de epoca bronzului și trei cuptoare de pâine din sec. IX-XI (Uzum, 1973, 408). Cuptoarele rotunde ca aspect (diametrul de 0,60 m) au fost identificate aici reprezintă instalații datate în secolele IX-X. *În general, cuptoarele pentru copt au o formă rotundă, uneori ușor ovală, cu dimensiuni cuprinse între 1,10-1,50 m și sunt săpate sau scobite într-unul din pereții locuinței sau într-unul din colțuri. Un fapt interesant este acela că unul dintre cuptoare avea vatra construită din țigle romane refoșite, preferate datorită calităților refractare deosebite (Bejan 2005, 273).*

La „*Țărmuri*”, cu prilejul săpăturilor din 1969-1976, prin sondaje de verificare și secțiuni care însumează cca 137 mp, au fost identificate 15 de complexe de secol XI-XIV, între care se remarcă o locuință cu un inventar mai deosebit. (Teicu, 1996, 12). Pe lângă materiale neolitice, de epoca bronzului și Hallstatt, aici a fost descoperită și o locuință de suprafață, cu ceramică smălțuită, verde-oliv sau brun, decorată cu cercuri din angobă albă, de sec. IX-XI. (Uzum, 1973, 410). Această descoperire reprezintă cea mai timpurie dovadă a pătrunderii ceramicii bizantine la nord de Dunăre și dovada relațiilor comerciale strânse cu lumea sud-dunăreană și balcano bizantină.

Tot aici s-a descoperit un cuptor pentru ars vasele de lut „*cu dimensiunile de 0,90 x 0,80 x 0,70 m (ușor oval), având gura focarului deschisă într-o încăpere care probabil a făcut parte din atelierul de olărie. Instalația s-a realizat prin așa-numita “săpare prin cruțare”, procedeu tehnic tradițional în aria carpato-danubiano-pontică și este un cuptor cu reverberație (persistența căldurii după oprirea sursei de ardere, datorită încăingerii prealabile a grătarului). Existența lui confirmă că o bună parte din ceramica descoperită în așezare a fost produsă de către meșteri olari locali”.* (Bejan 2005, 280).

Cimitire feudale

În cursul cercetărilor efectuate de către specialiștii Muzeului de Istorie Caraș-Severin, din vara anului 1970 pe Valea Dunării, a fost descoperit în apropiere de localitatea Gornea, pe culmea ***dealului Păzăriște*** un cimitir din perioada feudalismului timpuriu. Prin cele două secțiuni săpate au fost scoase la lumină un număr de șapte morminte, caracterizate prin dispunerea scheletelor pe direcția est-vest și lipsa inventarului funerar. Gropile situate la mică adâncime (30-40 cm) sunt dispuse la distanțe cuprinse între 0,50 și 1,50 m (Uzum, 1974, 159-161).

La vest de vatra satului feudal timpuriu de la Zomonițe și Țărmuri, în punctele ***Țărcheviște*** și în punctul ***Ogașul lui Udrescu***, a fost identificate și săpate trei necropole medievale.

Pe o suprafață de cca. 100 mp situată pe platoul de la Țărchevișt au fost dezvelite un număr de 55 morminte, cu inventar modest. Se remarcă prezența unui urciur glazurat de factură bizantină și o monedă de la Sigismund de Luxemburg, pe baza cărora cimitirul a fost datat în veacul al XIV-lea.

La cca. 250 m spre vest, în punctul Căunița de Jos, a fost identificat cel de al doilea cimitir, unde au fost dezvelite până în 1989 un număr de 62 morminte din care doar 10 au avut inventar funerar. Se remarcă un cercel de tâmplă în formă de „S” și unul

din argint granulat, monede, o brățară cu capetele lățite, un colier de mărgel și trei inele de bronz. Pe baza unei monede emise de Gheza II (1141-1162) și Isac al II-lea Angelos (1185-1195) și pe baza analogiilor oferite de cerceii menționați, D. Țeicu, încadrează necropola în sec. XII-XIII. (Țeicu, 1993, 235-236).

- Ogașul lui Udrescu situat la jumătatea drumului dintre DN 57 și Gornea, pe partea de est a șoselei este semnalat un cimitir feudal (Uzum, 2013, 413)

-Mormintele izolate sau grupuri restrânse de morminte sunt semnalate la Gornea, „Zamoniță” și „Țărmuri”, unde sunt semnalate câte o înmormântare (Oța 2008, 9).

Descoperiri monetare

În decursul timpului pe teritoriul actual al comunei Sichevița au fost descoperite mai multe tezaure monetare și piese dispartate provenind din diferite perioade istorice. Într-un studiu pe această temă, cuprinzând Epoca Latene până în sec. IV d.Ch., arheologul Florin Medeleț semnalează următoarele descoperiri:

- Gornea. În așezarea romană de aici a ieșit la suprafață un as de bronz emis în timpul lui Caligula, alături de mai multe monede imperiale romane (Medeleț 1994, 262);
- Din *castelum-ul* situat pe malul Dunării în punctul Cetate, provin mai multe monede care arată o viață continuă pe parcursul secolului al IV-lea. Dintre cele cca. 60 de monede descoperite, ultima monedă determinată cu precizie datează din anul 392.
- În vatra așezării medievale de la Căunița de Sus a fost descoperită o ștanță de falsificat monedă, dar starea avansată de degradare al acesteia nu a permis atribuirea ei cu certitudine unei anumite anumite perioade. Ceramica descoperită în locuință își află analogii apropiate în zona sud-dunăreană, fiind atribuită secolelor XII—XIII.
- În necropola contemporana așezării medievale de la Căunița de Sus s-au descoperit în M₆₀ două monede schifate bizantine de la împăratul Isac II Angelos (1185—1195). Câte o monedă depusă ca orfande cu caracter funerar (obol) s-au mai descoperit în M₁₀ și M₁₅; M₄₉; M₅₄. (Țeicu 1996, 81-85).
- În mormântul 22 din necropola de Țărcheviște, din sec. XIV-XV s-a descoperit o monedă emisă de regele Sigismund de Luxemburg (1387—1437) (Țeicu 1996, 92).
- Un tezaur monetar din bronz, de sec IV, s-a descoperit în hotarul comunei, la o dată incertă. În Muzeul satului din Gornea se mai păstrează 11 piese, donate de un localnic (Gudea, 1971, p. 139).

2.4. Evoluția statutului administrativ, militar și funcțional al localităților componente.

În cadrul acestui studiu evidențierea statutului administrativ al teritoriului studiat se referă la teritoriul administrativ actual al comunei Sichevița, raportat la nivelurile administrativ teritoriale superioare, cunoscute în decursul istoriei sale.

Prima formă de organizare administrativă a Banatului în decursul evoluției medii timpurii a fost cea de ducat, la granița dintre mileniul I și II d.Chr. După cucerirea sa de către unguri, zona Clisurii, inclusiv teritoriul actualei comune Sichevița, a aparținut de comitele Timișoarei, care exercita controlul militar și administrativ asupra zonei de graniță dunărene. Prima structură administrativă menționată în zonă, care a inclus și teritoriile din vestul Clisurii a fost comitatul Carașului, care potrivit lui Simu, „este așezat la țărmurile Dunării, atât în provincia aceasta cât și în cea timișană”.⁶ Ulterior va intra în componența districtului Iladea, cu reședința la Haram. În decursul sec. XIV-XV, actuala zonă a comunei Sichevița este inclusă de către regele maghiar Sigismund de Luxemburg în sistemul de apărare a Dunării, prin ridicarea pe acete locuri a unei fortificații de piatră. Materialele cartografice de secol XVI, amintesc existența pe actualul teritoriu a unor puncte întărite: Drde și Liberas⁷, situate la est de cetatea „Sf Ladislau” (Coronini). Liberas, amintită într-un document din 1437, alături de cetatea Drencova, Pech și Sf. Ladislau, este asociată de către unii cercetători cu Liborajdea, dar prezența ei nu a putut fi identificată pe teren⁸. I. Hațegan arată că printre cetățile și fortificațiile de la Dunăre, cedate de către Sigismund de Luxemburg cavalerilor teutoni la 1429 se găsea și Lyubko (Liubcova). Nu se cunoaște cu exactitate amplasamentul acestora, dar pe dealul Stenca, la vest de Gornea, la Dunăre, este semnalată existența unor structuri de apărare, posibil medievale.

Sub raport administrativ la începutul sec. al XIV-lea, menționează în partea de sud a Banatului, districtul Ilidia, constituit în jurul cetății cu același nume, pe cursul inferior al Nerei, incluzând și teritoriile din vestul Clisurii. Districtele continuă în decursul sec. XIV-XV, sub aspect teritorial și instituțional, forme de organizare românești prestatale, adaptate și încorporate de puterea politică în structurile instituționale ale regatului medieval maghiar⁹.

După cucerirea Banatului de către turci și transformarea sa în pašalâc, la 1566, Vilayetul Timișoarei este împărțit în 8 san-geacurile, unul dintre acestea fiind Moldova (Veche). San-geacul Moldova mai este reamintit și la 1591, când Vilayetul de Timișoara este reorganizat în 6 sangea-curi. În această perioadă, fostele așezări feudale de pe teritoriul actual al comunei Sichevița, se aflau în componența san-geacului Moldova.

Este perioada în care rolul cetăților dunărene decade, rolul lor militar și strategic a dispărut, fostele fortificații intrând în uitare, astfel că astăzi nici nu se mai cunoaște locul unde au fost amplasate. (Hațegan, 2005, p. 51).

După ocuparea Banatului de către austrieci (1718), începând din 1719-1720 teritoriul Banatului a fost împărțit în 11 *districte*, împărțite la rândul lor în *cercuri*. De acum cele două așezări, Sichevița și Gornea au fost incluse în districtul Palanka Nouă, cercul Răcăjdia.

Sub aspect militar, începând cu a doua jumătate a sec. al XVIII-lea, administrația austriacă a Banatului trece la reorganizarea sistemului de apărare, prin înființarea regimentelor grănicerești. Atât regimentul iliric de pedestrașii, organizat de Arsenije Seujac (1764), Regimentul confinar româno-bănățean (1768), și Regimentul româno-ilir nr. 13 cu sediu la Biserica Albă (1775), au inclus încă de la început toate satele Clisurii. În cadrul Regimentului româno-iliric a funcționat compania de grăniceri Dolnia Liubcova, căreia îi erau arondate satele: Sichevici, Gornia Liubcova (Gornea), Dolnia Liubcova (Liubcova); și Berzasca¹⁰.

6

Simu, 2015, 449

⁷Lazius, Wolfgang (1514-1565) - Hvgariae Descriptio.

⁸Țicu, Cetăți medievale... p. 102.

⁹Țicu, 2015, 442, apud I.A. Pop.

¹⁰Feneșan, 1970, p. 108

În perioada 1766-1774 a avut loc reorganizarea Graniței Militare Bănățene, și înființarea regimentelor de graniță, sub administrarea cărora au intrat 120 de localități. Odată cu militarizarea graniței, în anul 1773 districtul Palanca Noua a fost desființat ca urmare a înglobării celor mai multe sate ale sale în zona Graniței Militare Bănățene, celelalte sate ale districtului, ramase în zona civilă, fiind rearondate districtului învecinat Vârșeț¹¹. Cu toate că în restul Banatului administrația civilă a mai făcut unele modificări administrative, zona militarizată de graniță nu a mai suferit modificări substanțiale sub aspect administrativ, până la demilitarizarea graniței și desființarea regimentelor de graniță, în 1872. După demilitarizarea graniței, administrația maghiară decide desființarea fostului comitat Severin, care a fost alipit la 1880 la comitatul Caraș, formând o structură administrativă nouă, comitatul Caraș-Severin, care a funcționat în perioada 1881-1920.

În teren cursul Dunării era supravegheat prin intermediul unor puncte grănicerești de pază, a pichetelor. Ținând seama că aceste pichete erau amplasate în general la 1500 de pași unul de altul, pe teritoriul actual al comunei erau amplasate un număr de 6 pichete, situate de regulă pe terasele Dunării. Dispunerea acestor pichete era următorul: la gura văii Alibeg, la confluența văii Liborajdea cu Dunărea, sub Vf. Stenca la confluența Crușoviței cu Dunărea, la pr. Căunița; La Gornea-Păzăriște și Vodniac. Deși erau realizate din materiale bune, aceste pichete au fost distruse în cursul războiului din 1788, fiind refăcute ulterior, astfel că la 1769, deși numărul acestora rămâne constant, amplasamentele au fost următoarele: Alibeg; sub vf. Șumița; la Liborajdea; la valea Crușovița, pe versantul sud-estic al dealului Stenca și la Gornea.

În această perioadă Sichevița și Gornia (Liubcova) cu cătunele aparținătoare, erau „comune grănicerești”, locuitorii lor participând direct la apărarea graniței, în calitatea lor de grăniceri. Din aceste considerente satele cât și pichetele erau distruse din temelii de către turci la fiecare invazie a Banatului.

După desființarea Regimentului nr. 13 româno-bănățean la 1872 și trecerea la administrația civilă maghiară, importanța militară a zonei scade semnificativ. Vechile privilegii grănicerești, inclusiv școlile vor fi afectate de politica naționalistă maghiară, singurele privilegii care le-au mai rămas au fost cele legate de statutul confinar, acordat de împărat pentru pășuni și păduri.

Fiind situate într-o zonă de graniță și mai târziu pe teritoriul comunei s-a efectuat servicii militarizate de pază a graniței, dar acestea erau făcute prin intermediul unor unități militare, specializate la rândul lor.

În perioada 1860 – 1919, cât timp Banatul s-a aflat din nou sub administrație maghiară, s-a revenit la administrația comitatensă, prin desființarea cercurilor, și păstrarea plășilor. Din acest moment satele actualei comune Sichevița au fost incluse în componența plasei Moldova Nouă.

După 1918, dar mai ales reforma administrativă din 1926, instaurează în România o nouă structură administrativă, având ca unități de bază: *județul, plasa, comuna urbană și comuna rurală*. În această perioadă județul Caraș-Severin era format din următoarele plăși: Bocșa Montană, Bozovici, Moldova nouă, Oravița și Reșița și Sasca Montană. Plasa Moldova Nouă includea toate comunele rurale, situate în partea de

¹¹ Ibidem, p. 364

vest a Clisurii, de la Valea Sirinea (Berzasca) până la vărsarea Nerei în Dunăre, inclusiv actualele sate ale comunei Sichevița.

Regele Carol al II-lea, impune la 1938 o modificare a hărții administrative, introducând prin legea din 14 august 1940, o nouă unitate administrativă – *ținutul*, devenit o suprastructură între județ și țară. În această perioadă județul Caraș-Severin devine parte componentă a ținutului Banat. Ținuturile au fost desființate câteva luni mai târziu, prin Legea 557 din 21 noiembrie 1940.

Între 1919-1950 – Banatul românesc a fost divizat inițial în două județe (Timiș-Torontal) apoi în trei județe (Timiș-Torontal, Caraș și Severin). Între 1950-1968, harta Banatului s-a împărțit în regiuni (inițial trei: Arad, Severin și Timișoara, apoi una Regiunea Banat, împărțită la rândul său în mai multe raioane și comune. Actualul teritoriu administrativ Sichevița a făcut parte din raionul Moldova Nouă.

Reforma administrativă inițiată de regimul comunist, prin Legea 5 din 6 sept. 1950, desființează județele, împărțind teritoriul României în 28 de *regiuni*, 177 *raioane*, 148 *orașe* și 4.052 *comune*. Cu acest prilej fostele județe Craraș-Severin, Timiș și Arad sunt unificate, formând regiunea Banat. Regiunea la rândul ei este împărțită într-un număr de 12 raioane administrative și 16 orașe, printre care și Moldova Nouă, reședința raionului cu același nume. Tot acum la comuna rurală *Sichevița*, este alipită Gornea, în timp ce toate cele 17 cătune și așezări mai mici, din zona montană, devin sate de sine stătătoare, în cadrul comunei Sichevița. În 1968, odată cu reînființarea județelor, comuna Sichevița, formată din satele Sichevița, Gornea, Brestelnic, Camenița, Cârșie, Cracu Almăj, Crușovița, Curmătura, Frăsiniș, Gornea, Liborajdea, Lucacevăț, Martinovăț, Ogașu Podului, Sichevița, Streneac, Valea Orevița, Valea Ravensca, Valea Sichevița, Zănou și Zăsloane, devine parte componentă a județului Caraș-Sevein.

2.5. Evoluția structurii etnice și apartenenței religioase a populației

Având în vedere că până relativ recent (1968) satele Sichevița și Gornea înglobau toate celelalte 17 sate, această analiză este realizată la nivelul celor două localități reprezentative. Menționăm totodată că în perioada comunistă nu s-a mai recenzat apartenența religioasă a populației, fiind recunoscută doar religia oficială, ce ortodoxă.

Date privind evoluția etnică a populației în comuna Sichevița

1749 – Sichevița număra 620 locuitori și 76 de case;

1791 – Comuna grănicerească Sichevița din cadrul Regimentul de graniță Valaholilor înregistra un număr de 663 locuitori (persoane) din care 349 bărbați și 314 femei (Popiți, 1923).

1843 – sunt înregistrați 1071 locuitori, în totalitate ortodocși.

Conform recensămintelor efectuate în perioada 1880 - 2002, populația localității a evoluat după cum urmează:

1855 – sunt înregistrați 1593 locuitori;

1873 – Odată cu reorganizarea administrativă a fostelor regiuni de graniță și trecerea actualelor sate Gornea și Sichevița în componența preturii Orșova, comuna Sichevița avea 1530 de locuitori, de etnie români și sârbi, la care se adăugau ceilalți 600 de locuitori ai comunei Goenea (Negrescu, 2007, 180).

Date mai certe despre structura etnică a populației actualei comune le avem începând cu 1880, când recensămintele populației încep să se organizeze la fiecare 10 ani. Pentru a ilustra această evoluție, pentru anii 1880-1992 am utilizat datele statistice oferite de către Varga Arpad, pentru actualul județ Caraș-Severin.

1880 – sunt înregistrați 2468 locuitori, din care 2348 români, 6 maghiari, 2 nemți, 17 sârbi și 95 de altă etnie;

1890 – sunt înregistrați 2947 locuitori, din care 2819 români, 8 maghiari, 25 nemți 28 sârbi, și 67 de altă etnie; ;

1900 – sunt înregistrați 3286 locuitori, din care 3161 români 5 maghiari, 15 nemți 45 sârbi, și 60 de altă etnie;

1910 – sunt înregistrați 3596 locuitori, din care 3458 români, 17 maghiari, 14 nemți 28 sârbi, 15 croați și 64 de altă etnie; ;

1920 – sunt înregistrați 3411 locuitori, din care 3207 români, 5 maghiari, 12 nemți și 1087 de altă etnie (sârbi, croați, țigani etc);

1930 – sunt înregistrați 3775 locuitori, din care 3726 români, 4 maghiari, 7 nemți, 1 evreu, 12 țigani, 17 sârbi și 8 slovaci;

1941 – sunt înregistrați 3882 locuitori, din care 3840 români, 2 maghiari, 2 germani și 28 de altă etnie;

1956 – sunt înregistrați 3813 locuitori, din care 3796 români, 2 maghiari, 12 țigani, 2 sârbi și 1 altă etnie;

1966 – sunt înregistrați 3627 locuitori, din care 3604 români, 6 maghiari, 1 german, 7 țigani, 4 sârbi și 5 cehi;

1977 – sunt înregistrați 3355 locuitori, din care 3308 români, 4 germani, 39 țigani, 2 sârbi și 2 cehi;

1992 – sunt înregistrați 2804 locuitori, din care 2762 români, 1 german, 21 țigani 11 sârbi, 6 cehi și 3 de altă etnie;

2002 – sunt înregistrați 2732 locuitori, din care 2676 români, 33 romi, 6 ucrainieni, 10 sârbi și 5 cehi;

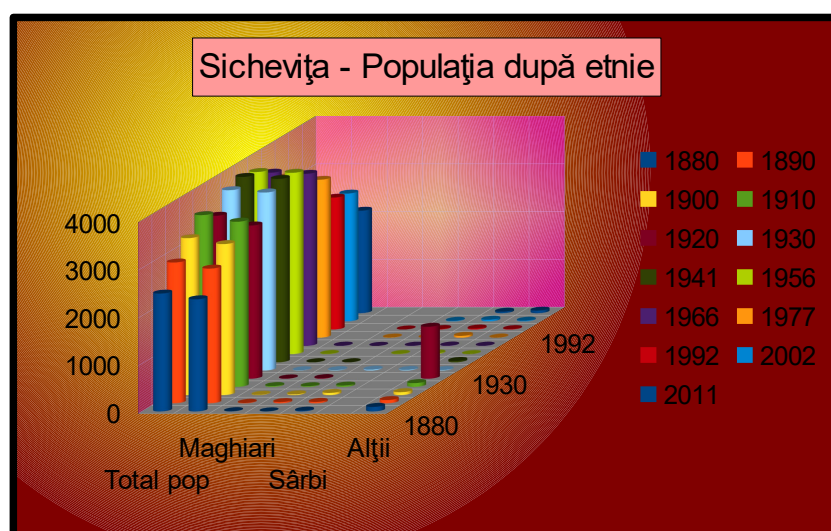
2011 – sunt înregistrați 2230 locuitori din care 2146 români, 30 romi/țigani, 52 etnie nedeclarată;

Din datele de mai sus rezultă că în decursul timpului populația comunei a cunoscut o evoluție contradictorie. După o perioadă de creștere continuă, începând cu a doua jumătate a sec. XIX, până la declanșarea Primului Război Mondial, în 1920 se înregistrează primul regres, populația localităților comunei cunoscând o scădere semnificativă, de la 2632 locuitori în 1910 la 1988 locuitori, în care se încadrează atât

pierderile de război, cât și plecările unor cetățeni de origine maghiară (din administrație), germani, sârbi, slovaci etc. Urmează o nouă creștere în perioada 1920-1941, de la 1889 la 2889, urmată de un recul care se continuă până astăzi. Acest recul se datorește atât tendințelor de emigrare spre principalul pol de dezvoltare din zonă, orașul Moldova Nouă din perioada comunistă și a îmbătrânirii populației cât și tendințelor de emigrare spre spațiul european din perioada actuală.

SICHEVIȚA - POPULAȚIA DUPĂ ETNIE							
Anul	Total pop	Români	Maghiari	Germani	Sârbi	Țigani	Alții
1880	2468	2348	6	2	17	-	95
1890	2947	2819	8	25	28	-	67
1900	3286	3161	5	15	45	-	60
1910	3596	3458	17	14	28	-	79
1920	3411	3207	5	12	-	-	1087
1930	3775	3726	4	7	17	12	9
1941	3882	3840	2	2	-	-	28
1956	3813	3796	2	-	2	12	1
1966	3627	3604	6	1	4	7	5
1977	3355	3308	-	4	2	39	2
1992	2804	2762	-	1	11	21	9
2002	2732	2676	-	-	10	33	13
2011	2230	2146	-	-	-	30	54

Populația după religie

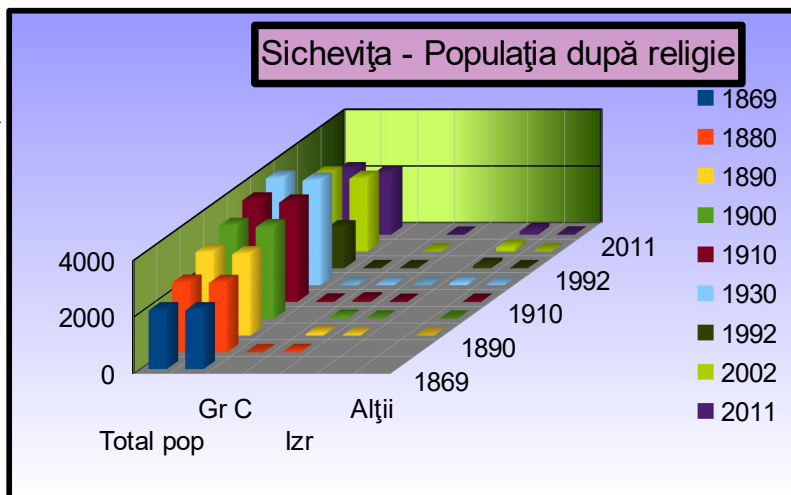
Fiind o populație preponderent rămânească, religia dominantă a fost și a rămas cea ortodoxă. Începând din perioada interbelică câștigă un loc tot mai important religiile neoprotestante în special cea baptistă. Dacă în 1930 erau înregistrați un număr de 197 credincioși baptiști, față de 839 ortodocși, reprezentând cca. 19 % din populație, procentul se menține relativ constant până în 2002, când erau înregistrați 251 de credincioși baptiști, reprezentând cca. 18,5 % din populație. În decursul timpului s-au mai înregistrat și alte religii (greco-catolică, romano-catolică), dar ponderea acestora este în general mai mic de 1 %

SICHEVIȚA - POPULAȚIA DUPĂ RELIGIE							
Anul	Total pop	Ort.	G.C.	R.C.	Ref.	Bapt	Alții
1869	2083	2083	0	0	0		
1880	2468	2456	1	11	0		0
1890	2947	2877	0	55	0		14
1900	3286	3242	0	36	1		7
1910	3596	3519	13	56	4		4
1930	3775	3695	4	13	6	56	1
1992	2804	3665	2	3	0	131	3
2002	2732	2579	0	4	0	144	10
2011	2230	2071	0	3	0	96	55

În decursul timpului populația comunei Sichevița s-a menținut preponderent ortodoxă. Dacă în perioada dualismului austro-ungar are loc o relativă creștere a numărului de locuitori de religie romano-catolică și reformată, formată în principal de către membrii administrațiilor locale, cu un punct culminant în 1910, după 1918, numărul acestora se restrânge drastic. La sfârșitul sec. al XIX (1890; 1900) se constată prezența unor familii de evrei, care în acea perioadă erau specializați în principal pe comerț și, ulterior aceștia dispar din evidențe.

După primul război se constată o puternică pătrundere a cultelor neoprotestante, în special a cultului baptist. Prezența acestora este confirmată de recensământul din 1930, când aceștia reprezentau cca. 1,5 % din totalul populației. Desigur, în perioada comunistă nu au existat recensăminte pentru cunoașterea opțiunilor religioase ale populației, nu sunt date în acest sens.

După 1990, când în cadrul recensămintelor se reia și opțiunea religioasă se constată, menținerea preponderenței cultului ortodox, pe fondul creșterii numărului de credincioși aparținând cultului baptist. Cel mai mare număr al adeptilor acestui cult este înregistrat în 2002, când numărul baptiștilor reprezintă cca. 5,3 % din totalul populației. Tot acum se manifestă și primele pătrunderi ale cultului pentecostal, fiind înregistrată prima familie, adeptă al acestui cult.

Desigur, pe fondul scăderii drastice a populației, datorită emigrațiilor și a îmbătrânirii, numărul credincioșilor scade constant de la fiecare cult. Începe însă să se manifeste și aici tendința unora de a nu-și declara opțiunea religioasă. La recensământul din 2011, numărul acestora reprezentând peste 203 %.

2.6. Evoluția ocupațiilor populației; ocupații tradiționale persistente

Cu certitudine, ocupațiile de bază a locuitorilor acestor locuri a fost agricultura și creșterea animalelor, în special oieritul. Zăcămintele bogate de aur, aramă și fier, ca și pădurile nesfârșite au favorizat dezvoltarea unui minerit simplu și a meșteșugurilor, în special a celor legate de prelucrarea lemnului. Inventariile arheologice a siturilor din zonă dezvăluie faptul că încă din preistorie comunitățile sedentare aveau ca preocupări fundamentale agricultura și creșterea vitelor, dar practicând totodată diferite meșteșuguri: olăritul, țesutul, prelucrarea metalelor etc. Alături de acestea populația locală mai practica pescuitul și vânătoarea, ocupații favorizate atât de prezența Dunării cât și a întinselor păduri din zona înaltă a Munților almăj și Locvei.

Preocuparea pentru creșterea animalelor s-a perpetuat până în timpurile moderne, această ocupație ducând la ample defrișări și începând cu sec. al XVIII-lea, la formarea sălașelor amplasate pe peticerle de teren smulse cu trudă pădurilor, dar situate tot mai departe de sat. Aceste realități au dus ulterior la un puternic fenomen de roire, atât de la Sichevița cât și Gornea, cu formarea a numeroase crânguri și așezări izolate. Toate aceste noi așezări după 1956 au devenit sate de sine stătătoare, în cadrul comunei Sichevița. Ocupațiile de bază al acestor sate a rămas în continuare creșterea animalelor. Acest fapt se poate decela în structura gospodăriei tradiționale din aceste sate.

O privire specială putem acorda prezenței „bufenilor” în zonă. Aceștia sunt români refugiați din Oltenia și Mehedinți în Banat, începând cu mijlocul sec. al XVII-lea. Au lucrat la pădure, ca sânjenari și cărbunari pe valea superioară a Radimnei, încă din

perioada în care Banatul se găsea sub stăpânire turcească. Politicile de colonizare austriece din sec. al XVIII-lea i-au determinat să coboare spre satele din preajma Dunării. În decursul sec. al XVIII-XIX ocupațiile de bază a locuitorilor din zonă a fost agricultura, cu cele două componente de bază; creșterea animalelor și cultivarea pământului. Alături de aceste ocupații de bază, mai putem aminti prezența țiganilor zlatari care se îndeletniceau cu spălatul nisipului aurifer din Valea Cameniței, în timp ce bufenii s-au ocupat în continuare cu tăierile de pădure. O mică parte dintre localnicii se îndeletniceau cu pescuitul în apele Dunării și chiar a râurilor din zonă, bogate în pește la acele momente.

Un important izvor pentru cunoașterea problemelor specifice economiei rurale interbelice din zona Clisurii de vest a Dunării, îl reprezintă lucrarea lui Al. Moisiu (1884-1943) – Monografia Clisurii, publicată în 1938 la Oravița. Este motivul pentru care această lucrare, alături de excelentul articol publicat de Minodora Damian în Banatica 24/2 din 2014, constituie sursele de bază în redactarea acestui text.

Reforma agrară din 1921, apărută ca o concretizare a promisiunilor regelui Ferdinand I din martie 1917, către țăranii care au luptat în Primul Război Mondial, stă la baza genezei proprietăților rurale agricole cu caracter familial de pe teritoriul românesc.

În Valea Dunării, cea mai mare parte a terenurilor cu care aveau să fie împrumutate țăranii din cele 22 de localități românești din Clisura Dunării, au fost preluate de la Comunitatea de avere a fostului Regiment nr. 14, cu sediul în Biserica Albă. În această zonă geografică, lipsa pământului și preluarea abuzivă a unor terenuri, a produs o întârziere mare în finalizarea procesului de aplicare a legii agrare din 1921, de cca. 10 ani. Edificator în acest sens este predarea în folosință a 13.788 de iugăre cadastrale, în 1933 – 1934, pentru constituirea de păduri și pășuni comunale în raza Ocolului Silvic Moldova Nouă, precum și evenimentele din localitatea Coronini, unde localnicii au ocupat ilegal părți din pădurea comunei, ce era destinată izlazului comunal.

Din datele prezentate reiese cu claritate că în întreaga perioadă interbelică țăranimea a avut de suportat impozite, taxe vamale și alte dări bănești către stat, care le-au diminuat veniturile, stopând astfel progresul scontat de inițiatorii reformei agrare. La aceasta se adaugă starea precară a infrastructurii rutiere, precum și absența unei magistrale feroviare care să traverseze arealul Clisurii Dunării, fapt ce a îngreunat atât dezvoltarea economică zonală, cât și cea națională.

Din analiza textelor menționate rezultă că amplasarea terenurilor în funcție de categoriile de folosință, la depărtare de vatra satelor și împădurirea zonelor de pământ fertile din punct de vedere agricol, au constituit impedimente în dezvoltarea agriculturii locale. La aceasta s-a adăugat și problematica suprafețelor de teren neproductive, formate din dealurile neroditoare și coastele pietroase, care puteau fi valorificate, în concepția lui Moisiu, prin culturile pomicole și de viță de vie. Multe din ideile autorului mai pot fi întâlnite până astăzi în prezența unor importante suprafețe de teren acoperite cu pomi fructiferi într-o bună parte din satele comunei Sichevita și Berzasca. Potrivit autorului menționat principalele îndeletniciri agricole din zonă au fost cultivarea cerealelor (grâu, porumb, orz, ovăz), creșterea animalelor, pomicultura (pruni, cireși), viticultura, apicultura și pescuitul, evidențiat mai ales la nivelul localității Gornea.

Reforma agrară a generat un număr mare de proprietari, dar care dețineau suprafețe agricole mici, împrumutate utilizării mijloacelor mecanizate, precum prășitoarele mecanice, batozele și tractoarele, mult prea scumpe pentru posibilitățile localnicilor. În aceste condiții țăranimea proaspăt împrumutată se confruntau cu lipsa uneltelor și a mașinilor de bază pentru executarea lucrărilor agricole, adaptabile la mica gospodărie (plug, grapă, cultivator, mașini de semănat).

O reală piedică în calea colaborării directe și transparente dintre țăranimea de rând și autoritățile de stat era birocrația excesivă, corborată cu o pregătire profesională precară și gradul ridicat al corupției, regăsite la mulți dintre funcționarii ce deserveau doleanțele agricultorilor. Toate aceste realități sociale făceau ca omul simplu, care solicita rezolvarea problemelor întâmpinate în activitatea zilnică, să fie amânat la nesfârșit sau respins fără nici o explicație plauzibilă

În concluzie, aplicarea prevederilor reformei agrare în defileul Dunării a reprezentat, pe de o parte, punctul de plecare în ceea ce privește constituirea proprietății agrare, iar pe de altă parte a diminuat considerabil producția agricolă datorită parcelării suprafețelor arabile și inexistenței utilajelor agricole adaptate la suprafețe mici de teren. Neînțelegerile, incompetența autorităților și lipsa suprafețelor de teren necesare pentru împroprietărire au dus la prelungirea procesului de aplicare a legii agrare în Clisură¹².

În primii ani după preluarea puterii de către comuniști proprietatea agricolă este puternic bulversată de către imixtiunile politice, legate de dimensiunea proprietății și de naționalitatea proprietarilor, mai ales în perioadele de răcire a relațiilor româno-iugoslave (1950-1954) etc. Dacă în primii ani se mai conservă tradițiile interbelice, odată cu promovarea politicii de industrializare a țării din perioada ceaușistă, agricultura locală trece pe locul al doilea, deoarece cea mai mare parte a populației active a fost cooptată în activități salariate, în cadrul centrului urban Moldova Nouă și Moldova Veche, precum și în cadrul unităților nou create pe teritoriul comunei, precum deschiderea carierelor de granit de la Crușovița și Liborajdea, precum și a celei de caolin de pe Ravensca. Pentru a putea valorifica aceste materii prime s-a construit cele două porturi industriale, unul la Căunița de Jos, celălalt la Liborajdea.

În noile condiții activitățile agricole au rămas în sacina membrilor mai vârstnici ai familiilor, care s-a restrâns treptat, în timp ce alte ocupații precum cultura viței de vie, pomicultura, pescitul s-au restrâns drastic. Semnificativ în acest sens rămâne faptul că deși în trecut cultura viței de vie constituia o indeletnicire importantă, aceasta fiind cultivată atât pe șpalieri pe dealuriile scăldate în soare, cât și în curtea casei sau în grădină, în ultimii ani aceste culturi s-au restrâns drastic.

Pomicultura s-a practicat la o scară mai mică, și mai mult pe loturile din preajma casei, pentru necesități familiale. Fructele erau deseori utilizate, conservate prin uscare, prin preparare la foc și la obținerea băuturilor spirtoase. Se cultiva în primul rând: *pruni, meri, peri, cireși, vișini, caiși, piersici, gutui, nuci, dar și specii mai puțin comune, precum: dudul, scorușul, măceșul, coacăzul, lămâi și smochinul.*

Creșterea animalelor. Între activitățile agricole, alături de cultivarea pământului, una dintre ocupațiile persistente în timp a rămas creșterea animalelor. Vitele, mari, în special bovinele erau mult întrebuițate în trecut la toate muncile câmpului, dar rolul lor s-a diminuat treptat, începând din perioada comunistă, când locul lor a fost luat de utilajele agricole. Astăzi oamenii mai cresc în special vaci de lapte pentru satisfacerea unor necesități familiale.

Creșterea oilor și a caprelor în schimb a fost practicat pe scară largă, oamenii locului fiind recunoscuți ca buni oieri, păcurari de aici practicau un sistem local de transhumanță, care permitea valorificarea resurselor de pășunat și a fânețelor din zonele mai înalte a Munților Locvei, în perioada de vară și a zonelor joase de luncă, din preajma Dunării, în perioada de toamnă și primăvară. De această ocupație ancestrală sunt legate o serie evenimente și sărbători populare precum „Măsuratul oilor”, procedeu complex prin care se determină cantitatea de lapte care o va primi fiecare stăpân pe parcursul verii, în funcție de numărul de oi pe care le are.

Pescuitul în Dunăre, deși este o ocupație cu tradiție, în ultimul timp a cunoscut un regres semnificativ, atât datorită scăderii cantităților de pește din apele fluviului datorită poluării, cât și a diminuării numărului de pescari profesioniști. Astăzi pescari profesioniști mai sunt la Gornea, dar numărul acestora este tot mai mic. La acest recul au contribuit atât îmbătrânirea populației, fenomenul migrării externe cât și probleme de mediu și lipsa posibilităților de desfacere.

---

¹² Minodora Damian, 2014, p. 509-518.

2.7. Evoluția teritoriului administrativ și intravilan

2.2.1. Habitatul și evoluția așezărilor

Actuala comună Sichevița, formată din satele: Sichevița – reședință de comună, Brestelnic, Camenița, Crușovița, Cârșie, Cracu Almăj, Curmătura, Frăsiniș, Gornea, Liborajdea, Luncavăț, Martinovăț, Ogașu Podului, Streneac, Zănou, Zăsloane, Valea Orevița, Valea Ravensca și Valea Sichevița.

Comuna Sichevița este situată în sudul județului Caraș-Severin, la est de orașul Moldova Nouă, într-o întinsă zonă depresionară, la întâlnirea culmilor Munților Almăjului cu cei ai Locvei de pe malul stând al Dunării. Face deci parte dintre localitățile situate în defileul Dunării din zona „Clisuri” (între râul Nera și Cozla).

Specificitatea zonei prin caracteristicile sale de geografie fizică, condiții climatice și de sol, a oferit condiții deosebite de trai, fiind puternic antropizat încă din preistorie. Prezența umană în zona depresionară a este atestată din cele mai vechi timpuri, zona constituind o arie propice pentru întemeierea așezărilor umane, ostroavele și bazinele formate la gurile de vărsare ale afluenților Dunării oferind condiții deosebit de favorabile pentru așezarea vetrelor de locuire.

Cele mai vechi urme de locuire umană, depistate arheologic în zona de defileu, datează din paleoliticul superior și epipaleolitic. Mărturiile arheologice din arealul localităților Sichevița, Gornea, Dubova și în zona insulei Ada-Kaleh (actualmente inundată), fiind dintre cele mai cunoscute. Astfel, în Peștera Climente, la Cuina Turcului și în masivul Ciucaru Mare, au fost descoperite unelte de piatră cioplită din paleoliticul mijlociu, iar la Gornea, pe dealul Cauniței ori Răzăriște, au fost găsite urmele prezenței culturii musteriene; în acest areal vechimea prezenței comunităților umane fiind evaluată la circa 40.000 ani. Încă din această perioadă zona era apreciată pentru mediul geografic și resursele sale naturale, alături de care, la transformarea zonei în spațiu habitational, un rol major l-au avut resursele de hrană (posibilitatea cultivării pământului și calitatea acestuia, a creșterii animalelor, vânatul și pescuitul în apele Dunării), abundența materiale de construcții (lemn, piatră, lut), potențialul de apărare și adăpost în caz de pericol, în cadrul unor puncte bine apărate natural) cât și pasivă, prin posibilitatea refugiului în zone mai puțin accesibile, pe văile și pădurile din zonă.

În timpurile istorice mai recente ocupația de bază a locuitorilor din zonă a fost creșterea animalelor și agricultura practică în petecile de luncă ale Dunării, pe șesurile cursurilor de apă ce străbat depresiunea, pe pantele domoale și culmile prelungi și joase ale dealurilor. Alături de acestea o altă ocupație importantă pentru localnici a fost munca la pădure și prelucrarea lemnului, concomitent cu transportul buștenilor

Mai târziu, zona s-a înscris în rândul marilor căi de migrație și legătură dintre estul Europei, Balcani și Câmpia Panonică, fiind adesea receptată ca punte de legătură și zonă de manifestare a unor culturi materiale deosebite, ale preistoriei și protoistoriei (Starcevo-Criș, Gârla Mare, Ostrovu Corbului, Basarabi, dacică etc). În acest context, zona devine loc de contact și dispută între structuri de putere ori regate, până târziu, în epoca modernă.

Prezența acestor comunități este ilustrată de multitudinea artefactelor arheologice descoperite întâmplător în decursul timpului, precum și a așezărilor umane, compacte, puse în evidență în decursul timpului în vatra satelor sau în preajma acestora. Menționăm faptul că numai în CIMEC sunt consemnate un număr de 47 situri arheologice, din diferite etape istorice, din care 10 situri sunt incluse în listele de patrimoniu, pentru importanța lor istorică și arheologică.

Actualele așezări ale zonei au apărut relativ timpuriu în memoria documentelor, în sec. al IV-lea când sunt menționate așezările:

- Sichevița sub forma „Zinkad” la 1363, când este amintit Mihai de Zinkad, ca om al regelui (Ilieșiu 2011; Popovici, 2013, 31).
- Socol și Radimna în bula papală de la 1367;
- Gornea, având vatra inițială pe locul numit „Bișteag” este amintită documentar la 1498 sub numele de Gorni Liubkova, de unde după atacurile turcești asupra

Banatului de la 1738 s-a mutat pe actualul amplasament (Liubcova de Sus (Popovici, 2013, 32).

În general primele așezări au fost întemeiate pe culmile dealurilor, datorită nesiguranței vremurilor și a economiei pastorale, schimbându-și treptat vatra tot mai jos, până s-au stabilit pe actualul amplasament. Despre aceste migrări ne vorbește atât tradiția locală, documente de cancelarie (sec. XVIII), de toponimie și de mărturiile arheologice.

În cazul satului Sichevița, după tradiție prima vatră a fost la locul numit "Cracu cu Morminți", apoi s-a mutat în locul "Cracu Lat" iar a treia oară la confluența văilor Camenița cu Sichevița unde a rămas localizată până în zilele noastre.

Sichievița

Alte denumiri: (Sikevicza).

Sichevița a coborât treptat din masivul Almăjului. Sus, pe un platou numit „Cracu Lat”, a fost „satul bătrân”. Toponimia vine să confirme această așezare stabilă. În imediata apropiere, pe culme, un loc este numit „La Strajă”; la o oarecare depărtare este „Cracu cu morminți”. Culmile netede de aici constituiau drumuri vechi de legătură între populația autohtonă de la nordul și sudul Dunării. Tradiția localizează și a doua vatră a satului Sichevița, la confluența riului Ravensca cu Granviensca, a treia vatră fiind cea actuală, în apropiere de cursul Dunării. (Apolzan, 1979, 101; Budi, 1977, 33) .

Evoluția toponimului

1363	- Zynkad (Ilieșiu)
<i>În Evul Mediu – Sațovița (Moisi);</i>	
1690-1700	- Schitthevitza (Marsigli)
1723	- Susevitza (Mercy)
1761	- Sekeviza (Andreas f. Kyliani nob. de Noglok) (János)
1774	- Sikevicza (Suciu)
1776	- Sikkevitza. (Griselini)
1785	- Cschikowicz (Suciu);
1840	- Sikevicza;
1869	- Sikevica, (Second Military Survey 1806-1869)
1887	- Szikrsfalu (Hungarian Kingdom 1869-1887)
1910	- Szikevicza (Generalkarte von Mitteleuropa)
1929	- Sikevicza

Localizare

Potrivit tradiției, amintită și de Al Moisi, dar și al urmelor arheologice păstrate, prima vatră a satului Sichevița a fost amplasată în punctul cunoscut de către localnici sub numele de „Cracu cu Morminți”, de unde la o dată necunoscută a migrat pe platoul „Cracu Lat” din partea de vest al Muunților Almăj. În secolul al XVIII-lea, odată cu includerea așezărilor din zonă în cadrul regimentelor de graniță (1772), satul a fost strămutat în vale, la confluența văilor Camenița cu Sichevița, unde fiecare familie a primit un lot de pământ cu laturile de 750 stânjeni (1 stânjen = 1,89 m), pentru a-și întemeia gospodăria (Popovici, 2013, 32 și 39).

O descriere asemănătoare o găsim și la Aplozan „Sichevița a coborât treptat din masivul Almăjului. Sus, pe un platou numit „Cracu Lat”, a fost „satul bătrân”. Toponimia vine să confirme această așezare stabilă. În imediata apropiere, pe culme, un loc este numit „La Strajă”; la o oarecare depărtare este „Cracu cu morminți”. Culmile netede de aici constituiau drumuri vechi de legătură între populația autohtonă de la nordul și sudul Dunării. Tradiția localizează și a doua vatră a satului Sichevița, la confluența riului Ravensca cu Granviensca, a treia vatră fiind cea actuală, în apropiere de cursul Dunării. (Apolzan, 1979, 101; Budi, 1977, 33) .

REPERE ISTORICE

1363 – Documentele de cancelarie îl amintesc pe Mihai de Zynkad, ca om al regelui în partea de est al Munților Locvei. Se apreciază că Zynkad este numele vechi al satului Sichevița, sub numele său medieval târziu de Schitthevitza. (Ilieșiu, 2011, 274; Popovici, 2013, 31)

1430 – Printre cetățile dunărene donate de către regele maghiar Sigismund de Luxemburg, alături de cetățile Sf. Ladislau, Zynicze (Svinița), Dranko (Drencova), Pojabu (Pojejena) se numără și cetățile Lybrasd (posibil Liborajdea) și Lyubko (Liubcova) (Hațehan, 1979, 193). Deși amplasamentul acestora pe teren nu a fost identificat, este posibil ca und dintre acestea să fi fost amplasată pe Dealul Moșului, unde este semnalată existența unei fortificații.

1545 – La 30 iulie, oștile turcești a lui Ahmed Pașa ocupă Timișoara, transformând cea mai mare parte din Banat în pașalâc turcesc, pe care îl stăpânesc până în 1716. O diviziune administrativă al acestuia era și sangeacul Moldova, de care aparținea și actualul teritoriu al comunei Sichevița.

1716 – La 18 octombrie prințul Eugen de Savoia cucerește Timișoara, și alungă armatele turcești din Banat, pentru ca prin pacea de la Passarowitz (Pojarevač), din 21 iulie 1718, Banatul în întregime este alipit la Austria, ca domeniu al Coroanei. Clisura Dunării a fost inclusă în districtul Poreda. În fiecare comună conducea un „cneaz”, peste mai multe comune era un „obercneaz”, iar peste un district era un „verwalter” (Popovici, 2013, 35).

1719 – Prin Ordinul Camerei Aulice de la Viena, cere administrației militare din Banat ca „*zona să fie bine populată și pământul lucrat și să se introducă treptat breslele meșteșugărești*”. Prin acest Ordin a început primul val al colonizărilor din Banat (1718-1740), inclusiv în Clisură, cu coloniști austrieci, germani, cehi, slovaci, sârbi, croați și alte neamuri. Tot în această perioadă sunt aduși din Oltenia „*bufenii*”, folosiți la tăierea pădurilor, prepararea mangalului și la cărăușie. (Popovici, 2013, 36)

1739 – În cursul războiului dintre austrieci și turci de la 1738-1739, locuitorii din Clisură, inclusive cei din Sichevița, datorită spoliei poractice de către administrația austriacă și a lipsei de alimente, *s-au angajat cu sâmbrie* în armata turcească, luptând alături de aceștia împotriva austriecilor. După război mulți dintre aceștia nu s-au mai întors la vetrele lor.

1749 – Potrivit conscripției realizată de către biserică în 1749 pe teritoriul Sicheviței erau 76 de case (Popovici, 2013, 38).

1766 – Între anii 1766-1768 se înființează Regimentul Confiniar Iliro-Bănățean, rezultat din transformarea companiilor de milițieni din serviciul de cordon al graniței militare.

1769 – Pe teritoriul actual al comunei Sichevița sunt aduși coloniști nemți, austrieci, unguri și sârbi, pentru a suplini o parte din populația locală decimată în cursul conflictelor cu turcii și a întării economic zona. În acest scop populația românească a fost deposedată de terenurile agricole fertile din preajma Dunării și împinși spre munte (Popovici, 2013, 38).

1772 – Locuitorii Sicheviței (*Sikkevitza*) au fost cuprinși în cadrul Regimentului de graniță Valaho-Iliric, fiind nevoiți să-și părăsească vechile așezări din zona înaltă, pentru a se așeza la câmpie. Noua vatră a satului s-a format la confluența văileor Camenița cu Sichevița, unde prin ordinul imperial din 10 sept. 1777, fiecare familie așezată aici a primit o suprafață de 750 de stânjeni pătrați pentru a-și întemeia o nouă gospodărie.

1788 – Turcii năvălesc din nou în Banat, devastând satele de pe Clisura Dunării, pentru ca un an mai târziu să fie alungați definitiv din Banat. În cursul acestor lupte sa remarcat rezistența grănicerilor din cadrul companiei Dolnia Liubcova, aflați sub comanda căpitanului Curea, care rezistă asalturilor turcești timp de 2 zile și două nopți, pe un aliniament situat între Podul Păzăriște și satul Liubcova. Neprimind sprijin, căpitanul este rănit, cade prizonier și ucis de turci (Popovici, 2013, 42; Feneșan, 1970, 108).

1808 – Nemaiputând suporta umilințele și exploatarea dură din partea administrației militare austriece, locuitorii din Sichevița și Gornea au luat parte la răscoala iscată în

rândul regimentului de grăniceri, sub comanda locotenentului Scribete. (Popovici, 1013, 43), care au sprijinit revolta sârbilor de la Krușcița.

1835 – A fost zidită biserica actuală din cărămidă, ridicată pe locul alteia mai vechi, din lemn. Biserica s-a ridicat prin efortul întregii comunități (Moisi, 265).

1838 - Regimentul Româno-Ilir este împărțit în două, dintre care Regimentul Confiniar Româno-Bănățean nr. 13, cu sediul la Caransebeș, format din 23 companii avea ca rază de acțiune regiunea dintre Orșova și Marga și Regimentul Ilir, cu sediul la Biserica Albă, format din 16 companii, pentru linia Dunării, printre care una la Berzasca, de care aparțineau și satele (comunele) Sichevita și Gornea.

1867 – Are loc cu trecerea Banatului la Ungaria, fapt ce va duce la aplicarea unei politici antiromânești tot mai dure, care va continua până la 1918, prin înlocuirea în școală și în biserică a limbii române cu limba maghiară, înlăturarea treptată a românilor din administrația satelor, maghiarizarea numelor localităților și a celor de botez în registrele de stare civilă.

1872 – Se desființează granița militară, fostele sate grănicerești se organizează în Comunitatea de Avere a Graniței (CDA), cu sediul în Caransebeș, care va gestiona proprietățile funciare a fostelor unități grănicerești.

1896 – La 27 septembrie se inaugurează Canalul navigabil Porțile de Fier, în cadrul unei ceremonii la care au participat împăratul Austro-Ungariei, Franz Iosef, regele României, Carol I, și regele Serbiei, Alexandru I. (Popovici, 2013, 46).

1896 – La 27 septembrie se inaugurează Canalul navigabil Porțile de Fier, în cadrul unei ceremonii la care au participat împăratul Austro-Ungariei, Franz Iosef, regele României, Carol I, și regele Serbiei, Alexandru I. (Popovici, 2013, 46).

1898 – S-a înființat Oficiul poștal local, fapt ce a permis o mai bună legătură prin corespondență dintre localnici și țară (Moisi, 1934, 265)

1910 – Sichevita a fost victima unor inundații catastrofale, pricinuite de revărsarea concomitentă a văilor Camenița și Sichevita, în urma unor ploi diluviene. Inundațiile au pricinuit mari pagube, prin distrugerea mai multor case, a unor importante suprafețe de semănături și victime umane. (Popovici, 2013, 47).

1918 – La 2 noiembrie, administrația maghiară și jandarmii părăsesc teritoriul comunei Sichevita, pentru ca o săptămână mai târziu comuna să fie ocupate de sârbi. Prezența cestora a lăsat o tristă amintire populației locale prin jafurile și chiar omorurile săvârșite.

1919 – La 19 martie armata sârbă părăsește teritoriul administrativ al comunei, o zi mai târziu locul acestora fiind luat de armata franceză, care s-a retras la 30 mai, când locul ei a fost luat de armata română (Ibidem).

În primul război mondial locuitorii actualei comune Sichevita au plătit un greu tribut de sânge, 22 dintre locuitorii Sichevitei și alții 22 din Gornea, rămânând pe câmpurile de luptă. Pentru a cinsti memoria lor în anul 1936 s-a ridicat un monument omagial în formă de obelisc, în avlia bisericii din Sichevita (Popovici, 2013, 48-52).

1929 – A avut loc sfințirea bisericii, proaspăt renovate și pictată, prin grija preotului local, Ilie Jurjescu. A fost un prilej de afirmare a comunității locale, la festivități participând corul „Principele Mihai” din Moldova Nouă, corul bisericesc din Berzasca și fanfara locală (Moisi, 1934, 265).

1932 – S-a cumpărat clădirea de lngă podul peste valea Sichevita, unde s-a amenajat noua școală, până atunci ea funcționând în clădirea primăriei (Moisi, m1934, 265)

1951 – Are loc deportarea „titoștilor” din Banat în Bărăgan. Printre cei deportați au fost mai multe familii din Sichevita și Gornea, considerate simpatizanți ai politicii naționale promovate de Iosif Broz Tito în Iugoslavia

1964-1972 se construiește barajul Porțile de Fier, pentru valorificarea energetică a Dunării, împreună cu Iugoslavia. Consecințele pentru locuitorii comunei a fost pierderea unor importante suprafețe de terenuri arabile fertile, situate pe prima terasă a fluviului.

1993 – În timpul conflictului din Iugoslavia și a embargoului instituit asupra Serbiei, mulți dintre locuitorii Clisurii, între care și cei din Sichevita și Gornea s-au implicat în

traficul de combustibil către Serbia, care au adus pentru scurtă perioadă o oarecare bunăstare locală în zonă.

Gornea

Alte denumiri: r. *Liubcova de Sus*; u. *Felso Liupkova*

Evoluția toponimului

1489	- Gorni Liupkova (Liubcova de sus – din limba slavă)
1690-1700	- Lyubkova (<i>Marsiglli</i>)
1723	- <i>Gorni Liupkova (Mecy)</i>
1774	- <i>Lupczowa (Korabinszky, apus Ilieșiu, 2011)</i>
1829	- Gorna Lubkova (<i>Suciu</i>)
1840	- Felső Liubkova (<i>Suciu</i>)
1843	- Gornja Ljubcova (<i>Ilieșiu</i>)
1869	- Gornja Lubkova (<i>Second Military Survey 1806-1869</i>)
1887	- <i>FelsőLupko (Hungarian Kingdom 1869-1887)</i>
1913	- Felsőlupkó (<i>Suciu</i>)

LOCALIZARE

Satul este așezat în Depresiunea Sicheviței, pe malul stând al cursului inferior al râului Camenița, la cca. 2 km de malul Dunării. Face parte din categoria așezărilor răsfirate în lungul DJ 57 A, care tranversează localitatea, legând drumul Clisurii (DN 57) cu comuna Gârnic. Administrativ, satul Gornea aparține de comuna Sichevița, jud. Caraș-Severin. Coordonatele sale geografice sunt de 21°51'12" longitudine estică și 44°41'01" latitudine nordică.

Toponime,

Originea toponimului este slavă, adoptată prin filieră sârbească. Are sensul de „de sus” și reperezintă forma simplificată a toponimului Gornia Liubcova. Gornia Liubcova sau Liubcova de Sus, este dată în antiteză cu Liubcova Sârbească sau Liubcova de Jos, aparținând astăzi de comuna Berzasca. Nu cunoaștem data când așezarea a adoptat acest nume, dar prima mențiune a unei așezări cu numele Gorni Liupkova¹³, apare în zonă la 1489. Acest fapt ce ne duce cu gândul la existența unei așezări simetrice, „de Jos”. Ulterior toponimul este mai puțin cunoscut documentar, până la începutul sec. al XVIII-lea când materialele cartografice amintesc o singură localitate cu acest nume¹⁴, pentru ca 20 de ani mai târziu, începând cu *Briffaut Etienne*¹⁵ și *harta Banatului a lui Reinier și Iosué Ottens (1740)* să apară două așezări cu același nume „*Liubcova*”, *Gorni* (de Sus) și *Dorni* (de Jos). Momentul coincide și cu încheierea colonizărilor sârbești de pe cursul inferior al văii Orevița, și formarea actualei localități Liubcova (de Jos) din comuna vecină Berzasca.

Evoluția amplasamentelor și dinamica așezării

Cercetările arheologice efectuate în decursul timpului în arealul acestei așezări au scos în evidență o serie de elemente care fac dovada unui îndelungat proces de habitare în acest spațiu, fără a exista totuși o cartare completă a tuturor elementelor care să relaționeze cu evoluția fostelor vetre ale actualei așezări, ilustrate în hărțile istorice și materiale cartografice. Pentru o mai bună înțelegere a procesului de habitare din spațiul actualei așezări îl vom analiza pe etape istorice.

Etapa preistorică și antică

Cele mai vechi și consistente urme de locuire preistorică și antică este dată de multitudinea așezărilor paleolitice, neolitice, de epoca bronzului și fierului descoperite în

¹³

Popovici, 2013, p. 32

¹⁴ *Carte von dem Koenigreich Servien, 1718*

¹⁵ *Théâtre de la Guerre dans le Bannat de Temeswar, 1738*

zonă, la care se adaugă descoperirile de epocă daco-romană. Aceasta reprezintă cea mai mare concentrare de elemente habitaționale, ilustrată de prezența unei ferme agricole (*villa rustica*) și structuri militare de apărare de tip „*quadriburghium*”, a căror evoluție ocupă un interval temporar de cca 5 secole (sec. II-VII). Această așezare este asociată de unii istorici cu anticul Novae Superior.

Etapa medievală

Al. Moisi, pe baza tradițiilor locale și a documentelor avute la dispoziție susține că prima vatră al actualei așezări Gornea a fost mai spre sud, în punctul cunoscut de către localnici sub numele de „Bișteg”, și că așezarea s-ar fi mutat pe actualul amplasament mai târziu, după războiul dintre turci și austrieci de la 1737-1739, când satul inițial a fost distrus. Menționăm descoperirea în punctul amintit a unei vetre de locuire feudală și a unui cimitir, amplasat pe partea opusă a văii, unde ar fi putut fi prima vatră a satului amintit la 1489 - Gorni Liupkova

Informații istorice și de altă natură privind satul Gornea¹⁶

1498 – Este menționată documentar așezarea Gornea, sub denumirea Gorni Liupkova (Liubcova de Sus – din limba slavă). Vatra acestei așezări era situată pe locul numit Bișteg, de unde se presupune că s-a mutat pe actuala vatră după invazia turcilor din 1738. (Popovici, 1913, p. 32).

1690-1700 – Între așezările menționate de Marsigli în districtul Poreca este menționată și așezarea Lyubkova, fără mențiunea („de Sus” sau „de Jos”);

1698 – În însemnările sale despre consecințele conflictelor dintre austrieci și turci pe teritoriul Banatului, contele Emeric Tocöly, mărturisește că turcii s-au întors cu o pradă bogată din stânga Dunării, printre care și mulți robi, satele Liubkova și Muldova fiind lăsate pustii (Ilieșiu, 2011, 137).

1723 – Harta lui Mercy menționează existența așezării Gorni Liubcova, situată în Clisură, districtul Palanka.

1772 – Gornia Liubkova, satul Gornea a fost înregimentată, în cadrul companiei cu sediul de la Berzasca, din batalionul românesc de graniță, aflat în formare. Regimentul Iliric de graniță, cu sediul la Biserica Albă.

1775 – Este încheiat procesul de formare a batalionului românesc, acesta fiind contopit cu regimentul ilir de graniță, formând Regimentul Valaho-Ilir, cu sediul la Biserica Albă. Noul regiment având în componență 99 de sate repartizate în 16 companii a fost transformat în regiment de linie ce avea să poarte numărul 72.

1788 – La acea dată pe teritoriul comunei existau două pichete de grăniceri, Poichetul Gornea și Pichetul Căunița. Cele două pichete au fost distruse de către turci în timpul conflictului din 1788-1789 (Moisi, 1934, 258).

1809 – În cartea funciară apar înscrise biserica, școala, primăria și un hambar comunal.

¹⁶Al. Moisi, 1934, p. 257-259; N. Ilieșiu, 2011, p.137-138.

Liborajdea

Evoluția toponimului

1437 - Castrum Lybrasay

1554-1579 - Lyborajda

Localizare

Satul Liborajdea este situat în partea de sud-vest al comunei Sichevita, pe cursul inferior al văii cu același nume, până la vărsare în Dunăre. Face parte din categoria așezărilor răsfirate în lungul văii și a DN 57, care tranversează limita sudică a localității, pe malul Dunării. Administrativ, satul Liborajdea aparține de comuna Sichevita, jud. Caraș-Severin. Coordonatele sale geografice sunt de 21°46'26,22" longitudine estică și 44°40'28.46" latitudine nordică.

Toponime,

În cazul Liborajdea avem de a face cu un hidronim și un oiconim – pâraul (valea) și satul Liborajdea. Originea toponimului este slavă, adoptată prin filieră sârbească. Pentru prima dată apare sub forma Lybrasay în 1437 (*castra inferioara cisdanubiana Lybrasad*), dar toponimul în sine este mult mai vechi, avându-și rădăcinile în antroponimul slav Ljuberadū, compus din „ljubū”, cu sensul de *drag, iubit* și „rad”, cu sensul de *bucuros*

Evoluția amplasamentelor și dinamica așezării

Este posibil ca rădăcinile așezării să se găsească în preajma fostei fortificații menționată în sursele cartografice medievale și documentele de cancelarie, denumită Castrum Lybrasay și să aparțină apărătorilor din acest „castrum”. Odată cu scăderea pericolului otoman vechii locuitori din zonă au părăsit luminișurile și poienile pădurilor din zonă, pentru a coborâ spre vale, unde și-au ridicat noi gospodării. Așezarea cunoaște un proces puternic de dezvoltare în decursul sec. al XIX, datorită fenomenului de roire, când în zonă s-au așezat și alți localnici veniți dinspre Sichevita și Gornea.

Etapa preistorică și antică

Cele mai vechi și consistente urme de locuire preistorică și antică este dată de multitudinea așezărilor paleolitice, neolitice, de epoca bronzului și fierului descoperite în zonă, la care se adaugă descoperirile de epocă daco-romană.

Etapa medievală

Vchimea așezării este cu certitudine mare, existența ei fiind legată de stabilirea în zonă a primilor apărători ai cetății Lybrasay, amintite încă din 1437. S-a dezvoltat încă de la început ca o așezare cu gospodării dispersate pe o mare suprafață, pe culmile dealurilor din împrejurini și în poienile codrilor, datorită unor condiții istorice și de mediu specifice. Datorită vulnerabilității în fața incursiunilor turcești la început au fost evitate văile. După ocuparea banatului de

Odată cu stabilizarea politică a zonei și încetarea conflictelor turco-austriece, după sec. al XVIII-lea, oamenii au început să coboare treptat spre terasele văii Liborajdea și a Dunării, întemeindu-și noi gospodării, în timp ce vechile gospodării s-au transformat treptat în sălașe.

Informații istorice și de altă natură privind satele de pe valea Liborajdea.

1437 între cetățile cedate de către Sigismund de Luxemburg cavaleilor teutoni se număra și „*castra inferioara cisdanubiana Lybrasad*”.

1554-1579 - Este ultima perioadă când mai este menționată documentar Lyborajda. Cu certitudine fortificația a fost distrusă în contextul iureșului otoman asupra Ungariei, finalizat prin dezastrul de la Mohaci (1526) și ulterior prin transformarea Banatului în velayat.

Evoluția satelor de munte

Satele Brestelnic, Camenița, Cârșie, Cracu Almăj, Crușovița, Curmătura, Frăsiniș, Lucacevăț, Martinovăț, Ogașu Podului, Streneac, Valea Orevița, Valea Ravensca, Valea Sichevitei, Zănou și Zăsloane, așa numitele sate de munte, risipite pe o suprafață foarte

mare din zona înaltă a comunei sunt așezări relativ recente, care au luat naștere în urma proceselor de roire survenite mai ales în decursul secolului XIX. În această perioadă, creșterea demografică și dezvoltarea creșterii animalelor i-au determinat pe mulți locuitori din Sichevița și Gornea să-și ridice pe terenurile avute în hotarul satelor, așezări provizorii, cunoscute în grai local sub numele de „colibi”. Inițial aceste colibi erau simple bordeie în pământ sau adăposturi din lemn în jurul cărora se aflau adăposturile pentru animale. Cum resursele de hrană pentru animale erau aici, tot timpul un membru al familiei era nevoit să rămână la colibă, pentru a le purta de grijă. Treptat oamenii se vor stabili aici definitiv, ridicându-și gospodării viabile, menite să-i apere pe ei și animalele lor de intemperii și jivinele pădurilor. Așa au luat naștere toate aceste pâlcuri de case răsfirate, cunoscute inițial ca și cătune, aparținătoare de satul Sichevița. Creșterea demografică puternică și extinderea acestora, determină autoritățile comuniste ca prin reorganizarea administrativă din 1965 să schimbe statutul acestor cătune, transformându-le în sate distincte, în cadrul comunei Sichevița.

Către mijlocul sec. XX, numărul mare de copii din aceste sate au determinat autoritățile să redeschidă școli în unele dintre aceste sate. Încă din perioada interbelică s-au pus bazele școlii din Crușovița, dată în folosință în 1951. Tot în anii 50-60 ai secolului trecut s-au deschis noi școli în satele Liborajdea și Valea Ravensca (1956), pentru ca ulterior să fie deschise noi școli la Stăneac (Odăi), Cârșie și Valea Sichevița.

Astăzi aceste sate trec printr-un proces puternic de depopulare, înregistrându-se o scădere masivă a numărului de locuitori, atât datorită îmbătrânirii populației cât și a migrării populației tinere spre centrele urbane mai importante ale Banatului cât și spre unele țări europene. Unii dintre localnicii renunță treptat la fostele gospodării pentru a revenii în satul centru de comună, de unde strămoșii lor au plecat inițial.

2.8. Evoluția reglementărilor edilitare și urbanistice

Chiar dacă asimilarea Zynkad-ului, menționat documentar la 1363 cu Sichevița este nejustificată, faptul că sursele de la sfârșitul sec. al XVII și începutul sec. XVIII, amintesc existența așezării, ca având 40 de case în 1723, sunt dovezi suficiente care să confirme existența unei locuiri în această zonă, încă din sec. al XVII-lea. Potrivit tradiției locale, satul, numit „Satovița”, a avut înainte de această vatră nu mai puțin de două locații precedente: „Cracul cu Mormiști”, situat la cca. 8 Km spre nord de vatra actuală și „Cracu Lat”, unde locuitorii trăiau în bordeie dispersate pe o mare suprafață. Cu siguranță aceste mutații au avut loc înainte de sistematizările austriece din a doua parte a sec. XVIII (1772-1774), când așezarea este surprinsă pe actuala vatră, în cadrul „hărților josefine”

Primele reglementări cu caracter urbanistic în zonă au fost introduse de către austrieci în decursul sec. al XVIII-lea, odată cu restructurarea așezărilor de graniță, în vederea unui mai bun control și supravegheri a populației locale. Cel mai bun prilej a fost oferit de către militarizarea graniței și formarea tregimentelor de grăniceri. La strămutarea unor așezări pe actualele amplasamente, inginerii topografi militari au întocmit parcelariul, stabilind locul principalelor elemente instituționale ale așezării, respectiv: rețeaua principală de circulații (strada principală), biserica, școala, primăria comunei grănicerești, casa comandantului (eventual) etc. Aceste reglementări impuneau alinierea fiecărei case cu latura mică la stradă. Taxele erau plătite în funcție de numărul camerelor de la stradă, dimensiunea și numărul geamurilor, numărul de fumuri etc. Din aceste considerente casele, chiar dacă aveau 2 sau mai multe camere, la stradă aveau de regulă o singură cameră, cu una sau două geamuri de dimensiuni mici.

După desființarea graniței bănățene (1872) s-a permis construirea la stradă a unui număr mai mare de camere, apărând fronturile stradale continue, poarta fiind inclusă în acest front stradal.

Modul în care se produce concentrarea și sistematizarea satului Sichevița și Gornea (Gornia Liubcova) este relativ bine cunoscută. Cert este faptul că în 1783, localizarea și trasarea noii vetre sunt încheiate, la acea dată existând 129 de loturi

pentru cca. 600 de persoane. Modelul utilizat de inginerii austrieci, pentru structurarea satului, este unul liniar, urmând reperele naturale existente, respectiv cele două văi intersectate în centrul satului, lângă care se găsea prima biserică. Administrația militară a impus o anumită tipologie în cazul caselor de locuit, casele, având în general 2 camere, construite din lemn, erau dispuse cu latura mică la stradă, având în fundul curții șura, perpendiculară pe axul lotului. În spatele acestora fiind grădina de legume și livada. Casele ofițerilor și casele parohiale erau în general din trei camere, ridicate din piatră, fiind mult mai trainice. În centrul comunității administrația a rezervat locul pentru biserică, clădiri administrative și comerciale.

Străzile, în general drepte, sau adaptate terenului unde locul a impus, au fost proiectate cu o lățime de 10-12 m, pe structura acestora dezvoltându-se ulterior actuala rețea stradală.

Ulterior, prin conscripții și alte acte oficiale, se poate urmări creșterea demografică petrecută în mod natural. Se cunosc puține cazuri de așezare aici a unor străini, iar când au fost numărul lor a fost unul foarte mic.

În secolul XIX dacă informațiile sunt corecte, se produc două fenomene cu efecte opuse: pe de o parte, întărirea structurii concentrate a satului (se construiește biserică de zid, școala, oficiul postal etc.), iar pe de alta, părăsirea satului de către un număr important de familii, generând sistemul de cătune din jurul său. Treptat, acestea vor reprezenta cca. 1/3 din totalul populației. Cert este faptul că punctul maxim al creșterii demografice, de la cumpăna secolelor XIX și XX, este atins în 1910, când se depășește 2600 de locuitori. Începând cu a doua parte a sec. al XIX, dar mai ales începând cu sec. XX, în condițiile stabilității politice și a unei relative îmbunătățiri a nivelului de trai, tot mai mulți localnici, și-au completat spațiul locuibil cu o nouă cameră, construită la stradă. În acest context intrarea principală a fost acoperită și inclusă în frontul stradal, rezultând un front stradal continuu, cu casele aliniate la stradă.

Secolul XX are un debut favorabil zonei. Primul război mondial produce, în schimb, o scădere semnificativă a populației, care ajunge la sub 2000 de locuitori. Urmează o nouă creștere, relativ uniformă, până în anii '60, când populația se apropie de 4000 de locuitori. Este un moment de cumpănă, când începe să se manifeste atracția orașelor din jur și a marilor santiere. Ca urmare, comuna va cunoaște o scădere continuă a numărului de locuitori, acest fenomen prelungindu-se până astăzi. În acest moment, depopularea cea mai drastică se întâlnește în afara satului Sichevita (în zona satelor de munte, a fostelor cătunel și ferme izolate), unde, din cauza diverselor dificultăți, populația își abandonează vechile gospodării pentru a reveni spre vatra inițială, în Sichevita și/sau Gornea.¹⁷

După 1990, dar mai ales în primii ani ai sec. XXI se manifestă un interes crescut față de valorificarea potențialului turistic al zonei. În acest context mulți investitori veniți din afara comunei și-au cumpărat loturi de teren, mai ales pe malul Dunării, unde și-au construit case de vacanță și pensiuni. Dar aceste construcții nu mai respectă tradiția constructivă a zonei, noile construcții dominate de piatră, cărămidă și sticlă se remarcă prin dimensiuni, coloritul deseori strident și dimensiunea teraselor.

În lipsa unor reglementări clare, cât și a lipsei de interes manifestat de autoritățile locale, în cadrul vetrelor satelor se manifestă de asemenea tendința de înnoire, deseori într-un mod abuziv, prin care vechi elemente de arhitectură sunt înlocuite cu altele, mai puțin valoroase. Exemplificăm înlocuirea porților monumentale de lemn cu altele din metal (tablă și cornier), fier forjat, placate cu plăci de policarbonat, geamurile din lemn, deseori cu ornamente sunt înlocuite cu gemuri din plastic de tip termopan, tencuiala acoperită cu culori prea vii și stridente.

---

¹⁷Gheorghiu, 2008, p. 198.

2.9. Evoluția tramei stradale și a parcelarului

Sichevița

Evoluția tramei stradale și a parcelarului începând cu prima parte a sec. al XIX-lea, pentru localitățile actualei comune este ilustrată de următoarele documente cartografice:

- hărțile militare realizate cu prilejul celei de a doua ridicări topografice de la mijlocul sec. al XIX-lea, (*Second Military Survey 1806-1869*) pentru așezările menționate;
- hărțile militare realizate de către administrația maghiară, după a treia ridicare topografică austriacă din a doua parte a sec. XIX, cunoscute sub numele de Hungarian Kingdom (1869-1887)
- situația actuală oferită de PUG.

Aceste documente dezvăluie cel mai bine modificările survenite în evoluția parametrilor amintiți, cu specificarea că structura principală a tramei stradale pentru perioada veche este strâns legată de structura principalelor căi de comunicație care străbat zona. Pentru o mai bună înțelegere vom analiza aceste caracteristici de bază pentru cele două localități matcă, Sichevița și Gornea.

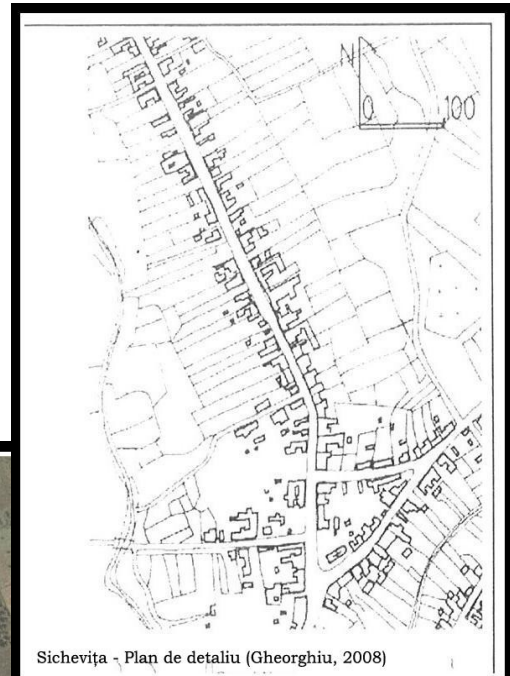
Așezată la confluența dintre pâraiele Sichevița și Camenița, satul Sichevița a fost legată încă de la început de restul teritoriului prin două căi de acces mai importante; drumul ce străbate Valea Cameniței și cel desprins din acesta pentru a urca pe Valea Sicheviței. Aceste două drumuri sunt cele în jurul căreia s-a țesut întreaga structură urbanistică a așezării, de prezența acestora fiind legată ulterior și rețeaua stradală interioară.

Parcelarea în vatra satului este una relativ uniformă și egală, fiind rezultatul sistematizării de la

începutul sec. al XVIII-lea. Loturile sunt dispuse în general în pachete rectangulare, a căror forme și dimensiuni sunt adaptate configurației terenului. Loturile general de formă rectangulară, sunt aliniate cu latura mică la stradă. Dimensiunile acestora sunt unele medii, de cca. 15 x 80 ml, oscilând în jurul a 100-120 mp, dar se întâlnesc și loturi cu o lungime mai mică (60 ml) sau mai mare (160 ml). Lotizarea s-a păstrat relativ uniformă încă de la începuturi, ea fiind vizibilă pe documentele cartografice de secol XIX (vezi Pl. Evoluție urbanistică).

În afara satului sistemul de lotizare este extrem de variat, fiind rezultatul unui proces îndelungat de câștigare al acestora și de împărțire în cadrul membrilor aceleiași familii.

Amplasarea casei pe suprafața lotului inițial era perpendiculară la stradă, anexele fiind situate în prelungirea acestuia sau perpendicular, închizând suprafața curții spre

Sichevița - Plan de detaliu (Gheorghiu, 2008)

Sichevița - Detaliu actual

grădină. Și astăzi mai poate fi întâlnit acest tip de locuință. Treptat, dar mai ales în decursul sec. XX, odată cu diversificarea materialelor de construcție, amplasarea caselor a fost orientată către stradă, formând fronturi comune, continui. Materialele de construcție cele mai utilizate în perioada de început al așezării au fost lemnul, piatra și pământul bătătorit, pentru ca începând cu sec. XX locul acestora să fie preluat treptat de cărămida arsă, beton celular autoclavizat, cimentul și fierul beton.

O oarecare prosperitate locală, înregistrată la niuvelul deceniului VII a sec XX a adus o serie de noutăți, unele discutabile în arhitectura locală, vizibile atât în structură, cât și în materialele utilizate și cromatica fațadelor. Este perioada când se utilizează tot mai mult utilizarea plăcilor ceramice în ornamentarea fațadelor (Ghiorghiu, 2008, 198-199). În cazul acestei așezări structura planimetrică este puternic influențată de vechile operațiuni de sistematizare a satelor inițiate de către austrieci după militarizarea graniței. În vatra așezării gospodăriile sunt organizate în trei tipuri de bază: gruoat, regulat, linear, cu ramificații; grupat neregulat linear, la drum și într-o măsură mai mică grupat, neregulat, cu rețea neregulată¹⁸

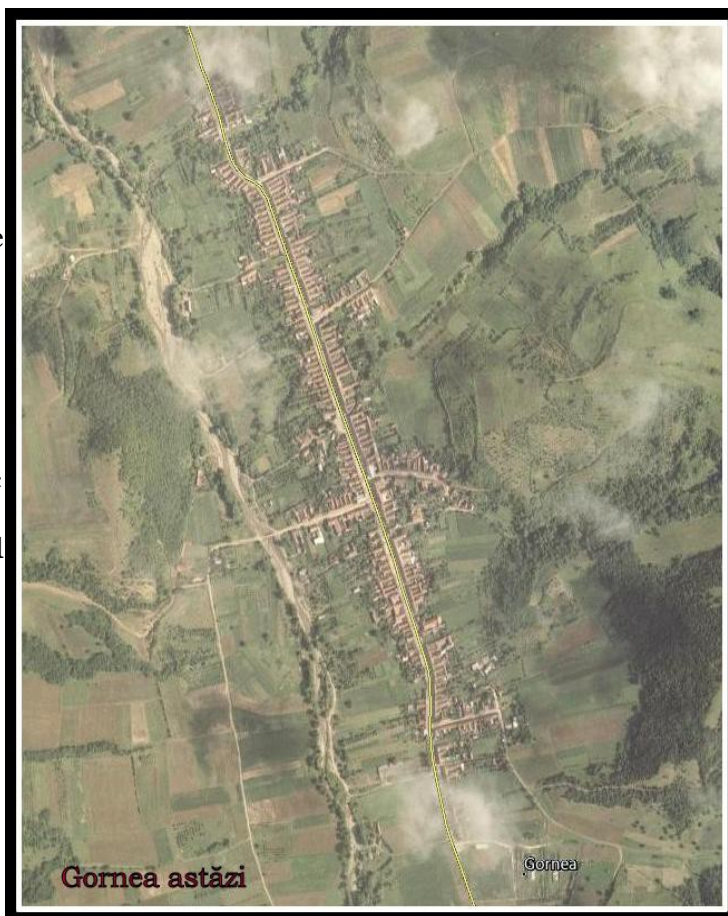
Gornea

Evoluției tramei stradale și a parcelariului începând cu prima parte a sec. al XIX-lea, pentru localitățile actualei comune este ilustrată de urătoarele documente cartografice:

- hărțile militare realizate cu prilejul celei de a doua ridicări topografice de la mijlocul sec. al XIX-lea, (*Second Military Survey 1806-1869*) pentru așezările menționate;
- hărțile militare realizate de către administrația maghiară, după a treia ridicare topografică austriacă din a doua parte a sec. XIX, cunoscute sub numele de Hungarian Kingdom (1869-1887).
- situația actuală oferită de PUG.

Ca și în cazul Sicheviței, localizarea așezării pe actualul amplasament este rezultatul unor reglementări urbanistice de sec. XIX. Așezarea actuală s-a conturat la poalele dealului Păzăriște, în lungul drumului ce urcă pe Valea Cameniței, ocupând suprafețe situate de o parte și de alta a drumului, pe malul stâng al văii. În decursul timpului, odată cu creșterea vetrei așezării s-a conturat tot mai bine și rețeaua stradală actuală.

Parcelariul actual a fost puternic influențat de formula urbanistică adoptată de sistemul austriac la sfârșitul sec. al XVIII-lea și prima jumătate a sec. XIX, odată cu schimbarea vetrei pe actualul amplasament. Pachetele de loturi au în general o formă patrulateră regulată, cu o latură lungă dreaptă, cealaltă fiind condiționată de traseul ulițelor, prezența cursurilor de apă și a versanților. Loturile au lățimi relativ egale, cu lățimi de 12-15 m și lungimi cuprinse între 80-170 m, mai mici în

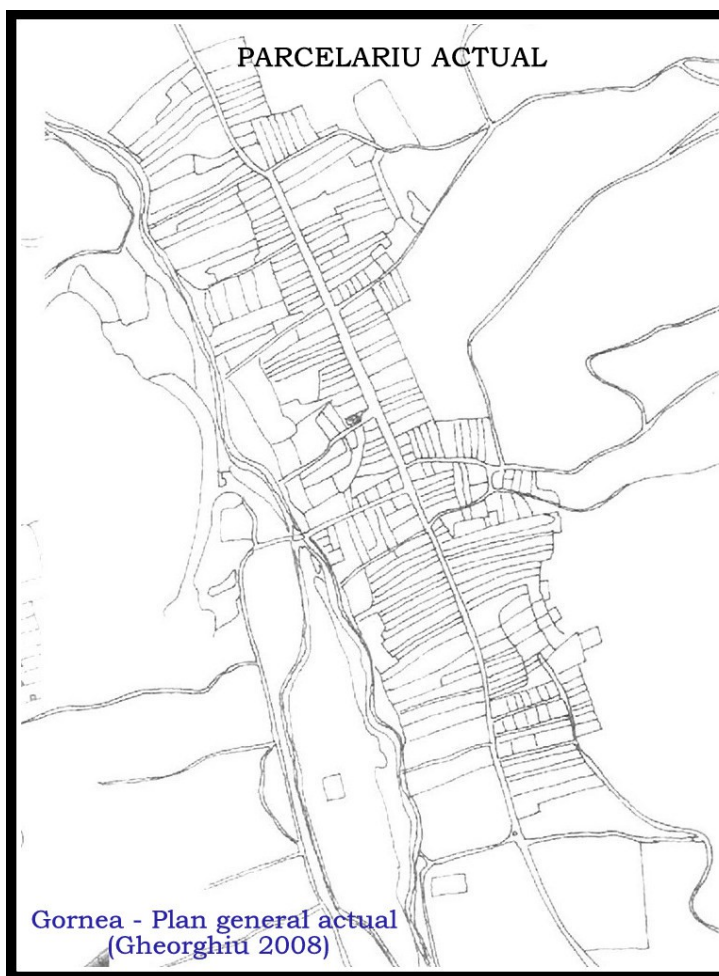

zona centrală. Structura lotizării s-a păstrat relativ uniformă încă de la începuturi, ea fiind vizibilă pe documentele catrogarifice de secol XIX (vezi Anexa 2 - Evoluție urbanistică).

Fiecare lot la rândul său este împărțit în două părți distincte; spre stradă este amplasată casa de locuit, inițial perpendicular pe stradă anexa (șura) care delimita spațiul curții de grădină. Această compoziție domină zona axului principal al așezării, în jurul străzii principale.

Materialele de construcție de bază au fost și în acest caz piatra, lemnul mixat cu pământ, ulterior cărămida arsă și alte materiale moderne, la care s-au adăugat începând cu deceniul VI, plăcile ceramice la fațade (Ghiorghiu, 2008, 202-203).

Analiza planimetrică în cazul localității Sichevița dezvăluie două componente principale: vatra compactă propriu-zisă a localității matcă și locuirea dispersată din exterior. Vatra are o formă relativ tentaculară, cu trei componente : de tip grupat regulat, linear (în lungul principalelor artere de circulație) și cu ramificații, unde arar tendințe neregulate. În centrul așezării structura este una grupată, neregulată, în timp ce așezările din jur, au în majoritatea cazurilor o organizare de tip disparat, linear și de platou¹⁹.

¹⁹Ghiorghiu, 2008, 197,

2.10. Evolutia fondului construit tipologia si caracteristicile acestuia; amenajari

Sichevița

• **Lăcașe de cult**

Printre cele mai vechi construcții cunoscute din Sichevița figurează Biserica ortodoxă „*Sfânta Treime*” din Sichevița, construită din piatră și cărămidă, între anii 1835-1836, în locul alteia mai vechi din lemn. Este o construcție ridicată în stil baroc, cu o planimetrie tradițională: naos, pronaos și altar, iar pe partea de vest are un pridvor. Absida altarului este realizată în formă de semicerc.

La începutul sec. XX avlia bisericii a fost împrejmuțată de un zid din piatră cu o lungime de 250 de metri, acoperit cu cărămizi așezate în „dungă”. Casa parohială de la numărul 428, a fost construită în anul 1860. Este compusă dintr-o sufragerie, trei camere, bucătărie, baie și hol mare. Mai dispune de grădină și dependințe (grajd și bucătărie de vară).

• **Alte obiective edilitare**

- Cimitirul satului, amplasat la nord de biserică pe coasta dealului, avea în anul 1967 o suprafață de 6 295 m², dar suprafața sa s-a mărit, prin donații și cumpărare, ajungând în prezent la 11 050 m². Este împrejmuțat, de jur împrejur, cu gard de plasă metalică. În cimitir nu există capelă.

- Rețeaua de alimentare cu apă, care deservește atât localitatea Sichevița cât și Gornea.

- Rețeaua de canalizare pentru localitățile menționate și stația de epurare, amplasată în aval de Gornea.

• **Școli**

În secolul al XIX-lea, comuna gănicerească Sichevița nu avea școală, cursurile se țineau într-o casă particulară. La începutul secolului al XX-lea școala funcționa într-o clădire din centrul comunei, unde funcționa și primăria. Această clădire a fost demolată pe la mijlocul anilor '70, pe locul ei construindu-se un bloc de locuințe având la parter un complex alimentar. În anul 1931 autoritățile din Sichevița, cumpără clădirea unei foste crâșme din localitate, situată lângă podul ce traversează pârâul Valea Sichevița, de la o firmă din Orșova, pe care o amenajează pentru desfășurarea cursurilor școlare.

În anul 1942 se trece la reconstrucția „Școlii de la pod”, vechea clădire fiind demolată până la fundație și reclădită sub altă formă, lucrările fiind încheiate în anul 1950. După generalizarea învățământului de 7 și apoi de 8 ani această școală nu mai satisfăcea nevoile învățământului local, motiv pentru care se trece la construcția unei școli noi, pe un alt amplasament situat la limita cu satul Gornea, pentru a servi ambelor comunități. Noua școală, dată în folosință în 1966, este mai mare, pe două nivele, cu 8 săli de clasă, un laborator și dependințele necesare (cancelarie, birou director, magazii, arhivă). Creșterea numărului de elevi determină construcția unui nou corp de clădire cu patru săli de clasă, alipit corpului inițial de clădire.

În 2007, la inițiativa Administrației locale, se demarează proiectul de reabilitare a școlii din fonduri guvernamentale. Cu acest prilej se dotează școala cu mobilier nou, se înlocuiește întreaga instalație electrică și se construiește gardul împrejmuitor din beton și fier forjat.

În toamna anului 1953, ia ființă Grădinița de copii din Sichevița, la început ca grădiniță sezonieră, iar mai apoi ca Grădiniță cu program normal. În prezent, grădinița, funcționează în incinta Școlii Gimnaziale din Sichevița, cu două grupe.

• **Construcții civile**

- Sichevița dispune de un Cămin cultural, amplasat în centrul localității, lângă primărie. Căminul cultural din Sichevița a fost construit în anul 1956, pentru ca în anul 1974 să i se anexeze încă un corp de clădire.

Gornea

• Lăcașe de cult

Prima biserică amintită în satul Gornea datează din 1793, pe locul ei fiind reclădită cu efortul comunității actuala biserică, purtând hramul „Moaștele Sfântul Nicolae” în 1834. Biserica a fost pictată în anul 1898 de pictorul Nicolae Hașca, ajutat de ucenicul Petru Drăgilă din Prilipeț. Este o biserică construită în stil baroc, în formă de navă împărțită în naos, pronaos și altar. Nu are pridvor, altarul terminându-se în semicerc. Are, de asemenea, un turn cu trei nivele, foișorul în care sunt amplasate cele două clopote și coiful acoperit cu tablă. Cele mai importante intervenții au avut loc în 1913 sub păstoria preotului Pavel Popescu și în 1998, în timpul preotului Moldovan.

- În 2001 s-au pus bazele unui schit cu hramul „Intrarea Maicii Domnului în Biserică”, la poalele Dealului Păzărișe, într-o clădire dezafectată a fostului Pichet de grăniceri. În anul 2002 s-au construit trapeza, chiliile, bucătăriile și arhondaricul pentru credincioși, iar în 2 mai anul 2003, la praznicul Izvorul Tămăduirii, s-a pus piatra de temelie pentru noua biserică a așezământului monahal, aceasta fiind construită între anii 2004-2010 din cărămidă, în stil bizantin. În noiembrie 2010, la propunerea Preasfințitului Lucian, Episcopul Caransebeșului, în cadrul Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Banatului, schitul a fost ridicat la rang de mănăstire.

• Alte obiective edilitare

- Căminul cultural din Gornea a fost construit în anul 1964. Din 27 iulie 1969 și până 25 iunie 2013 a găzduit Muzeul sătesc Gornea, cu cele patru săli de expoziție ale sale.

- Muzeul sătesc Ion Dragomir din satul Gornea, înființat în 1969. Muzeul a funcționat în clădirea Căminului cultural din localitate până în 2013, când a fost mutat în clădirea fostei școlii primare din localitate.

• Școli

Potrivit lui Al. Moisi, la întocmirea Cărții Funduare, în 1809, satul Gornea avea școală (din 1791) și biserică. Începând din 1820 la Gornea este amintită existența unei școli confesionale, care a funcționat până în 1896. Clădirea în care a funcționat școala și primăria comunei grănicerești Gornea a fost ridicată în 1830, prin contribuția materială și munca locuitorilor.

Cum localul fostei școli avea numai două clase a devenit neîncăpător, motiv pentru care în 1939 demarează lucrările pentru construirea unei noi unități școlare, dar din cauza condițiilor vitrege și a războiului școala a fost dată în folosință numai în anul 1951. Din lipsă de lelevi această școală se desființează în 2010, aici mai funcționând doar o grupă de grădiniță.

• Construcții civile

În această categorie putem include:

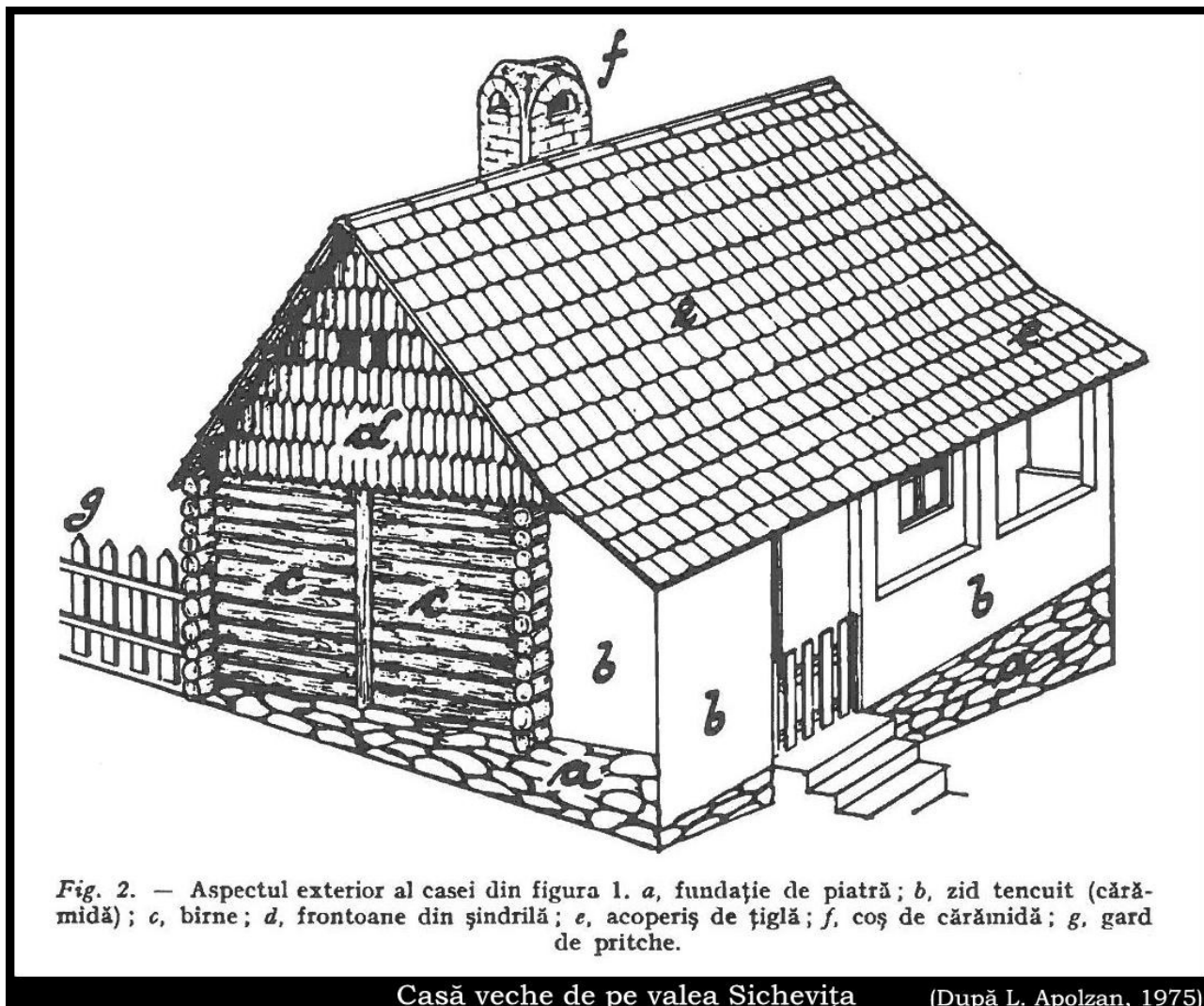
- Punctul de informare turistică situat pe malul Dunării, la Podul Păzăriște;
- Portul industrial de la Căunița;
- Portul industrial de la Liborajdea

Elemente de evoluție a fondului construit în satele de munte ale comunei Sichevița:

- În 1955 se deschid școlile cu clasele I-IV de la Liborajdea și Valea Ravensca, prima funcționând într-o clădire dezafectată a fostului pichet grăniceresc situat pe malul Dunării. Școala din Valea Ravensca a funcționat într-o casă particulară.

- Pentru școala nou construită de la Crușovița, în 1951 se înființează un post de învățător pentru copii din zona sălașelor de aici.
- În 1959 se deschid școlile din cătunele/satele: Odăi (Străneac), Cârșie și Valea Sichevița.

Aceste școli funcționează fără întrerupere până la închiderea lor din lipsă de elevi; în anul 1976, cea din cătunul Valea Sichevița, în anul 1979, cea din cătunul Liborajdea, în anul 1998, cea din cătunul Valea Ravensca, iar în anul 2000, cele din cătunele Crușovița și Odăi. Școala din cătunul Cârșie mai funcționează până în anul 2005, desfășurându-și activitatea într-o clădire construită de comunitate.²⁰

2.11. Operațiuni urbanistice importante

(parcelari, demolari, trasari de artere de circulație noi, lucrari hidrotehnice, amenajare de suprafete plantate s.a.)

Analizate cronologic, credem că cele mai importante operațiuni urbanistice care au avut loc pe teritoriul actualei comune Sichevița, debutează în secolul al XVIII-lea, odată cu apăsarea celor două sate Sichevița și Gornia Liubcova pe actualul amplasament.

Potrivit tradiției, vatra veche a satului Gornea (Gornia Liubcova) a fost amplasat în zona Biștegului, peste râul Camenița, de unde vatra a fost mutată pe actualul Amplasament cel mai probabil în urma războiului turco-austriac de la 1738. Tot în prima parte a sec. al XVIII-lea are loc și strămutarea satului Sichevița, la confluența văilor Sichevița cu Camenița, din punctul „Cracu Lat”. Un moment important în evoluția urbanistică al acestor două sate are loc în 1772, odată cu înregistrarea comunei în cadrul Regimentului de graniță româno-ilir, fiecare familie a primit câte 750 de stânjani pentru loc de casă. O altă operațiune are loc în 1783, prin fixarea hotarului comunei.

În secolul al XVIII-lea pe teritoriul actualei comune erau înregistrate 6 pichete grănicerești, din care trei la Sichevița (Alibeg, Liborajdea și Șumița) și două la Gornea (Căunița și Păzăriște). Deși erau realizate din materiale trainice, acestea au fost distruse în cursul războaielor din 1788, nemaifiind refăcute, până în perioada contemporană.

Un alt reper îl reprezintă întocmirea cărții funduare de către administrația austriacă, la 1809. În acel moment comuna grănicerească Gornea avea o biserică, amplasată lângă Ogașul lui Crăciun, la strada principală o școală, și primăria lângă care se găsea un hambar comunal. Tot în această perioadă a avut loc canalizarea pârâului „Reca”, pentru a limita riscurile de inundații. Nu avem date despre întocmirea cărții funduare în cazul comunei grănicerești Sichevița, dar putem menționa totuși existența la acea dată a vechii biserici de lemn, amplasată vis-a-vis de cea actuală, având clopotnița peste valea Sichevița, în apropiere de fosta „școală de la pod”.

Bisericile actuale s-au construit în 1835 la Sichevița și la 1834 cea de la Gornea (Gornia Liupkova). Cele două lăcașe de cult înlocuiesc biserici mai vechi, ridicate din lemn în cursul sec. al XVIII-lea. La date diferite, în funcție de posibilitățile fiecărei comunități au fost ridicate și casele parohiale. Casa parohială din Sichevița, formată dintr-o sufragerie și trei camere, bucătărie, baie și hol mare, a fost construită în anul 1860, fiind situată în localitate, la numărul 428. Casa parohială din Gornea, ridicată din cărămidă la 1900, prin contribuția credincioșilor este situată în centrul satului Gornea.

Pe teritoriul comunei în sec. XVIII și XIX sunt înregistrate trei poduri de lemn, ridicate, unul peste Ogasul lui Crăciun, în intravilanul satului Gornea, altul la ieșire din sat peste Ogașul Podului, și unul peste Ogașul Pădului, numit și „Podul roșu”.

În 1898 a fost înființat Oficiul poștal de la Sichevița, iar în 1932 s-a compărat localul în care a fost amenajată vechea școală „de la pod”. Pentru ambele localități existența unor primării este confirmată încă din sec. al XIX, aici funcționând și școala.

În perioada comunistă, odată cu generalizarea învățământului de 7 ani și trecerea la învățământul de 8 ani a impus ca necesitate lărgirea spațiului de școlarizare, pentru a putea fi cuprinși în clasele V-VIII toți elevii de la școlile de pe raza comunei Sichevița. Se construiește astfel în capătul sudic al localității Sichevița, spre Gornea un local nou de școală pe două nivele, cu 8 săli de clasă, un laborator și dependențele necesare (cancelarie, birou director, magazii, arhivă). Amplasarea acesteia a fost aleasă tocmai pentru a putea fi utilizată și de către elevii din satul Gornea. Alte școli au mai fost construite încă din anii 40 la Crușovița. În anul 1956, se mai deschid încă două unități de învățământ primar, în cătunele Liborajdea și Valea Ravensca, care funcționează: cea de la Liborajdea în clădirea fostului pichet de grăniceri, de pe malul Dunării.

Tot în perioada comunistă, pentru a putea transporta materiile prime exploatate pe teritoriul comunei (piatră de construcție și caolin s-au construit porturile industriale de la Căunița și Liborajdea. Din păcate astăzi aceste instalații portuare sunt închise, nemaifiind funcționale. În ultimii ani, printre cele mai importante operațiuni urbanistice menționăm realizarea sistemului de alimentare cu apă pentru satele Sichevița și Gornea, precum și a unei rețele de canalizare și a stației de epurare.

12. Concluzii referitoare la vechimea construcțiilor și amenajărilor urbane (străzi, plantații, piețe) și la evoluția urbanistică a localității

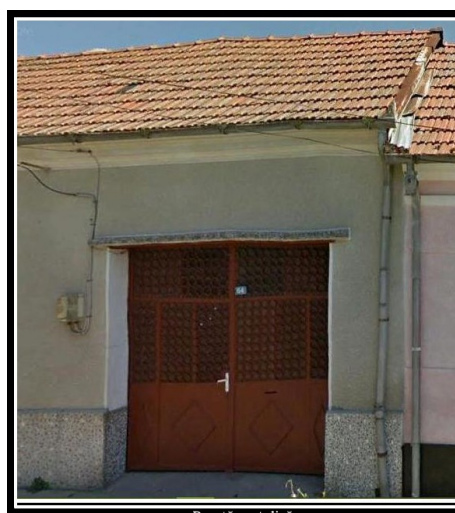
Structura rețelei de circulație (stradă principală, străzi secundare) a fost stabilă încă de la începutul așezării pe actualul amplasament, pe reaseul unor drumuri preexistente, ele păstrându-se până astăzi. Rolul de stradă principală în cazul satelor Sichevița și Gornea a fost preluat de drumul care însoțea valea Cameniței, făcând legătura cu malurile Dunării și vestul Munților Almăj, actualul DJ 571 A. Străzile secundare s-au format pe drumuri locale, care asigurau accesul spre alte așezări (Crușovișa, Valea Sichevița, Ogașul lui Crăciun etc.) sau la terenurile agricole vecine.

În cazul celor 17 sate de munte, aparținătoare de comună, încă de la început accesul a fost asigurat de drumuri locale sau cărări de munte, care se răsfirea în teren spre fiecare gospodărie.

Fondul construit vechi al localității este destul de restrâns, fiind afectat în decursul timpului atât de vicisitudinile istoriei și de calamități naturale, cât și de dorința de înnoire a oamenilor. Un impact important asupra fondului construit l-a avut perioada comunistă, când o oarecare bunăstare economică le-a permis multor localnici să intervină în evoluția fondului construit, prin extinderi, refaceri sau restaurări ale fondului construit. Acest fapt este vizibil mai ales la nivelul fațadelor, a geamurilor și a porților de intrare. Acestea au suferit cele mai multe mutații, multe dintre porțile tradiționale, cu uși masive din lemn, având uneori tâbliile centrale prevăzute cu ochiuri de sticlă, au fost înlocuite cu porți metalice.

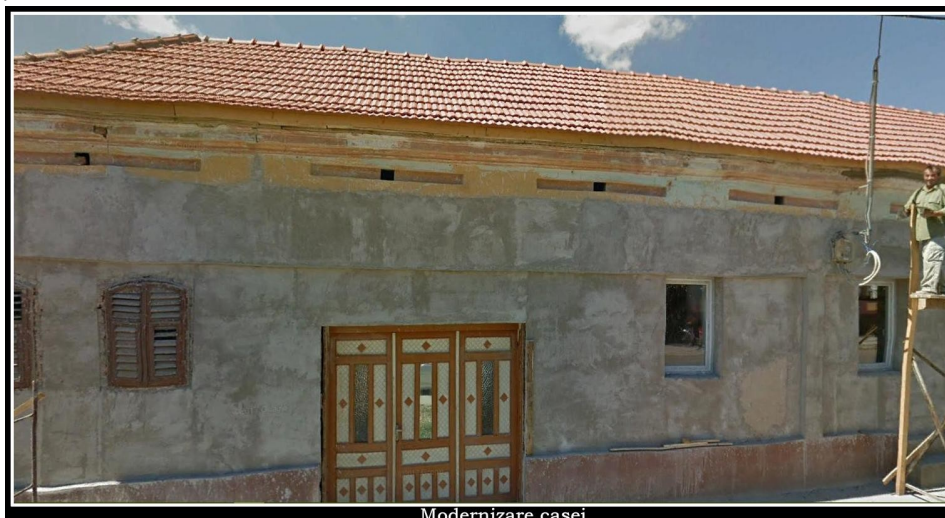

Poartă tradițională

Poartă metalică

După 1990, dar mai ales după anul 2000, odată cu generalizarea termopanelor, tot mai mulți localnici și-au înlocuit fostele geamuri din lemn cu altele din plastic de tip „termopan”.

Modernizare casei

La 1772, când localitatea Gornea a fost înregimentată și în 1809, când s-a întocmit careta funduală, Gornea avea o biserică (probabil din lemn), dar situată pe un alt amplasament, lângă Ogașul lui Crăciun.

Evoluția urbanistică a celor două localități poate fi decelată cu destulă exactitate în cadrul ridicărilor topografice de la mijlocul sec. al XIX-lea, cunoscute sub numele de Second Military Survey (1806-1869). Atât Sichevița cât și Gornea, încă din acea perioadă dispuneau de o piațetă centrală de o formă triunghiulară (Sichevița), sau dreptunghiulară (Gornea) delimitate de clădirea bisericii, alte construcții administrative și gospodării. Se remarcă respectarea structurii amplasamentului casei în raport cu strada, perpendicular pe acesta.

Dacă facem abstracție de prezența unor gospodării țărănești tradiționale, așa cum au fost ele prezentate în literatura de specialitate²¹, dar neînscrise în listele de patrimoniu, ca o concluzie putem aprecia că în afară de morile de apă, cu ciutură și butoni existente în zonă, pe teritoriul administrativ al comunei nu se găsesc construcții emblematic pentru arhitectura veche (clădiri civile, administrative, reședințe, conace etc).

Din datele de mai sus și reprezentările cartografice alăturate putem observa că cele mai vechi construcții care se mai conservă până astăzi, sunt bisericile din cele două localități, construite la 1836 (Sichevița) și la 1834 (Gornea).

Sichevița și Gornea la 1869

Cap. III.

3.1. Identificarea construcțiilor valoroase.

A. Monumente și situri incluse în listele de patrimoniu

Teritoriul comunei Sichevița este situat într-un areal antropizat încă din preistorie. Despre acest fapt vorbește în primul rând numărul mare de descoperiri și semnalări aparținând diferitelor epoci istorice, din zonă (vezi Anexa), întâlnite mai ales la nivelul teraselor de pe malul stâng al Dunării și ai văii Camenița, dar și situri izolate semnalate începând de la malurile Dunării, până în zona montană înaltă. 9 dintre acestea sunt catalogate, potrivit legii nr. 5 /2000, ca situri arheologice de categoria B, de interes local și un sit de categoria A, de interes național (Situl arheologic de la Gornea - Dealul Păzăriște). Potrivit Listei Monumentelor Istorice din 2010, pe teritoriul administrativ al comunei Sichevița se află două categorii de monumente clasate: situri arheologice și monumente/ansambluri istorice, atât de importanță locală cât și națională.

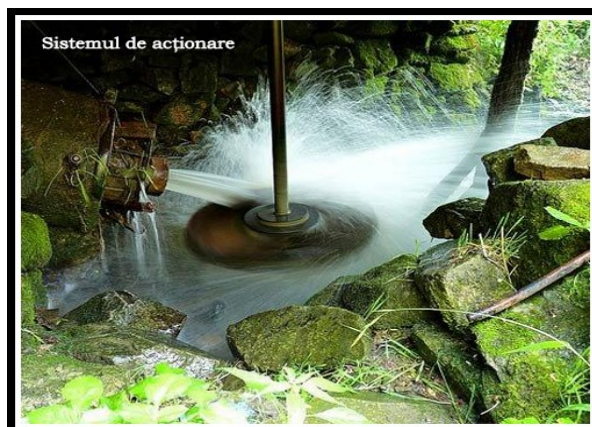
În urma analizelor efectuate asupra listelor de patrimoniu de pe teritoriul comunei, în raport de situația din teren se impun câteva observații:

1. Pe teritoriul comunei sunt înregistrate un număr de 9 situri arheologice încadrate în grupa valorică B (de interes local), dintre care majoritatea sunt situri multistratificate, cu nivele de locuire aparținând unor epoci istorice diferite;
2. Mai regăsim un sit arheologic de importanță majoră, categoria A (de interes național), de asemenea cu mai multe nivele de locuire;
3. Un număr mare de situri și descoperiri arheologice diverse (așezări, depozite de bronzuri, descoperiri monetare etc.), semalate pe o arie largă, de pe teritoriul administrativ al comunei;
4. De asemenea, pe principalele cursuri de apă sunt înregistrate în listele de patrimoniu, un număr de 22 mori de apă cu „ciutură” (roată orizontală). Acest complex mulinologic, foarte important, datorită valorii sale etnologice, antropologice, istorice și etnografice este structurat în cinci ansambluri, fiecare ansamblu în parte fiind inclus în LMI 2015, ca monument de interes local.

B. Morile de apă

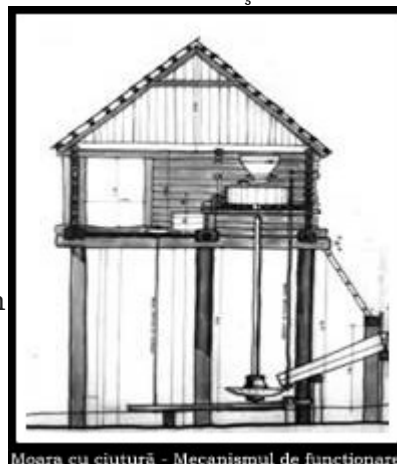
Valoarea acestor construcții a fost stabilită în funcție de următoarele criterii:

- *Vechime* - Toate aceste mori sunt clădiri istorice mai vechi de 100 de ani, dacă ținem seama de faptul că pe hărțile militare austriece din prima parte a sec. al XI-lea (*Second Military Survey (1806-1869)*)²², este menționată prezența unui număr de 13 mori numai pe râul Camenița, 2 pe pârâul Grămneasca și 1 pe pr. Ravensca. Altele au fost construite în a doua parte a sec. XIX și prima parte a sec. XX. Multe dintre acestea dăinuie până astăzi, chiar dacă ele au suferit în decursul timpului stricăciuni datorate inundațiilor, au fost refăcute și reutilizate. Numai pe Valea Gâmeasca până prin anii 1970

au existat peste 30 de mori, dar odată cu industrializarea producției de pâine și reducerea suprafețelor cultivate cu cereale, rolul lor a scăzut simțitor, fiind tot mai mult neglijate. Multe dintre aceste bijuterii au fost distruse de inundațiile ce au avut loc în aceste zone, de nepăsarea oamenilor și a autorităților locale care nu au realizat ce valori au în ușa casei.

- **Studiu stilistic.** Fiecare moară de apă de la Sichevița reprezintă în sine un monument de arhitectură populară industrială, dar și o expresie a geniului tehnic a celor care le-au realizat. Cunoscută în popor cu denumirea de "mori cu ciutură" sunt de fapt primul tip de moară acționată de forță motrice a apei, fiind considerate de către specialiști precursorii turbinelor electrice „Kaplan”. Sistemul de funcționare este simplu: apa este adusă la ciutura prin diguri (valău) și prin "butoni" (tub dintr-un copac) și acționează prin cădere asupra ciuturii, astfel determinând o mișcare de rotație care este transmisă printr-un ax, direct pietrei de moară. Aceste mori mai sunt numite și „mora cu butoni”, butonul fiind tubul din lemn îngustat la un capăt prin care jetul de apă este aruncat cu putere asupra cupelor de la roata orizontală.

Moara cu ciutură - Mecanismul de funcționare

Elemente de arhitectură. Din punct de vedere arhitectural, morile sunt construite din bârne de lemn "lipite" cu pământ galben (lut) și au acoperișul de șindrilă "în două ape". După cum este locul, casele morilor sunt ridicate pe furci de lemn, cu un picior de piatră spre albie și cu un altul direct pe sol. În zonă se găsesc și "mori cu două încăperi", din care una fiind destinată așeptării la rând și păstrării bucatelor. Pentru a face față frigului din perioadele reci, în cazul morilor cu o singură încăpere, lângă piatra morii era amplasată vatra cu horn deschis, unde se făcea focul. La morile cu două încăperi această vatră era amplasată în cea de-a doua încăpere.

Pe lângă elementele menționate deja, patrimoniul local al comunei Sichevița este mult mai vast, el incluzând și alte elemente valoroase, precum:

Situri arheologice incluse în LMI 2015

1. Așezarea eneolitică de la Gornea - Bișteg

Statul arheologic:

Cod RAN 53942.06;

Cod LMI CS-I-s-B-

10834

Tip sit: Locuire civilă, atribuită purtătorilor culturii Coțofeni

Localizare: Dealul Bișteg delimitează spre est partea sudică a satului Gornea și versantul estic al văii Camenița. Situl este amplasat pe mai multe terase amenajate antropice din partea sudică a dealului, fiind o continuare a Dealului Păzăriște.

Situația arheologică:

Într-o perieghză din anul 1968 aici au fost găsite mai multe fragmente ceramice, ornamentate prin împunsături succesive și incizii, precum și chirpic, materiale care confirmă existența în acest loc a unei așezări Coțofeni. În decursul anului 1970 pe una din terase s-a executat un sondaj, care a confirmat prezența unei așezări din perioada de început al epocii bronzului. Pe vârful dealului s-a găsit un fragment ceramic din sec. IX-X.

Zona de protecție a sitului Coțofeni de la Bișteg

Descrierea zonei de protecție:

Zona de protecție a sitului cuprinde creasta superioară a dealului, unde s-au stabilit purtătorii culturii Coțofeni. Redăm alăturat coordonatele zonei protejate aferente sitului.

Orice intervenție în perimetrul zonei de protecție se va autoriza numai cu supraveghere și la nevoie cercetare și descărcare de sarcină arheologică.

Bibliografie

1. I. Uzum, Gh. Lazarovici, I. Dragomir – Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevita, în Banatica 2, 1973, p. 412-413.
2. P. Petrovsky- Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin, în Banatica 2, 1973, p. 377.
3. S. A. Luca – Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2004

**Siturile arheologice incluse în zona istorică protejată
Căunița**

Zona arheologică Căunița		
Nr. crt.	X (long)	Y (lat)
1	250760006	355891059
2	250760006	355895059
3	249507847	355927063
4	249143801	356075082
5	249431837	356203098
6	249415835	356323114
7	249939902	356639154
8	250575983	356679159
9	250976034	356695161
10	250944029	356251104
11	250760006	355891059

Situl arheologic de la Gornea – Căunița de Sus (x)

Statul arheologic:

Cod RAN 53942.03;
Cod RAN CS-I-s-B-10831

Tip sit:

Sit multistrat, din categoria „locuire civilă”, tipologic cuprinde o succesiune de așezări și o necropolă. Nivele de locuire semnalate în cadrul acestui sit cuprind includ:

- o așezare neolitică timpurie atribuită purtătorilor culturii Starčevo-Criș;
- o așezare neolitică atribuită purtătorilor culturii Vinča, cod LMI 2010 - CS-I-s-B-10830.05;
- o așezare de epoca bronzului;
- o așezare datând din Hallstattul mijlociu, cod LMI 2010 - CS-I-s-B-10830.04;
- un nivel de locuire de epocă romană, reprezentat printr-o *villa rustica*, cod LMI 2010 - CS-I-s-B-10830.02; și un cuptor de ars cărămizi, cod LMI 2010 - CS-I-s-B-10830.03;
- o necropolă medievală timpurie, cod LMI 2010 - CS-I-s-B-10830.01;

Localizare:

Situl este situat pe terasa mijlocie a Dunării, fiind delimitat de către Dealul Căunița la nord și Dunăre, pe direcția est-vest de către valea Camenița (Gornea) și Ogașu Căunița. Situl este traversat de către drumul DN 57.

Situația arheologică:

De aici în anul 1968 au fost culese două piese de silex de tradiție paleolitică, un topor de silex și un grator. Cercetările care au continuat în anii următori au dezvelit un număr impresionant de complexe, dispuse într-un strat cu o grosime de 0,40-0,60 m.

Săpăturile efectuate au evidențiat faptul că cel mai vechi nivel de locuire aparține culturilor Starčevo-Criș (fazele II-IV) și Vinča A. Obiectele găsite cuprind: unelte de silex (lame triunghiulare și trapezoidale, gratoare, lame de seceră, nuclee, percutoare), câteva lame de obsidian, topoare de piatră, dălțițe, unelte de os (ace, împungitoare, spatule), fusaiole, greutăți de plasă. Ceramica este de două categorii: fină (bine arsă, puternic lustriată și bogat ornamentată) și ceramică de uz comun (bine arsă, ornamentată cu barbotină, briuri în relief etc.). Alături de aceasta au mai apărut figurine antropomorfe și altare de cult.

Săpăturile din vara lui 1973 au scos la iveală mai multe fragmente ceramice de epoca bronzului, precum și un fragment de brățară din bronz.

Stratul de cultură atribuit Hallstatt-ului a fost surprins aproape constant pe toată suprafața săpăturii, deranjat de intruziunile din straturile superioare. Au fost descoperite patru complexe atribuite Hallstatt-ului, cu material arheologic preponderent ceramic, având aceleași caracteristici ca fragmentele din stratul de cultură. Se remarcă formele și mai ales ornamentica (motivul decorativ în formă de S-uri înlănțuite), semnificativă pentru întreaga arie de răspândire a culturii Basarabi.

Secolelor II-III îi aparține o structură arheologică, cercetată în anii 80, considerată a fi o „*villa rustica*”. Această structură, potrivit arheologului D. Benea, cunoaște mai multe faze de dezvoltare. „Dacă prima etapă de locuire este sigur datată în timpul Provinciei, apare clară atribuirea edificiului unei *villa rustica*. Pentru cea de a doua am putea menționa – în opinia noastră – introducerea sistemului de încălzire cu hypocaust. Doar ultima etapă, a treia, este sugerată de abandonarea sistemului de încălzire cu hypocaust și adăugarea încăperii F. Probabil că din edificiul în funcțiune au rămas absida (D), încăperea unită (B+C) și A”²³. După ultimele cercetări ar fi vorba de un posibil lăcaș de cult creștin din secolul I V. Ideia este susținută și de descoperirea unor fragmente de obiecte din ceramică (opaiț, ceașcă dacică) cu diferite simboluri creștine, precum și o piesă de bronz, considerat un „*donariu*”. Donariu întregit cu inscripția Agnam / D(onum D(edit). OPP(ius) / Iul(ianus) Mil(es). Tot de aici provine un lot compact de monede de secol I V, descoperite în clădire. Acestea aparțin lui Constantius II (351 - 354), 6 piese, Constantius Gallus (351 - 354), 2 piese (nota 84). Monedele de secol IV apar după o întrerupere a locuirii de la mijlocul secolului III”.

În apropierea acestei structuri s-au identificat două cuptoare de ars cărămidă. N. Gudea, vorbește de existența aici a unei așezări rurale, despre care însă cu excepția clădirii în discuție nu spune nimic privind locuințele, organizarea lor sau cel puțin câte au fost identificate pe teren, etc²⁴.

La est de locuința rustică romană, în cursul săpăturilor din anii 1968-1970 au fost dezvelite patru complexe de locuire veche, aparținând populației autohtone. Se remarcă prezența unui complex de locuire adâncit, de mari dimensiuni, datând din secolul VIII-lea. În decursul campaniilor din anii 1973-1976, au fost dezvelite aici un număr de 11 complexe feudale timpurii (sec. VII-VIII), cele mai multe fiind locuințe de tip bordei, gropi și singura locuință de suprafață, aflată la vest de construcția romană de zid.

Săpăturile efectuate au arătat faptul că ceramica se impune ca și categoria reprezentativă, atât ca varietate, tipologie și forma, cât și sub aspect cantitativ. Din punct de vedere al facturii domină ceramica de uz comun, fără a lipsi însă ceramica de lux, cu pereții foarte subșiri, de culoare galbenă. Ca metodă de realizare dominantă este ceramica lucrată la roata rapidă și într-o proporție mai redusă ceramica lucrată manual. Coloristic în general, ceramica uzuală se împarte în 4 categorii: vase de culoare neagră; vase de culoare brună, cele mai frecvente, ceramica cenușie și cele de culoare cărămidă, lucrate manual.

Ca forme, amintim vasul borcan, oala fără toartă; castronul, strachina, ulciorul și vasul în formă de amforă. Se remarcă prezența ceramicii de import de tradiție daco-română și romano-bizantină, și chiar ceramică smălțuită, de origine bizantină, ajunsă aici pe calea schimbului cu lumea sud-dunăreană.

²³Benea, 2003, 96.

²⁴Benea, 2003, p. 99

Printre obiectele de uz casnic amintim cuțitele, coseoare utilizate la prelucrarea pieilor, în pomicultură sau viticultură, foarfece, cute, dar și alte obiecte metalice: cuie, piroane, scoabe. Mai menționăm prezența fusaiolelor, stampila de lut pentru ceramică, împungătoare de os sau corn, dar și obiecte de podoabă. În această categorie amintim: cercel cu cap spiralic, cercel cu padantiv stelat; cercel de tip lunulă, mărgelile de lut brățară de fier fragmentară și un padantiv de bronz.

Descrierea zonei de protecție:

Zona de protecție a sitului se încadrează într-un areal mai larg, care include toate siturile situate pe terasele inferioare și mijlocii ale Dunării, amplasate de o parte și de alta a văii Camenița, în zona de vărsare în Dunăre. Coordonatele zonei sunt date mai sus:

Orice intervenție în perimetrul zonei de protecție se va autoriza numai cu supraveghere și la nevoie cercetare și descărcare de sarcină arheologică.

Bibliografie

I. Uzum, Gh. Lazarovici, I. Dragomir – Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevița, în *Banatica* 2, 1973, p. 405.

Ilie Uzum - Mărturii arheologice de civilizație veche românească, în *Banatica* 10, 1990, p. 205-261.

P. Petrovszky- Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin, în *Banatica* 2, 1973, p. 376.

M. Gumă, 1979 - *Date noi privind descoperirile hallstattiene de la Gornea*, în *Banatica* 5, p. 115-180;

M. Gumă, 1983 - *Contribuții la cunoașterea culturii Basarabi în Banat*, în *Banatica* 7, p. 65-138.

M. Gumă, 1993 – *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, în *Bibliotheca Thracologica, Institutul Român de Tracologie*, București, 4.

Alexandru Hegyi - *Cercetarea primei epoci a fierului în Banatul Românesc*, în *Arheovest* I, 2013, p. 253-277.

D. Țeicu, Gh. Lazarovici – *Gornea. Din arheologia unui sat medieval din Clisura Dunării*, Ed. Banatica, 1996.

S. A. Luca – *Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin*, București, 2004

3. Castellum romano-bizantin de la Gornea – Căunița de Jos (x)

Statul arheologic:

Cod RAN - 53942.05;

Cod LMI 2010 - CS-I-s-B-10832

Tip sit: Fortificație și așezare cu caracter militar

Localizare: Situl este situat pe malul Dunării, pe un promontoriu format de conul de dejecție a văii Căunița, în locul numit „Căunița de Jos”, punctul „Cetate”, lângă DN 57, la din hotarul satului Gornea. Fortificația era așezată pe malul fluviului, aproximativ 15 m de apă, în dreptul km. 21 al șoselei Moldova Veche-Orșova, pe un capăt de promontoriu, care are aspectul unei platforme mai ridicate decit restul terenului din jur. Promontoriul înaintează puțin spre fluviu formind un încăput de peninsulă. Fortificația se află cam la mijlocul distanței dintre locul numit „Stenca” și gura riului Camenița. Odată cu ridicarea nivelului apelor prin formarea lacului de acumulare al hidrocentralei, „Cetatea” a fost parțial acoperită de apă, numai turnul de NE, mai ridicat, a rămas neacoperit.²⁵

Situația arheologică:

Aici în 1969 au fost desvelite vestigiile unei fortificații romane târzii (sec. IV-V), de formă pătrată, avnd pe colțuri patru turnuri masive din piatră. La vest de aceasta, într-una din secțiuni, a fost semnalată o așezare hallstattiană aparținând culturii Basarabii.

²⁵Gudea, 77, p. 39

La cca. 100 m vest și 200 m est de Cetate, cu ocazia lucrărilor recent executate pentru supra-înălțarea șoselei, dar și în timpul lucrărilor agricole, au fost descoperite fragmente ceramice și ziduri aparținând unor construcții de epocă romană sau romană târzie.

Fortificația este un castellum de tip *quadrangulum*, formând o singură incintă, cu plan pătrat și laturile îndreptate pe direcția punctelor cardinale. Dimensiunile lui socotite din partea exterioară a zidului de incintă sunt, 41,50 x 41,50 m. Lungimea laturilor, măsurate între turnurile de colț, este 11 m. Zidul de incintă, păstrat este ridicat din piatră masivă de carieră, așezată cu fețele drepte spre exterior, în alternanță cu rânduri de nivelare din cărămidă. Pentru realizarea liniei orizontale a zidului, necesară nivelării cu cărămidă, s-au folosit pietre de dimensiuni mai mici. Grosimea zidului de incintă diferă, de la 1,50 m pe laturile de N și de V, la 1,70 m pe latura de S și 1,30 m pe latura de E. Peretele interior al zidului poartă urme de tencuială. Temelia zidului, mai lată cu 15-20 cm pe fiecare latură, este realizată din blocuri mari de piatră de carieră prinse cu mortar. Grosimea medie a fundației este de 1,80-2,10 m, și înălțimea de 0,70-0,75 m.

Turnurile de colț cu plan pătrat sunt construite odată cu zidul de incintă, depășind în exterior cu cca. 4 m linia zidului. Mai precis turnul de NV depășește cu 3,9 m latura de nord și cu 4,10 pe cea de vest; turnul de NE depășește cu 4 m atât latura de nord cât și cea de est; turnul de SE depășește cu 3,80 m latura de est și cu 4,10 cea de sud, iar turnul de SV depășește cu 4,15 latura de sud și cu 4,10 cea de vest. Dimensiunile exterioare a turnurilor sunt: 9,20 x 9,20 m turnul de NV și SE; 9,10 x 9,15 m turnul de SV și 9,15 x 9,20 cel de NE. Turnurile se păstrează relativ bine, mai puțin pe latura de est a turnului de NE, care a fost parțial distruse de construcții militare ulterioare și latura de sud a turnului de SE, distrusă de ape. Accesul în turnuri se făcea din interior, de-a lungul zidului de incintă. Acestea erau acoperite cu țigle și olane, amplasate pe un schelet de lemn.

Pe latura de sud, amplasată simetric față de turnurile de colț se găsea poarta de acces, cu o lățime de 5,5 m, flancată de două bastioane dreptunghiulare, cu dimensiunile de 3,65 x 9,05 m la exterior. La un moment dat bastionul de vest a suferit modificări; intrarea acestuia fiind blocată cu un zid de 0,60 m, în spatele său fiind ridicat un cuptor cu pereți din lut, iar în interiorul bastionului au fost realizate două încăperi de mici dimensiuni, prevăzute cu *hypocaust*.

Cercetările efectuate au dezvăluit faptul că incinta era locuită, pe laturile interioare erau amenajate locuințe din chirpic, cu o lățime maximă de 3,5 m, despărțite între ele prin pereți din chirpic și acoperite cu țigle. Zona de mijloc a incintei nu prezintă urme de locuire sau alte utilități.

Materialul arheologic rezultat în urma săpăturilor este foarte bogat și divers, desigur cea mai mare parte fiind format din ceramică, provenind de la vase cu forme și mărimi diferite. Din punct de vedere al facturii predomină ceramica lucrată la roată, fără a lipsi ceramica lucrată cu mâna. Ca forme amintim: oale, străchini, ulcioare, chiupuri, amfore, cupe, căni, capace de vase, opaițe etc.

Alături de acestea amintim prezența armelor, firească ținând cont de caracterul militar al așezării. Dintre acestea amintim: sulițe și lănci de diferite tipuri, piese de artilerie (Kambisteria, balistaie, onager) etc. În categoria materialelor de construcție amintim prezența diferitelor piroane, scoabe, unelte de fier (dălți, tesle, sape, târnăcoape, mistrii etc.), dar și alte obiecte din bronz, sticlă (recipiente) și piatră (râșnițe, gresii pentru ascuțit, fusaiole etc.) și os.

Printre descoperirile de excepție menționăm prezența unei cărămizi acoperită parțial cu un text în latina populară scris cursiv. Inscripția tegulară reprezintă unicul text de proporții mari scris în limba latină cu litere cursive. Valoarea documentului crește îndeosebi datorită datării relativ strânse a lui. Textul este dispus pe 11 rânduri, lungimea medie a rândurilor de 12-15 cm., distanța între ele fiind în medie de 10 mm. În ce privește persoana ce a scris-o, se poate presupune că era un ostaș din formația care a construit probabil *castellum*-ul de la Gornea. Prin interpretarea recentă a textului s-a clarificat importanța talismanului ce-l însoțea pe defunct. Oricare ar fi caracterul și destinația avută de acest text, el este un document social-economic de mare valoare.²⁶

²⁶Volosciuc, 2007 p. 62.

Descrierea zonei de protecție:

Zona de protecție a sitului se încadrează într-un areal mai larg, care include o parte din suprafața luciului de apă al Dunării cu toate siturile situate pe terasele inferioare și mijlocii ale Dunării, de o parte și de alta a DN 57 și a văii Camenița, în zona de vărsare în Dunăre.

Orice intervenție în perimetrul zonei de protecție se va autoriza numai cu supraveghere și la nevoie cercetare și descărcare de sarcină arheologică.

Bibliografie

1. I. Uzum, Gh. Lazarovici, I. Dragomir – Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevița, în Banatica 2, 1973, p. 412-413.
2. N. Gudea - Gornea. Un castellum din epoca romană târzie la Căunița de Jos, în Banatica, Satudii și cercetări de arheologice, Reșița, 1977.
3. P. Petrovszky- Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin, în Banatica 3, 1975, p. 360-378.
4. S. A. Luca – Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2010

4. Situl arheologic de la Gornea - Dealul Păzăriște (x)

Statul arheologic:

Cod RAN - 53942.01;
Cod LMI 2010 - CS-I-s-A-10829

Tip sit: Locuire civilă multistratificată cu nivele de locuire aparținând:

- Epipaleoliticului, cod LMI CS-I-m-A-10829.02;
- Epocii bronzului mijlociu (cultura Vatina), cod LMI CS-I-m-B-10829.03;
- Epocii medieval timpurie (sec. X-XI); așezare și necropolă, cod LMI CS-I-m-B-10829.01;

Localizare: Dealul Păzăriște este situat la nord-est de intersecția DN 57 și DJ 571 A, de la gura văii Camenița, în hotarul satului Gornea.

Situația arheologică:

Aici în 1969 arheologul Fl. Mogoșanu a efectuat un sondaj pe creasta dealului, la o altitudine relativă de cca. 40 m. În caseta săpată au ieșit la suprafață, la cca. 0,20-0,25 ms-au găsit mai multe piese de silex, 2 nuclee, așchii lucrate în tehnica clactoniană și levallosiană etc. Așezarea aparține cronologic paleoliticului superior final. Materialele recoltate se găsesc în Muzeul județean de istorie

Pe coama terasei este amintită existența unei fortificații de epoca mijlocie a bronzului, formată dintr-o incintă circulară închisă cun un șanț, care înconjura botul terasei și un șanț dublu care închidea accesul spre terasă dinspre nord (Cracul Mățului). Săpăturile arheologice efectuate în acest punct de către muzeul reșițean în colaborare cu Muzeul de istorie a Transilvaniei de la Cluj-Napoca, au evidențiat existența în acest punct a unei așezări aparținând purtătorilor culturii Vatina. Deși botul terasei a fost puternic spălată, în șanțuri s-au găsit o mare cantitate de materiale ceramice și osteologice, dovedind o locuire intensă și de durată. Materialul se găsește în depozitele Muzeului de istorie din Reșița.

La poalele dealului Păzăriște, în apropiere de podul peste Camenița și lângă DJ 571 A, se găsește un pinten stâncos, în care se găsea o cavitate/peșteră, transformată în timp într-o carieră de piatră. Aici s-a descoperit în 1882 un important depozit de bronzuri (cca. 8 kg), într-un vas mare de lut. Depozitul era format din: seceri; celturi; o lamă de spadă îndoită, cu mânerul rupt și brățări groase terminate cu câte o spirală. Depozitul este datat de câtrte specialiști în Ha A₁ – B₁. M. Rusu îl atribue seriei Cincu-Suseni (Hallstatt A). Nu sunt date despre locul de păstrare a depozitului.²⁷

Descrierea zonei de protecție:

Zona de protecție a sitului se încadrează într-un areal mai larg, care include toate siturile situate pe terasele inferioare și mijlocii ale Dunării, situate de o parte și de alta a văii Camenița, în zona de vărsare în Dunăre.

Orice intervenție în perimetrul zonei de protecție se va autoriza numai cu supraveghere și la nevoie cercetare și descărcare de sarcină arheologică.

²⁷R. Petrovszky, 1975, p.375-376.

Bibliografie

1. I. Uzun, Gh. Lazarovici, I. Dragomir – Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevița, în *Banatica* 2, 1973, p. 412-413.
2. P. Petrovszky- Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin, în *Banatica* 3, 1975, p. 360-378.
3. S. A. Luca – Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2010

5. Situl arheologic de la Gornea – Locurile lungi (x)

Statul arheologic:

Cod RAN 53942.05;
Cod LMI CS-I-s-B-10833

Tip sit: Locuire civilă multistratificată cu nivele de locuire aparținând:

- neoliticului timpuriu (Starcevo-Criș), cod LMI CS-I-m-B-10833.02;
- eneolitic și epocii bronzului timpuriu (Coțofeni), cod LMI CS-I-m-B-10833.01;
- necropolă romană de sec. II-III d. Hr.

Localizare: Situl este amplasat pe o terasă inferioară a Dunării, între Valea Camenița și hotarul satului Liubcova (comuna Berzasca).

Situația arheologică:

Aici a fost semnalată existența unei așezări neolitice, a cărei prezență a fost confirmată în urma unor săpături (1969), cu care prilej s-au descoperit trei locuințe de suprafață și un bordei, aparținând fazei a treia a culturii Starcevo-Criș. Tot în perimetrul așezării au fost descoperite două gropi, una cu materiale ceramice specifice culturii Cernavodă III și una cu materiale Coțofeni. Semnificativ pentru cercetările de aici este descoperirea unui idol din lut păstrat fragmentar și a două picioare de vas, păstrate parțial. Picioarele sunt perforate și au câte două fereaste ovale, materiale pe baza cărora a putut fi făcută și încadrarea cronologică a așezării

Descrierea zonei de protecție:

Zona de protecție a sitului se încadrează într-un areal mai larg, care include toate siturile situate pe terasele inferioare și mijlocii ale Dunării, situate de o parte și de alta a văii Camenița, în zona de vărsare în Dunăre.

Orice intervenție în perimetrul zonei de protecție se va autoriza numai cu supraveghere și la nevoie cercetare și descărcare de sarcină arheologică.

Bibliografie

1. I. Uzun, Gh. Lazarovici, I. Dragomir – Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevița, în *Banatica* 2, 1973, p. 412-413.
2. A. S. Luca, I. Dragomir – Despre o nouă descoperire arheologică de la Gornea-locurile Lungi, în *Banatica* 8, 1985, p.73—77.
3. P. Petrovszky- Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin, în *Banatica* 2, 1973, p. 377.
4. Gh. Lazarovici – Neoliticul Banatului, 1979, p. 198.
5. S. A. Luca – Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2004

6. Necropola medievală de la Gornea – Ogașul lui Udrescu (x)

Statul arheologic:

Cod RAN 53942.08;
Cod LMI CS-I-s-B-10836

Tip sit: Necropolă feudal timpurie, de sec. X-XI.

Localizare: Situl este situat la jumătatea drumului dintre DN 57 și satul Gornea, pe partea de est al actualului DJ 571 A.

Situația arheologică:

Aici cu ocazia lucrărilor agricole a fost semnalat un cimitir feudal timpuriu, determinat inițial pe baza fragmentelor ceramice și a resturilor de țigle. Din necropola probabil mult mai întinsă au fost excavate un număr de 25 morminte.

Descrierea zonei de protecție:

Zona de protecție a sitului se încadrează într-un areal mai larg, care include toate siturile situate pe terasele inferioare și mijlocii ale Dunării, situate de o parte și de alta a văii Camenița, în zona de vărsare în Dunăre.

Orice intervenție în perimetrul zonei de protecție se va autoriza numai cu supraveghere și la nevoie cercetare și descărcare de sarcină arheologică.

Bibliografie

1. I. Uzum, Gh. Lazarovici, I. Dragomir – Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevița, în Banatica 2, 1973, p. 412.
2. P. Petrovsky- Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin, în Banatica 2, 1973, p. 376.
3. D. Țicu, Gh. Lazarovici – Gornea. Din arheologia unui sat medieval din Clisura Dunării, Ed. Banatica, 1996.
4. S. A. Luca – Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2004

7. Necropola feudală de la Gornea – Țărcheviște (x)

Statul arheologic:

Cod RAN 53942.07;
Cod LMI CS-I-s-B-10835

Tip sit: Locuire civilă aparținând epocii feudale (sec XIV).
Necropolă feudală de sec. XIV.

Localizare: Situl este amplasat pe o terasă inferioară a Dunării, la cca. 3 km sud de sat, la capătul estic al terasei Căunița de Sus. Țărcheviște este numele dat de către localnici unei ridicături de pământ de cca, 3-4 m, situat în partea de vest a luncii văii Camenița. Toponimul sugerează existența la un moment dat în acest loc a unei biserici, probabil din lemn, neidentificată încă pe teren.

Situația arheologică:

În decursul timpului aici au fost descoperite mai multe monede feudale și moderne. Tot aici în 1966 s-a descoperit un lanț de argint; un lanț de bronz cu capete de bour, coroanee și topoare, precum și mai multe așchii de silex atipice. În 1969 aici s-a executat unele săpături, prilej cu care a fost descoperit un cimitir feudal, din care au fost sondate un număr de 16 morminte. Continuarea săpăturilor în 1973 au mai pus în evidență un număr de 39 de morminte. Dintr-o necropolă a cărei limite nu se cunosc. Se apreciază că momentul final de funcționare a necropolei a fost apreciat în intervalul de la sfârșitul secolului XIV și prima jumătate a secolului al XV-lea (Țicu, 1996, p. 92)

Descrierea zonei de protecție:

Zona de protecție a sitului se încadrează într-un areal mai larg, care include toate siturile situate pe terasele inferioare și mijlocii ale Dunării, situate de o parte și de alta a văii Camenița, în zona de vărsare în Dunăre.

Orice intervenție în perimetrul zonei de protecție se va autoriza numai cu supraveghere și la nevoie cercetare și descărcare de sarcină arheologică.

Bibliografie

1. I. Uzum, Gh. Lazarovici, I. Dragomir – Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevița, în Banatica 2, 1973, p. 412.
2. P. Petrovsky- Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin, în Banatica 2, 1973, p. 376.
3. D. Țicu, Gh. Lazarovici – Gornea. Din arheologia unui sat medieval din Clisura Dunării, Ed. Banatica, 1996.
4. S. A. Luca – Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2004

8. Situl arheologic de la Gornea – Tărmuri (x)

Statul arheologic:

Cod RAN 53942.02;
Cod LMI CS-I-s-B-10830

Tip sit: Sit multistrat, din categoria „locuire civilă”, tip așezare și necropolă. Nivele de locuire semnalate în cadrul acestui sit cuprind-

- o așezare neolitică timpurie, cod LMI 2010 - CS-I-s-B-10830.03;
- o așezare de epoca bronzului;
- o așezare datând din Hallstattul mijlociu, cod LMI 2010 - CS-I-s-B-10830.02;
- un nivel de locuire de epocă romană;
- o necropolă medieval timpurie, cod LMI 2010 - CS-I-s-B-10830.01;

Localizare: Situl este situat la malul Dunării, pe terasa joasă cuprinsă între șosea (DN 57) și fluviu. În prezent situl este inundat în mare parte.

Situația arheologică:

În decursul săpăturilor din 1969, 1976-1978 aici au ieșit la iveală câteva fragmente ceramice și un topor din piatră, de culoare gălbui-roșcată, sub formă de calapod, aparținând purtătorilor culturii Starčevo-Criș.

Nivelul de locuire aparținând epocii bronzului este suprapus de o așezare hallstattiană, cu două nivele de locuire. Primul nivel, aparțin grupului cultural Gornea – Kalaakača este suprapus de un nivel de locuire, aparținând purtătorilor culturii Basarabi (Gumă, 1993, 289).

Descrierea stratigrafiei este următoarea:

“stratul de lut galben-verzui, steril din punct de vedere arheologic, este suprapus de un strat gros de cultură, de culoare brun-gălbui, conținând urme sporadice de ceramică nediferențiată stratigrafic aparținând epocii neolitice (Starčevo-Criș IV B), epocii eneolitice, culturii Coțofeni și perioadei timpurii a epocii bronzului; urmează un strat de cultură de culoare brun-închisă în interiorul căruia au putut fi diferențiate două nivele aparținând primei epoci a fierului, acesta este suprapus de un strat de humus de culoare brună care aparține unei așezări feudale timpuri (secolele XI-XIII); urmează, în sfârșit, stratul de humus vegetal recent, de culoare brun-neagră” (Gumă, 1979b, p. 120.).

Cercetările vestigiilor arheologice de aici au explicat problematica cronologiei sitului prin legătura contextuală cu celelalte puncte investigate, legăturile cu materialul din punctele *Căunița de Sus, Pod Păzăriște și Căunița de Jos-Cetate* fiind evidente. Referitor la inventarul arheologic acesta se compune din ceramică fragmentară, fragmentele unor obiecte din bronz, fusaiole din lut ars și un colț de mistreț șlefuit. Nivelul stratigrafic al primei epoci a fierului de la Țărmuri a fost împărțit în două (Țărmuri I, Țărmuri II) (Hegy, 2013, 266)

Așezarea medievală (sec. XI—XIV) de la Gornea, identificată în 1969 este situată pe o terasă a Dunării, în preajma văii Camenița. Actualul DN 57 împarte vechea așezare feudal timpurie în trei sectoare: *Zomonită, Pod Păzăriște și Țărmuri*. Această așezare suprapune o vatră de locuire mai veche, din perioada romană și post-romană. Fragmentele ceramice descoperite aici au bune analogii cu ceramica din celălalte așezări din acea perioadă descoperite în zonă, precum și cu cele din Transilvania, Oltenia ori din fostele așezări și cetăți bizantine de la Dunărea de Jos. În sectorul Țărmuri al așezării a fost identificat un mormânt plan, orientat est-vest.

Tot aici a fost identificată prezența unui cuptor de olar, cu dimensiunile de 0,90 x 0,80 x 0,70 m (ușor oval), iavând gura focarului într-o încăpere care probabil a făcut parte din atelierul de olărie. (Bejan, 2005, 280)

Descrierea zonei de protecție:

Zona de protecție a sitului se încadrează într-un areal mai larg, care include toate siturile situate pe terasele inferioare și mijlocii ale Dunării, situate de o parte și de alta a văii Camenița, în zona de vărsare în Dunăre.

Orice intervenție în perimetrul zonei de protecție se va autoriza numai cu supraveghere și la nevoie cercetare și descărcare de sarcină arheologică.

Bibliografie

1. I. Uzum, Gh. Lazarovici, I. Dragomir – Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevița, în *Banatica* 2, 1973, p. 410.
2. P. Petrovszky- Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin, în *Banatica* 2, 1973, p. 377.
3. M. Gumă – Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României, București, 1993, 289.
4. Alexandru Hegyi - Cercetarea primei epoci a fierului în Banatul Românesc, în *Arheovest* I, 2013, p. 253-277.
5. A. Bejan - Economia satului bănățean la începutul feudalismului (sec. VIII-XI, în *Analele Banatului* SN, nr. XII-XIII, 2005, p.265-296.
6. D. Țicu, Gh. Lazarovici – Gornea. Din arheologia unui sat medieval din Clisura Dunării, Ed. *Banatica*, 1996.
7. S. A. Luca – Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2004.

9. Situl arheologic de la Gornea- Sichevița - "Vodneac (x)

Statutul administrativ.

Sit arheologic înscris în Repertoriul Arheologic Național:

Cod RAN - 53942.09

Cod LMI - CS-I-s-B-10837

Categorie - fortificație

Tip - așezare fortificată

- necropolă

Punct/Toponim - "Vodneac".

Tip sit: Fortificație de pământ, aparținând purtătorilor culturii

Verbicioara din perioada bronzului mijlociu, care suprapune urme de locuire mai vechi, aparținând paleoliticului și neoliticului (fără a preciza culturile materiale).

Localizare: Situl este amplasat pe malul Dunării la nord de șosea, la vest de Ogașul Ierii, lângă hotarul cu satul Liubcova.

Situația arheologică:

Stațiunea de la Gornea - Vodneac a fost semnalată de către Ion Dragomir, încă din anul 1967 (Lazarovici - Uzum - Dragomir 1977), pe baza unor materiale colectate și predate arheologilor de către proprietarii terenului. Săpături la Vodneac au fost realizate de către Vasile Boroneanț (1971), când a realizat un prim sondaj, și de Gh. Lazarovici în primăvara anului 1972, prilej cu care este identificat un bordei, atribuit culturii Periam - Otomani. În principal au fost descoperite numeroase materiale decorate cu măturicea, stilul scoarță de copac, unele besenstrich și doar 1-2 fragmente cu imprăsiuni textile, provenite din săpăturile lui V. Boroneanț (Lazarovici, 1998). Tot acolo au mai ieșit la iveală materiale aparținând culturii Starcevo-Criș. (Lazarovici Săcărîn 1975; Lazarovici 1977), fiind continuate în 1978 de către Caius Săcărîn.

Analiza materialelor arheologice, corborate cu alte descoperiri de pe teritoriul Transilvaniei și de la sud de Carpați Gh. Lazarovici încadrează descoperirile de la Vodneac în etapa timpurie a ceramicii cu besenstrich, paralelizând stațiunea cu nivelele 0-1 (Boroneanț 1971; Lazarovici 1977, p. 90) de la Tszeg, aparținând etapei nwnită T6szeg A. Aceste descoperiri au fost asociate bronzului timpuriu fiind paralelizate apoi cu descoperirile de la Ocnele Mari - și cu diferite etape ale bronzului timpuriu din nordul. În Banat descoperiri mai importante din această perioadă provin de la Foiene - Cimitirul ortodox și pe Valea Timișului, la Rovină.

Descrierea zonei de protecție:

Având în vedere că situl este amplasat într-un perimetru foarte bogat în situri arheologice de importanță majoră pentru cunoașterea procesului de habitare în zonă, toate aceste situri vor fi incluse într-un singur perimetru de protecție, a căror limite vor fi date sub forma "Limiele arealului de protecție a siturilor arheologice de la Gornea". Orice intervenție în perimetrul zonei de protecție se va autoriza numai cu supraveghere și la nevoie cercetare și descărcare de sarcină arheologică.

Bibliografie

1. Gh. Lazarovici - Gornea, Preistorie, în: Caiete Banatica, 4, Reșița, 1977;
2. Ilie Uzum, Gh. Lazarovici, I. Dragomir - Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevița, în Banatica 2, 1973, p. 403-416;
3. Gh. Lazarovici-C.Săcărîn - Epoca bronzului, în: "Clisura Dunării" în: Banatica 5 1975, p. 71-105.
4. Gh. Lazarovici - Neoliticul Banatului, 1979, p. 198.
5. Gh. Lazarovici - Încă odată despre ceramica de la Gornea - Vodneac. Legăturile sale cu Transilvania și alte zone, în Angustia, 3, 1998, p. 41-57
6. S. A. Luca - Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2004.

10. Situl arheologic de la Gornea - Zomonța (x)

Statul arheologic:

Cod RAN 53942.10;

Cod LMI CS-I-s-B-10838

Toponimul sugerează amintirea vetrei unei așezări feudale (Țeicu, Lazarovici, 1996, 48).

Tip sit: - Sit arheologic complex, ce cuprinde, două nivele de locuire civilă aparținând de:

- așezare de epoca migrațiilor (sec. VIII-IX), cod LMI CS-I-m-B-10838.03
- așezare feudal timpurie (sec. XI-XII), cod LMI CS-I-m-B-10838.01
- necropolă de secol IX-XII, cod LMI CS-I-m-B-10838.02

Localizare: Situl este amplasat la cca 1 km sud de satul Gornea, pe terasa Dunării dinspre podul Păzăriște.

Situația arheologică:

În cursul cercetărilor arheologice efectuate în zonă în decursul anului 1969 a fost identificată o așezare medievală mai întinsă, situată în zona joasă a luncii văii Camenița și pe terasele Dunării la est de Căunița de Sus. Deschiderea unui punct de exploatare a pământului pentru cărămidă, în acest punct a impus grabnice lucrări de salvare. Acestea au debutat în 1973, fapt ce a permis ca în decursul anilor 1974-1975, rpin 4 secțiuni și mai multe casete, însumând cca. 250 mp, să fie investigate un număr de 20 complexe arheologice, care ilustrează existența în acest punct a unei așezări medievale. Necropola așezării medievale a fost identificată și investigată la marginea superioară a terasei căunița de Sus, în zona numită *Țărcheviște*.

Descrierea zonei de protecție:

Zona de protecție a sitului se încadrează într-un areal mai larg, care include toate siturile situate pe terasele inferioare și mijlocii ale Dunării, situate de o parte și de alta a văii Camenița, în zona de vărsare în Dunăre.

Orice intervenție în perimetrul zonei de protecție se va autoriza numai cu supraveghere și la nevoie cercetare și descărcare de sarcină arheologică.

Bibliografie

1. I. Uzum, Gh. Lazarovici, I. Dragomir – Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevița, în Banatica 2, 1973, p. 412.
2. P. Petrovsky- Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin, în Banatica 2, 1973, p. 376.
3. D. Țicu, Gh. Lazarovici – Gornea. Din arheologia unui sat medieval din Clisura Dunării, Ed. Banatica, 1996
4. S. A. Luca – Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2004.

B. Monumente Istorice, etnografice și de tehnică populară

Alături de aceste situri, pe teritoriul administrativ al comunei se mai păstrează mai multe monumente istorice, formate dintr-un număr de 22 de mori de apă, grupate în 5 ansambluri. Acestea sunt catalogate ca fiind valori de arhitectură și tehnică populară, de interes local, semnificative pentru istoria și evoluția comunităților românești pe aceste locuri..

Morile de apă

Patrimoniul istoric al comunei este semnificativ, dar puțin cunoscut. Este de menționat existența unor obiective cu o certă valoare istorică, etnoculturală, tehnică și arhitecturală, incluse în Lista monumentelor istorice. Aceste obiective sunt formate din cele 5 ansambluri de mori țărănești, construite la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. XX, pe văile Camenița, Gramensca, Liborajdea și Ravensca. Sunt celebrele mori de apă cu „Ciutură” și ax vertical, considerate de către specialiști precursorele turbinelor electrice „Kaplan”. Astăzi soarta acestor bijuterii tehnice este una incertă. Din cele 22 de mori înscrise în listele de patrimoniu ca valori de tehnică populară și arhitectură țărănească veche, astăzi mai sunt funcționale doar 5. Costurile de întreținere, reducerea numărului de locuitori și îmbătrânirea populației, alături de scăderea utilității lor, sunt câteva dintre cauzele care au dus la distrugerea sau chiar dispariția unora dintre acestea. Odată cu scăderea rolului lor în viața comunității, multe dintre aceste bijuterii tehnice se află într-o stare precară, necesitând măsuri grabnice de restaurare. În acest context, administrația locală împreună cu reprezentanții Ministerului Culturii și ai Patrimoniului Național, trebuie să treacă neîntârziat la luarea unor măsuri care să asigure refacerea, restaurarea și conservarea acestor obiective.

În cadrul instalațiilor pentru prelucrarea produselor agricole prin măcinat un loc principal îl ocupa morile cu roata orizontală. Nu cunoaștem începuturile morăritului pe aceste locuri, subliniem totuși faptul că primele mori menționate apar pe *hărțile iosefine* pentru Banat (1769-1772), care semnaleză prezența unui număr de 5 mori de apă pe Valea Camenița. Numărul acestora sporește sințitor în prima parte a sec. al XI-lea, când *Second Military Survey (1806-1869)*²⁸, menționează prezența unui număr de 13 mori numai pe râul Camenița, 2 pe pârâul Grămneasca și 1 pe pr. Ravensca.

La mijlocul secolului XX erau înregistrate pe teritoriul comunei Sichevița un număr de 25 asemenea mori de apă, din care 22 au fost incluse în LMI ca valori ale tehnicii populare locale, semnificative pentru comunitățile locale și importante obiective de interes etnografic și astăzi turistic. În condițiile în care agricultura locală tradițională a cunoscut un puternic declin și în zonă, prin restrângerea drastică a culturilor cerealiere și a porumbului, rolul acestora s-a diminuat substanțial. În prezent dintre acestea doar 9 mai sunt funcționale.

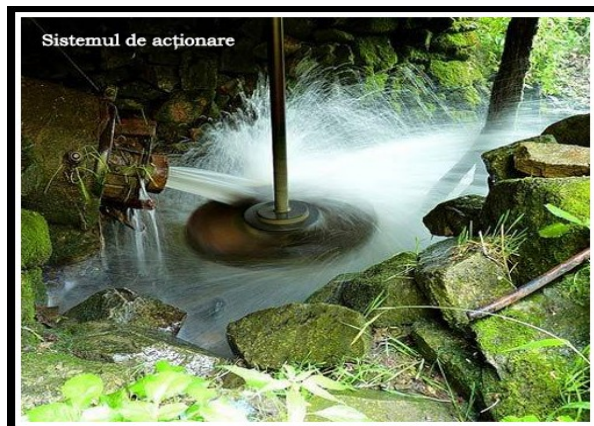
Moara de sub Cârșie

Mecanismul de măcinare

Cunoscute în popor cu denumirea de "mori cu ciutură" ele sunt de fapt primul tip de moară acționată de forță motrice a apei. Sistemul de funcționare este simplu: apa este adusă la ciutura prin diguri (valău) și prin "butoni" (tub dintr-un copac) și acționează prin cădere asupra ciuturii, astfel determinând o mișcare de rotație care este transmisă printr-un ax, direct pietrei de moară.

Procesul de măcinare tradițională a cerealelor poate fi văzut și în prezent în oricare din cele 9 mori pe apă funcționale de pe cursul râului Camenița²⁹. Majoritatea morilor sunt ridicate direct pe cursul apei, însă veți întâlni și mori la care apa este adusă pe "ierugă". După cum este locul, morile sunt ridicate pe furci de lemn, cu picior de piatră spre albie și cu un altul direct pe sol.

Sistemul de acționare

Lângă piatra morii fixată direct pe axul ciuturii, este vatra cu horn deschis, pentru ca "morarul" să se încălzească noaptea la foc. Fiecare moară este un monument de arhitectură populară pentru cei pasionați de agroturism și vor să trăiască "viața la țară" pentru câteva zile de vacanță³⁰.

Un alt element unic în această zonă este construcția "morii cu două încăperi". Morile sunt construite din bărne de lemn "lipite" cu pământ galben (lut) și au acoperișul de șindrila "în două ape".

²⁸ <http://mapire.eu/en/map/>

²⁹ <http://asociatiadunareamoldovanoua.info/ro/programe-turistice/>

³⁰ <http://www.ghiduri-turistice.info/ghid-turistic-banatul-montan->

Redăm mai jos lista celor 5 ansambluri de mori situate pe teritoriul comunei:

A. Ansamblul de mori de apă din Gornea – Camenița, cod LMI 2010 - CS-II-a-B-11119

1. CS-II-m-B-11119.01 - Moara de la Cioacă
2. CS-II-m-B-11119.02 - Moara lui Codreanu
3. CS-II-m-B-11119.03 - Moara de sub Bișteg

B. Ansamblul de mori din Sichevîța, valea râului Gramensca,

cod LMI 2010 - CS-II-a-B-11200

- CS-II-m-B-11200.01 - Moara Soreștilor
- CS-II-m-B-11200.02 - Moara Nastache
- CS-II-m-B-11200.03 - Moara Zaica
- CS-II-m-B-11200.04 - Moara Cirhalii
- CS-II-m-B-11200.05 - Moara de la Firiz
- CS-II-m-B-11200.06 - Moara de la Jgheab

C. Ansamblul de mori din Liborajdea Cod LMI - CS-II-a-B-11125

- CS-II-m-B-11125.01 - Moara Bătrână
- CS-II-m-B-11125.02 - Moara Mică
- CS-II-m-B-11125.03 - Moara Zaica
- CS-II-m-B-11125.04 - Moara lui Brăila
- CS-II-m-B-11125.05 - Moara lui Cocoș
- CS-II-m-B-11125.06 - Moara lui Martinovăț
- CS-II-m-B-11125.07 - Moara la Vălăria

D. Ansamblul de mori din Sichevîța, valea râului Camenița

– cod LMI 2010 - CS-II-a-B-11199

- CS-II-m-B-11199.01 - Moara din Luncă;
- CS-II-m-B-11199.02 - Moara Zasloane;
- CS-II-m-B-11199.03 - Moara Creta Nouă
- CS-II-m-B-11199.04 - Moara lui Stoican;
- CS-II-m-B-11199.05 - Moara de sub Cârșie

E. Moara lui Jian cod LMI 2010 - CS-II-m-B-11220

**Alte situri arheologice și monumente istorice de importanță locală
care nu sunt incluse în listele de patrimoniu - Prezentare**

A. Situri arheologice

1. Situl arheologic de la Frăsiniș - „Frăsiniș”

Statul arheologic:

Cod RAN 53933.01;

Cod LMI 2010 -;

Sit arheologic multistratificat cunoscut și cercetat parțial.

Tip sit: Așezare civilă cu un nivel de locuire de epoca bronzului, fără a fi precizată cultura materială, suprapusă de o locuire civilă hallstattiană.

Localizare: Situl este amplasat în partea de nord-vest a teritoriului administrativ, pe un deal între Bulfecea, Martinovăț, Curmătură și Dealu Pemilor, lângă sălașul lui Birtea Marian, în apropierea izvoarelor mai multor văi, din zona cătunului “Frăsiniș”.

Situația arheologică:

Situl a intrat în literatura de specialitate printr-un articol publicat de I. Dragomir în Banatica VI.. Aici a fost semnalată ceramică aparținând bronzului mijlociu. Tot aici, în urma dislocării pământului de lângă grajd a ieșit la iveală prezența unui brodei atribuit epocii bronzului sau primei epoci a fierului.

Descrierea zonei de protecție:

Nu este stabilită o zonă de protecție, prezența sitului necesitând confirmarea specialiștilor, cu atât mai mult cu cât nici nu există pericole iminente de intervenție.

Bibliografie

- Ion Dragomir – Noi descoperiri arheologice în hotarul localităților Gornea și Sichevita, în Banatica VI, 1981, p. 464.

2. Fortificația de la Camenița – “Dealul Moșului”

Statul arheologic:

Cod RAN 53880.01;

Cod LMI 2010 -

Sit arheologic semnalat dar necercetat.

Tip sit: Fortificație de pământ de epocă necunoscută.

Localizare: Pe un promtoriu situat în partea de sud a culmii Dealul Moșului, între Valea Ravensca și Valea Cameniței la sud-est de satul Cârșie. Nu au fost făcute cercetări, motiv pentru care și situația sitului este una incertă. Posibilele valuri de pământ putând fi și rezultatul unor terasări agricole.

Situația arheologică:

Situl a intrat în literatura de specialitate prin articolul publicat de Ilie Uzun et al . Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevita, publicat în Banatica 2, 1983, de unde informația a fost preluată de către S.A. Luca în repertoriile arheologice publicate. Menționăm descoperirea în apropiere, pe Valea Cameniței a unei inscripții care azi se află în biserica din localitate.

Descrierea zonei de protecție:

Nu considerăm necesară stabilirea unei zone de protecție înainte de o cercetare a zonei de către specialiștii Muzeului de Istorie de la Reșița și confirmarea unei prezențe sitului.

Bibliografie

S. A. Luca – Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2004

Ilie Uzun, Gh. Lazarovici, I. Dragomir – Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevita, în Banatica 2, 1973, p. 413.

3. Situl arheologic de la Liborajdea – Locul lui Brăilă

Statul arheologic:

Cod RAN 53951.02;

Cod LMI 2010 -

Tip sit: Depozit de bronzuri.

Localizare: La est de vărsarea pârâului Liborajdea în Dunăre, în fața unei clădiri fost pichet grăniceresc, pe o limbă de pământ situat între DN 57 și Dunăre acoperită în mare parte de nisip aluvionar, în prezent inundată aproape în totalitate de apele lacului de acumulare.

Situație arheologică

Cu ocazia unor cercetări de suprafață învățătorul I. Dragomir din satul Gornea, a descoperit un mic depozit de bronzuri spălat de apele fluviului. Depozitul este compus din două celturi, un fragment din lama unei spade de bronz și un ac, cu secțiune rotundă fără décor. În imediata apropiere a pieselor menționate s-au descoperit mai multe fragmente de vase, ornamentate cu caneluri, specifice începutului primei epoci a fierului. Ulterior aici au mai fost descoperite alte două celturi din bronz, atribuite aceluiași depozit. Cele 6 piese atribuite depozitului (patru celturi, fragmentul de lamă și acul de bronz), cu o greutate totală de 1.193 gr, sunt păstrate în cadrul Muzeului sătesc de la Gornea. Piesele menționate sunt atribuite seriei de depozite de tip Moigrad-Tăuteu, fiind încadrate Ha A₂-B₁. De asemenea prin caracteristicile sale ceramica este încadrată la rândul ei ceramicii Hallstattiene Ha A – Ha. B.

Descrierea zonei de protecție:

Nu considerăm necesară stabilirea unei zone de protecție, în prezent terenul pe care a fost descoperit depozitul este acoperit de apele lacului de acumulare Porțile de Fier.

Bibliografie:

M. Gumă, I. Dragomir – Un depozit de bronzuri din prima epocă a fierului descoperit la Liborajdea (com Sichevița, Caras-Severin) în Banatica 8, 1985, p.107-122;
S. A. Luca – Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2004

4. Necropola de la Cracul Almaj

Statul arheologic:

Cod RAN 53906.01;

Cod LMI 2010 -

Sit arheologic semnalat dar necercetat.

Tip sit: Descoperire funerară de tip necropolă

Localizare: Pe teritoriul satului Cracu Almăj, pe locul lui Arsenie din Sichevița, în arătură. Conform tradiției pe Cracul Lat din Munții Almăj ar fi existat una din vechile localizări al actualului sat Sichevița, cunoscut sub toponimul de „sat bărtân”. Dacă în urma cercetărilor de teren și a toponimiei locale această informație se confirmă, cimitirul semnat aici ar putea avea legătură cu această primă așezare.

Situația arheologică:

Situl a intrat în literatura de specialitate prin articolul publicat de Ilie Uzun et al . Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevița, publicat în Banatica 2, 1983, de unde informația a fost preluată de către S.A. Luca în repertoriile arheologice publicate (2004, 2006).

Descrierea zonei de protecție:

Nu se impune stabilirea unei zone de protecție asupra sitului, până la o confirmare a existenței acestuia de către specialiști, cu atât mai mult cu cât nici nu există pericole iminente de intervenție asupra sa.

Bibliografie

- Uzun, I. et alii, Necropola feudală timpurie de la Gornea-Căunița de Sus, în Banatica 6, 1981, p. 181-210.
- S. A. Luca – Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2004

B. Monumente de cult cu valoare istorică

Biserica ortodoxă „Sfânta Treime” din Sichevița

Este o biserică de zid (din piatră și cărămidă), ridicată în anul 1835-1836, sub păstorirea preotului Vasile Cuzmanovici, în stil baroc, înlocuind alte două biserici mai vechi, din lemn, una pe vechea vatră a satului și cealaltă în apropierea bisericii actuale. Biserica a suferit importante reparații în intervalul 1912-1914³¹, prilej cu care putem presupune că a avut loc și prima pictare a bisericii, probabil de către pictorul de peste Carpați, Costin Petrescu (1872-1954). Biserica este sfințită după aproape 100 de ani, în anul 1938, cu ocazia unei vizite canonice efectuate în zonă de către Episcopul Vasile Lăzărescu. Pictura inițială a bisericii a fost executată de către pictorul iconar Petrescu. Recent biserica a fost pictată în tehnică tempera, în anul 2002 de către Mihai Bofan din Oravița. Prima târnosire a bisericii s-a făcut la data de 5 octombrie 1969 de către ÎPS Nicolae, mitropolitul Banatului.

În incinta avliei bisericii ortodoxe din Sichevița este amplasat monumentul eroilor căzuți în primul război mondial.

Biserica "Sf. Nicolae" Gornea³²

Actuala biserică din Gornea a fost construită în anul 1834, înlocuind o altă biserică, probabil din lemn, amintită în contextul întocmirii "Cărții Funduare" din anii 1772-1809. Documentele vremii menționează că biserica a fost ridicată pe cheltuiala credincioșilor, probabil și cu ajutorul grănicerilor. Deși nu avem date despre momentul încheierii lucrărilor, arhitect sau antreprenor, nici despre momentul târnosirii, cunoaștem faptul că biserica a fost pictată în 1898 de către pictorul Nicolae Hașca, ajutat de ucenicul său Petru Drăgilă din Piriplet. Încă de la început hramul bisericii a fost "Aflarea moaștelor Sfântului Ierarh Nicolae". Potrivit unei inscripții situată pe unul din pereții cafasului, biserica a fost renovată în 1913, prin grija preotului Pavel Popescu, pictura fiind restaurată de către aceiași echipă de pictori iconari.

Stilul arhitectural este cel specific barocului bănățean, biserica având forma de navă, structurată pe cele trei componente de bază, naos, pronaos și altar cu absidă rotundă. Peste intrarea în pronaos s-a ridicat un turn, de factură barocă provincială, cu trei nivele, din care ultimul adăpostește terasa cu cele două clopote.

³¹ Gabriela Hajdu, 2014, 131.

³² Popovici, 2013, 91-92.

3.2. Identificarea amenajărilor valoroase.

Alături de construcțiile valoroase, cuprinse în LMI și protejate prin lege, în teritoriul administrativ al comunei sunt prezente și alte obiective/ansambluri, care deși au valoare arhitecturală, estetică și tehnică relativă, pot avea o importanță semnificativă pentru istoria comunității.

Criteriile de identificare utilizate sunt:

- vechimea amenajărilor/obiectivelor;
- funcția deținută (administrativă, memorială, utilitară etc.);
  - o valoarea ambientală și peisageră, raportată la fondul construit.

Pe baza acestor criterii, pe teritoriul administrativ al comunei Sichevita au fost identificate următoarele obiective și amenajări valoroase:

În prima și a doua categorie, se remarcă prin vechime, funcțiunea socială și utilitară avută, obiectivele:

- Situl arheologic de la Căunița - *Villa rustica*, încadrat într-un ansamblu mai larg privind Malurile Dunării;
- Ansamblul morilor de apă de pe văile Camețița și Liborajdea. Este cunoscut faptul că pe teritoriul administrativ al comunei există 5 ansambluri mulinologice, format dintr-un număr de 22 de mori cu ciutură și butoni. Aceste obiective, dintre care unele încă în funcțiune, sunt incluse în LMI 2015, ca monumente de arhitectură și tehnică populară de interes local.
- Deși mai recentă ca realizare, considerăm oportun includerea în categoria amenajărilor valoroase, a complexului monahal al Mănăstirii Gornea, având hramul „Intrarea în biserică a Maicii Domnului”, situată la poalele Dealului Păzăriște.
- Infrastructura tenico-edilatară existentă sau aflată în construcție/extindere pe teritoriul comunei. Menționăm faptul că satele Sichevita și Gornea dispun de un sistem de alimentare cu apă și canalizare propriu, inclusiv stație de epurare al apelor menajere. Odată cu racordarea tuturor localnicilor la noul sistem, va crește atât nivelul de confort al cetățenilor, cât și impactul negativ asupra mediului.

În ultima categorie putem include cu certitudine două obiective:

A. Piețele centrale din satele Sichevita și Gornea, cu funcțiunile sale religioase (Biserica Sf. Treime - Sichevita și biserica Sf. Nicolae - Gornea), administrative, comerciale și de locuit.

B. Malurile Dunării, pentru valoarea peisageră și arheologică pe care o are. Amintim faptul că aici se găsește situl roman „Villa rustica” important obiectiv de interes turistic, scos la suprafață în urma săpăturilor arheologice. Tot aici putem aminti Zona umedă de la Podul Păzăriște, importantă pentru avifauna pe care o adăpostește.

3.2. Identificarea spațiilor și perspectivelor valoroase

O caracteristică a teritoriului aflat în studiu este relația dintre culmile domoale ale depresiunii Liubcovei și fluviul Dunărea. Pe plan local această caracteristică se transferă culuarului larg al văii Camenița, în cadrul căruia imagiunea satelor, ca o pată de culoare, capătă un contur și o perspectivă deosebită. Alternanța deal-vale, suișuri și coborâșuri blânde, oferă în fiecare moment o nouă priveliște, ce conferă armonie peisajului.

Puncte de belvedere deosebite asupra fluviului sunt oferite de Dealul Păzăriște, Căunița, Dârnea sau Stenca, dar și terasele mai ridicate ale Dunării, care oferă o largă perspectivă asupra fluviului și al malului său drept. Dealul Păzăriște se remarcă și prin perspectiva oferită asupra satului Gornea și asupra mănăstirii situată la poalele sale. În acest context poate fi socotit ca cel mai valoros punct de perspectivă din zonă.

În amonte de vărsarea Liborajdei în Dunăre se remarcă culmile dealurilor Ciopârțan și Colivărului, cu înălțimi mici (200-350 m), care asigură puncte foarte interesante de belvedere asupra ieșirii fluviului din defileul Pescari-Alibeg. Prezența unor abrupturi stâncoase, a trenelor de grohotiș și a vegetației specifice, presărată cu elemente mediteaneene, proresc farmecul locului. Nu putem omite valoarea zonelor umede, cu o vegetație specifică, din zona Podului Păzăriște și din amonte de acesta, în care poate fi urmărită avifauna locului, dar și exemplare de reptile și batracieni.

Peisaj local văzut din lunca Cameniței

Lunca Cameniței în aval de Gornea

În peisajul locului se remarcă mai multe puncte de popas și belvedere înșirate în lungul DN 57, care oferă o imagine deosebită asupra fluviului și a malului său drept, dar și asupra versanților care coboară când lin, când abrupt spre Dunăre. Deseori, unii dintre proprietarii de pensiuni sau localnicii, pentru a mai smulge câțiva metri din oglinda apei, umplu cu arocamente și pământ malul, unde nivelul apei este mai mic, pentru o parcare în plus...

Spațiul rural al localităților Gornea și Sichevița, oferă la rândul său imaginea satului bănățean tradițional, în care influențele urbanistice și erhitecturale austriece de secol XVIII sunt încă pregnante. Elemente ale barocului provincial, care și-a pus amprenta asupra acestor așezări în decursul sec. XVIII și XIX, se regăsesc peste tot: în structura și dispunerea rețelei stradale de bază, în fronturile stradale continue, în ornamentica fațadelor, în prezența frontoanelor etc.

Moară cu ciutură de pe Camenița

Gornea - Piața centrală

Un element definitoriu al acestui spațiu îl reprezintă valorile etnografice și tehnice oferite de morile cu apă, cu butoni și

ciutură. Majoritatea acestor instalații erau ridicate direct pe cursul apei, nelipsind însă nici cele în care apa era adusă pe ierugă, sau amplasate direct la sursa de apă (Moara de sub Cârșie, amplasată în imediata apropiere a ieșirii la suprafață a unui izvor carstic mare). Aceste bijuterii tehnice, construite din bârne de lemn "lipite" cu lut, sunt în general amplasate în afara vetrei localității, într-un spațiu natural, fapt care le conferă un plus de autenticitate și farmec. La rândul ei fiecare moară este un monument de arhitectură populară, care pentru cei pasionați de cunoașterea "vieții la țară" reprezintă dovezi indubitabile ale geniului constructiv al oamenilor de pe aceste locuri.

Majoritatea morilor sunt ridicate direct pe cursul apei, însă veți întâlni și mori la care apa este adusă pe "ierugă". După cum este locul, morile sunt ridicate pe furci de lemn, cu picior de piatră spre albie și cu un altul direct pe sol. Un alt element unic în această zonă este construcția "morii cu două încăperi". Morile sunt construite din bârne de lemn "lipite" cu pământ galben (lut) și au acoperișul de sindrilă "în două ape". Lângă piatra morii fixată direct pe axul ciuturii, este vatra cu horn deschis, pentru ca "morarul" să se încălzească noaptea la foc. Fiecare moară este un monument de arhitectură populară pentru cei pasionați de agroturism și vor să trăiască "viata la țară" pentru câteva zile de vacanță.

Muzeul sătesc "Ion Dragomir" din centrul localității Gornea, inaugurat la 27 iulie 1969, are două expoziții. Una dedicată arheologiei și una etnografiei locului. În *Sala de arheologie* veți vedea exponate dispuse pe epoci istorice din preistorie și perioada romană. În *Sala de etnografie* se pot admira costume populare vechi de peste 100 de ani și atât de ingenioasele "unelte" din epoca de... lemn, donate de locuitorii satului³³.

³³ <https://romania-nessiuta>

4.4. Date semnificative referitoare la construcții și amenajări

Teritoriul administrativ al comunei Sichevita, abordat în cadrul acestui studiu dispune de valori urbanistice și arhitecturale relative, materializate prin obiective și ansambluri clasate și incluse în LMI 2010, dar și prin alte obiective valoroase din punct de vedere arhitectural și istoric neincluse în listele de patrimoniu.

Construcțiile valoroase au fost identificate în funcție de:

Vechimea clădirilor - clădirile istorice vechi, inclusiv ruinele unor construcții de aceeași natură sunt o mărturie a evoluției urbanistice a localităților situate în actualul teritoriu administrativ. Cele mai multe și mai importante se găsesc pe teritoriul localității Gornea și sunt reprezentate de două obiective arheologice, respectiv de o *Vill rustica* romană de secol II-III d.Chr., de la Căunița de Sus, inclusă în LMI 2010, sub codul CS-I-m-B-10831.02 și Castellum-ul de epocă romano-bizantină (sec. IV-V), de la Căunioța de Jos, cod LMI 2010 - CS-I-s-B-10832. În categoria construcțiilor valoroase, dar care nu sunt incluse în listele de patrimoniu putem enumera cele două lăcuse de cult din Sichevita și Gornea, ambele datând din prima parte a sec. al XIX-lea.

Studiu stilistic, relevă faptul că cele mai vechi clădiri, care se păstrează sunt cele eclesiastice, în primul rând bisericile, clădiri care conservă importante elemente de arhitectură barocului vienez cu specific bănățean, din perioada când au fost ridicate. Asemenea elemente se regăsesc la cele două biserici atât în planimetria lăcășului de cult, cât și în arhitectura turnului clopotniță și mai ales al acoperișului acestuia. Amintim de asemenea, prezența iconostaselor de lemn, bogat ornamentate, a podului pentru cor și a picturii, cu influențe apusene. Remarcăm de asemenea, conservarea unor elemente cu specific baroc care se păstrează în arhitectura unor clădiri publice sau civile din satele Gornea și Sichevita, vizibile la nivelul fațadelor ornamentate, a frontoanelor triunghiulare sau a ușilor masive din lemn.

Arhitectura religioasă românească, așa cum este ilustrată de lăcășele de cult ortodoxe din Sichevita și Gornea, conservă stilul tradițional al bisericilor românești de tip sală, realizate din cărămidă și piatră, conservând forma și planimetria tradițională, cu unele elemente preluate din arhitectura bisericilor de lemn. Nu putem omite alte clădiri vechi din sat, precum cel al primăriei și școlii vechi din Gornea, construite în 1830.

Tehnica populară tradițională, reprezentată de vechile mori țărănești cu ciutură și butoni, precum și pivele (vălaiete), pentru prelucrarea țesăturilor din lână. Acest tip de moară prin principiul constructiv adoptat sunt considerate de către specialiști ca precursorii turbilelor Kaplan³⁴. Pe teritoriul administrativ al comunei sunt înregistrate un număr de 22 asemenea mori, dintre care 9 mai sunt încă în funcție.

Casele tradiționale

Pe teritoriul administrativ al comunei Sichevita, întâlnim două categorii de case tradiționale; o categorie formată din casele tradiționale de lemn specifice satelor de munte și o altă categorie formată din casele cu specific grăniceresc, întâlnite în satele Gornea și Sichevita, din care au evoluat începând cu ultima parte a sec. al XIX-lea și prima parte a sec. XX casele cu două sau mai multe camere la stradă, respectiv aliniamentele stradale. Aceste case sunt importante pentru zestrea urbanistică a comunei pentru:

- *Tipologia acestora*. Așa cum aminteam la Sichevita întâlnim două tipuri de case și gospodării, fiecare cu specificul lor:
  - Gospodării specifice majorității gospodăriilor din cele 17 sate de munte, care sunt case tradiționale pentru populația românească din zonă, rezultate în urma evoluției vechilor sălașe în condițiile stabilizării unei părți a populației satelor Sichevita sau Gornea aici. Iată cum descrie Lucia Apolzan gospodăria și locuința din aceste sate: „Trăsătura esențială, generală,

constă în gruparea, în diferite forme, a construcțiilor gospodărești în jurul casei. Gospodăria este plasată în mijlocul proprietății, iar construcțiile sînt împrăștiate în jurul locuinței, răspunzînd multiplelor activități economice, ca și în funcție de relief și în același timp evitînd direcția vînturilor dominante. Curtea împrejmuită adeseori lipsește; spațiul din fața casei se numește și bătătură. Cînd gospodăria este împrejmuită, curtea se numește obor, fiind destinată îngrijirii animalelor.

Casa, ca loc central al acestei gospodării, este bicelulară sau trichelulară, reprezentînd cel mai vechi tip din zona defileului Dunării. În casa bicelulară se găsește totdeauna o încăpere cu vatră și coș deschis, numită cuină (se întîlnește și denumirea de casă), constituind prima încăpere la intrare în locuință; aceasta este fără ferestre, se aerisește numai prin ușă și prin curenții de aer antrenați pe coșul larg de 1 m/1 m-2 m/2 m (cca. 3 m înălțime) din nuiete împletite, lipit cu pămînt.

Un alt tip vechi este casa trichelulară care păstrează întru totul forma și funcțiile celei bicelulare, dar are încă o încăpere. Această încăpere a preluat la început o parte din funcțiile de cămară ale cuinii și apoi a devenit o cameră de locuit, pentru ca cealaltă cameră să poată deține roluri ccazionale, festive³⁵.

- Gospodăria specifică satului adunat, se remarcă prin conservarea unor elemente arhaice, alături de elemente moderne. Din prima categorie de elemente sunt menționate păstrarea unor caracteristici specifice satului risipit. Cele mai vechi construcții din vatra adunată reproduc tipul locuinței specifice sălașului: casa de birne, bicelulară, cuina cu vatră și coș de nuiete împletite etc.; uneori casa a fost transportată chiar de la sălaș. Acest tip vechi este prezent în toate satele sub forma unor relice, de cele mai multe ori nefolosite - pitite în dosul noilor construcții - sau adaptate altor întrebuintări (grajd).

Ca *elemente noi* aparținînd gospodăriilor din satul adunat cu sălașe se remarcă:

- amplasarea caselor la linia șoselei și a drumului;
  - separarea gospodăriilor prin garduri, împrejmuid spațiul din jurul construcțiilor: curtea, numită în continuare obor, rezultând astfel un tip simplu de gospodărie, acela cu o singură curte, mult mai spațioasă;
  - suprafața casei bicelulare sau trichelulare s-a mărit; apare coșul de cărămidă de mari dimensiuni; construcția casei este frecvent din cărămidă, cu acoperișul din țiglă; tinda casei cu stîlpi de lemn sau de cărămidă dă o notă specifică și indică o dezvoltare în construcție și ornamentație. Casele cu tindă sînt ridicate pe fundație; sub tindă și uneori din tindă, este intrarea în *podrurn*, pivnița aflată la demisol³⁶
- *Valoarea lor istorică și tradițională.* În această categorie sunt incluse clădiri și situri care păstrează memoria unor evenimente sau personalități care au trăit și au desfășurat activități pe aceste locuri. Amintim în acest context:
    - Biserica ortodoxă Sf. Nicolae din Gornea, ridicată la 1834;
    - Biserica ortodoxă Sf. Treime Sichevița, construită între 1935-1936;
    - Casa parohială din Sichevița, construită la 1860;
    - Casa parohială din Gornea, datînd de la 1900 etc.
    - Muzeul sătesc Gornea, care poartă numele distinsului profesor Ion Dragomir, adăpostit de clădirea fostei școli primare din localitate.
  - *Valoare istorică și ambientală,* dată de existența unor străzi, clădiri și situri, care păstrează memoria unor evenimente sau personalități istorice, a unor obiective de

³⁵Apolzan, 1975, p. 8-10

³⁶Ibidem, p. 15-16

- sec. XIX și începutul sec. XX, precum: *villa rustica* romana de pe malul Dunării;
- Nu ar trebui neglijate nici alte obiective cu rol memorialistic, precum:
    - Crucea de piatră de la Podul Păzăriște, ridicată în memoria căpitanului *Ilie Megheleş*, originar din Gornea, care i-au alungat pe honvezi din Moldova Nouă și pe sârbii de dincolo de Dunăre în cursul evenimentelor de la 1848. În memoria acestui conducător s-a ridicat o cruce de piatră, cu inscripții slavone, aflată în apropierea intersecției de la Păzăriște. Ea a fost mutată de la locul inițial, între Gornea și Sichevița.
    - Monumentul eroilor din curtea Bisericii Sichevița;
    - Monumentul eroilor de la Gornea etc.;
  - Valoare ambientală, deoarece acesta păstrează cel mai bine identitatea și caracterul unei zone vechi, oglindită în proporțiile clădirilor și ansamblurilor, culoare, plantații etc., care trebuie conservate atunci când există sau trebuie refăcute în cazul siturilor singulare sau a celor dispărute într-un țesut urban denaturat (zona centrală a celor două localități).

La categoria amenajări remarcăm ansamblul urbanistic format din piața centrală a satului Gornea, cu vechea fântână, flancată de case vechi și biserica Sf. Nicolae, în spatele altarului căreia este amplasat monumentul eroilor locali, care și-au jertfit viața în cele două conflagrații mondiale. Monumentul este realizat din marmură albă, în formă de obelisc, având fixată pe fața principală o cruce din marmură neagră.

Dar poate cea mai frumoasă amenajare o reprezintă Mănăstirea cu hramul „Intrarea în biserică a Maicii Domnului” de sub Dealul Păzăriște, Gornea. Complexul monastic de aici a luat naștere în toamna anului 2001, pe locul unui vechi pichet grăniceresc, care a servit încă de la început ca loc de adăpost pentru primii monahi. Aici la data de 21 noiembrie 2001, cu prilejul sărbătorii „Intrării Maicii Domnului în Biserică”, hramul acestui așezământ monahal, chiriarhul locului, P.S. Dr. Laurențiu Streza, a binecuvântat începutul lucrărilor de amenajare a schitului. În anul 2002 s-au construit trapeza, chiliile, bucătăriile și arhondaricul pentru credincioși, iar în 2 mai anul 2003, la praznicul Izvorul Tămăduirii, s-a pus piatra de temelie pentru noua biserică a așezământului monahal, aceasta fiind construită între anii 2004-2010 din cărămidă, în stil bizantin, bine proporționată, fiind încăpătoare pentru toți credincioșii care calcă pragul acestui așezământ monahal³⁷.

---

³⁷<https://www.episcopiacaranbesului.ro/manastiri.php>

3.5. Concluzii referitoare la elementele care necesita protecție și la natura acestora.

În principiu considerăm drept elemente valoroase atât obiectivele de patrimoniu clasate ca monumente istorice, cât și cele care pot face obiectul clasării în LMI sau al unor măsuri locale de protecție, precum Biserica Sf. Treime din Sichevița și Biserica Sf. Nicolae din Gornea.

Din punct de vedere tipologic acestea se împart în:

a. Valori de patrimoniu, incluse în LMI 2015 și cuprinse în categoria situri arheologice, așa cum au fost ele evidențiate deja.

b. Valori urbanistice, reprezentate prin cele două zone istorice de referință, unde în ciuda unor intervenții mai nocive din ultima jumătate de secol mai păstrează elemente importante din structura urbanistică inițială a localității (tramă stradală, parcelar, fond construit, aliniament stradal).

c. Valori memorialistice și de for public, reprezentate de trei monumente de for public, care nu sunt incluse în listele de patrimoniu, dar au o mare valoare sentimentală pentru localnici: Monumentul Eroilor situat în avlia Bisericii ortodoxe din Sichevița; Monumentul eroilor din avlia Bisericii ortodoxe Gornea și Crucea de la podul Păzăriște, ridicată în memoria unui comandant local al trupelor de grăniceri, care s-a distins în cursul evenimentelor de la 1848 din Clisură.

Ca o caracteristică generală putem aminti faptul că majoritatea țesutului urban, vechi, car mai păstrează elemente și obiective arhitecturale și istorice de valoare și care necesită protecție, sunt amplasate în zona centrală.

În loc de concluzie putem menționa:

- Prezența unei zone de țesut istoric care presupune protecție și în cadrul căruia sunt diseminate obiective cu valoare istorică, care nu sunt incluse în listele de patrimoniu.
- Existența unor zone complexe mixte ca structură istorică și vecinătăți imediate, cu elemente și funcțiuni diferite (Zona centrală a așezărilor Sichevița și Gornea)
- Zone istorice fără elemente deosebite, dar care în contextul unei dezvoltări durabile, pot susține prin diverse elemente (parcelar, proporție-aliniament, fond construit), inclusiv situri sau elemente construite valoroase aflate în imediata apropiere (Morile de apă de pe văile Camenița și Liborajdea etc.).
- Elemente urbanistice și zone de istorice de interes istoric și spiritual reprezentat de vechile lăcașuri de cult.
- Zone istorice deosebit de valoroase din punct de vedere arheologic și istoric, incluse sau nu în LMI 2015, situate în principal pe malul stâng al Dunării, între dealul Stenca și limita administrativă a comunei Berzasca.

În analiza acestor elemente s-a avut în vedere:

- Delimitarea optimă a zonelor de intervenție și/sau de protecție pentru protejarea unor situri arheologice, ansamblu sau monument istoric, inclus sau nu în listele de patrimoniu.
- Definirea activităților posibile în zonele respective și posibilitățile de utilizare a clădirilor/ansamblurilor în contextul unei dezvoltări durabile.

În acest context considerăm că o primă măsură, esențială însă, este delimitarea zonei de studiu în actualul context urban și extravilan (extravilan), pentru fiecare sit sau element construit, în condițiile în care modificările și transformările țesutului urban nu pot fi aplicate măsuri de protecție generalizate la scara întregii așezări. Această delimitare fiind făcută prin Zonele istorice protejate, inclusiv Zonele istorice de referință.

În condițiile unei dezvoltări urbanistice și economice aleatorii, a unei birocratizări excesive și a inexistenței unei legislații mai dure (punitive) pentru nerespectarea prevederilor de protecție a fondului istoric construit, este necară studierea fiecărui caz în parte și propunerea lui spre protecție într-un cadru care să-l pună în valoare, să-i dea sens cultural și o funcțiune adecvată în actualul context de dezvoltare urbanistică.

CAP. IV – DEFINIREA ȘI DELIMITAREA ZONELOR ISTORICE DE REFERINȚĂ

4.1. Definirea zonelor istorice de referință – NOTĂ METODICĂ

Potrivit legii, în planurile urbanistice generale ale localităților se procedează la delimitarea primară a zonelor construite protejate (evidențiate ca unități teritoriale de referință), obligația elaborării PUZCP fiind înscrisă în regulamentul local de urbanism aferent PUG;

a. Descrierea metodei de definire a zonelor istorice de referință

În planurile urbanistice generale ale localităților se procedează la delimitarea primară a zonelor construite protejate, evidențiate ca unități teritoriale de referință, care implică obligația elaborării unui PUZ pentru zona construită protejată (PUZCP) înscrisă în regulamentul local de urbanism aferent PUG. Aceste unități teritoriale de referință prezintă în plan urbanistic caracteristici coerente din punct de vedere urbanistic, arhitectural și istoric, formează o zonă istorică de referință

Definirea „zonelor istorice de referință” se face conform legii. Potrivit OMTCT nr. 562/2003, **Zona istorica de referință** (prescurtată ZIR), reprezintă o *zonă din teritoriul administrativ care se definește și delimitează prin studiul istoric general și care prezintă caracteristici coerente din punct de vedere urbanistic, arhitectural și istoric care vor fi preluate în modul de dezvoltare viitor al teritoriului* (cf. OMTCT nr. 562/2003).

Subzona istorica de referință (prescurtată SIR), reprezintă o *zonă din teritoriul administrativ care se definește și delimitează prin studiul istoric general și care prezintă caracteristici coerente din punct de vedere urbanistic, arhitectural și istoric care vor fi preluate în modul de dezvoltare viitor al teritoriului* – cf. OMTCT nr. 562/2003.

În cazul satelor din teritoriul administrativ al comunei Sichevița, metoda de definire a zonelor istorice de referință are la bază:
Limitele geografice și topografice care din punct de vedere istoric au creat limite naturale în evoluția vetrei așezării;
Evoluția istorică și succesiunea evenimentelor istorice și politice care a de terminat o dezvoltare în trepte a așezărilor.

Pentru satele comunei Sichevița perioadele determinante în evoluția așezărilor, care au putut fi urmărite foarte bine pe baza unor materiale cartografice³⁸ sunt: secolul al XVIII-lea, când are loc strămutarea așezărilor Sichevița și Gornea pe actuala vatră; sfârșitul sec. XVIII și prima jumătate a secolului al XIX-lea (1806-1969), când se structurează elementele de bază al actualelor vetre (perioada înregimentării în cadrul regimentelor de graniță); a doua jumătate a sec. al XIX-lea și începutul sec. XX (1869-1918), când au loc mutații importante la nivelul amplasamentelor și apar fronturile continuu la stradă; perioada interbelică (1920-1945); cea comunistă (1945-1989) și postcomunistă.

b. Criterii de definire/delimitare a zonelor istorice de referință.

Zonele istorice de referință se definesc și se delimitează prin valori și caracteristici coerente din punct vedere urbanistic, arhitectural și istoric.
Importanța și valoarea istorică
Caracterul țesutului urban din punct de vedere istoric și morfologic;
Prezența unui monument istoric înscris în LMI și raportul față de acesta.
Parcelar, trama stradală, aliniament, mod de ocupare a parcelei și de locuire.

c. Delimitarea zonelor istorice de referință

Deși nu îndeplinește toate criteriile de definire/delimitare a zonei istorice de referință, așa cum au fost ele prezentate mai sus, în cazul comunei Sichevița numai

³⁸ Hărți militare austriece și maghiare, hărți administrative românești, planuri etc.

pentru două din cele 19 aşezări, respectiv Sichevîța și Gornea, au fost propuse două asemenea zone, structurate în jurul părților centrale ale localităților. Acestea sunt:

ZIR 1 – Zona centrală a localității Sichevîța

ZIR 2 – Zona centrală a localității Gornea

Aceste zone au fost definite pe baza izvoarelor istorice și a materialului cartografic aflat la dispoziție, cât și a structurii actuale a vetrei localității. În cazul celorlalte sate nu mai putem vorbi de un țesut urban coerent, nici tramă stradală, parcelar sau alte elemente de acest tip.

Această identificare a zonelor istorice de referință s-au putut face numai în cazul localităților Sichevîța și Gornea, deoarece sunt aşezări cu o vatră bine conturată și un nucleu vechi de locuire, care și-au conservat cel mai bine vatra istorică, cu toate componentele sale, în același loc.

Celălalte 17 sate, satele de munte aflate pe teritoriul administrativ al comunei sunt sate relativ noi, care au evoluat din vechi aşezări pastorale (colibi). Toate aceste sate fac parte din categoria satelor risipite, fără o vatră bine conturată. Dacă în aceste sate pot fi întâlnite obiective valoroase de arhitectură populară (case, gospodării, mori etc.), cu o importantă valoare vernaculară, nu poate fi identificată o zonă urbană valoroasă și relativ compactă, care să conțină mai multe elemente cu valoare istorică sau arhitecturală semnificative care să formeze o zonă istorică de referință.

În cazul satelor Sichevîța și Gornea delimitarea zonei istorice de referință (ZIR), s-a realizat după o cercetare documentară și o atentă observație în teren, prilej cu care s-a analizat atât vechimea fondului construit, valoarea sa arhitecturală și de altă natură, cât și structura sa urbanistică (rețea stradală, parcelar, dispunerea gospodăriei pe lot, front stradal etc.). În acest mod au putut fi identificate două zone de referință distincte, câte unul pentru fiecare localitate.

- Vatra veche a satului Sichevîța - Zona Centrală (ZIR 1) stabilită pe baza conservării celor mai vechi caracteristici de acest gen. Deși zona nu adăpostește nici un monument inclus în listele de patrimoniu, include multe clădiri vechi, unele modificate parțial în timp, dar care păstrează multe din caracteristicile arhitecturale inițiale. Tot aici sunt amplasate principalele instituții ale comunității, cât și un monument de for public.

- Vatra veche a satului Gornea - Zona Centrală (ZIR 2), reprezentată de piața centrală cu fântâna satului; ansamblul bisericii ortodoxe, în avlia căreia se găsește și Monumentul Eroilor, Fosta școală, astăzi Muzeul sătesc Ion Dragomir și zona de locuințe din preajmă, situate într-o zonă centrală a intravilanului. În zonă nu sunt obiective istorice, incluse în listele de patrimoniu. Parcelariu și zona de locuire aparține perioadei de început al aşezării, cu unele modificări inerente suferite în timp.

Menționăm faptul că în procesul de analiză și stabilire al acestor zone a fost implicată atât administrația locală, cât și alte persoane, care au putut aduce date semnificative despre subiectul abordat (persoane vârnice, profesor istorie, preoți etc.).

d. Piese scrise și desenate explicative

4.2. Zonele istorice de referință din teritoriul administrativ

Zonele istorice de referință (ZIR) de pe teritoriul localităților Gornea și Sichevita stau la baza delimitării zonelor protejate construite (ZPC). Așa cum aminteam, pe teritoriul administrativ al comunei Sichevita, sunt definite două zone istorice de referință (ZIR), respectiv:

ZIR 1 - „*Sichevita – zona centrală*”

ZIR 2 - „*Gornea – zona centrală*”.

A). Listarea zonelor istorice de referință și caracteristicile acestora

ZIR 1 – Sichevita – zona centrală

Zona studiată se referă la nucleul inițial al satului, format din țesutul urban istoric, cu caracter preponderent rezidențial, dezvoltat în lungul axei reprezentată de pârâul Valea Sichevita, la încrucișarea drumului ce urcă pe Valea Cameniței cu drumul pe Valea Sichevitei și cel spre Crușovița și Liborajdea. În această zonă se poate identifica în mare un singur tip de ocupare a terenului, fapt ce a determinat renunțarea la stabilirea unore subzone istorice de referință distincte.

Zona istorică de referință (ZIR) „Sichevita – zona centrală” a satului, cu o suprafață de cca. 9,4 ha, include trei areale din componența vetrei, structurate în jurul unei piațete centrale, de formă triunghiulară. Spre nord un cvartal de case cuprinse între str. Valea Sichevita, str. Principală și o stradă secundară care face legătura dintre cele două prin spatele bisericii.

Spre vest include cvartatul de clădiri, care include Primăria, Căminul cultural, Biblioteca și alte clădiri cu rol de locuințe, iar spre est magazine alimentare și un cvartal format preponderent din case de locuit, amplasate pe cele două maluri ale văii Sichevita.

Caracteristicile de bază ale acestei ZIR sunt date de:

1. Spațiul public structurat inițial în jurul pieții și a drumurilor ce străbate așezarea, translatat ulterior pe direcția principală de dezvoltare al acestora. În preajma axului străzii principale și a pieții s-a constituit nucleul de dezvoltare al așezării, în preajma căruia se găsesc principalele funcțiuni socio-culturale, comerciale și de locuit.

2. Parcelariul în această zonă este puternic marcat de morfologia terenului și cursurile de apă. Se poate observa că dominante sunt pachetele de parcele cu o lățime egală, de cca. 15-20 m și o lungime variabilă, oscilând între 100-150 m, alături de parcele cu dimensiuni de 20-25 m și lungimi mai mici de 100 m. Alături de acestea identificăm câteva parcele cu dimensiuni mult mai mari, precum cea a bisericii sau a instituțiilor administrative. În cadrul parcelei, casa de locuit sau reședința era inițial amplasată perpendicular la stradă, delimitarea de restul parcelei fiind făcută prin amplasarea perpendicular pe axul acesteia a unor anexe (șura cu grajdurile de animale). Ulterior, odată cu creșterea numărului de camere la stradă au apărut fronturile stradale continuii, care domină peisajul urban central până astăzi.

3. Peste tot latura mică a casei era aliniată la stradă, cea ce denotă caracteristici inițiale specifice unui front comun discontinuu, care ulterior s-a transformat într-unul continuu, ce include și poarta masivă de intrare, cu numeroase elemente baroce.

4. Această zonă trebuie să-și păstreze și pe viitor coerența și reprezentativitatea, prin conservarea fronturilor comune, limitarea dezvoltării unor construcții cu o arhitectură străină locului. În acest sens se recomandă conservarea arhitecturii fațadelor, coloritul neutru al acestora și limitarea utilizării ferestrelor cu geam termopan din plastic. Acestea pot fi înlocuite cu cele din lemn masiv sau lemn stratificat, care să păstreze structura și amplasamentul tradițional al ochiurilor din sticlă.

Profilul funcțional al acestei zone este unul mixt, relevant din punct de vedere istoric. În acest spațiu s-a inițiat și dezvoltat țesutul urban și istoric al așezării și dezvoltarea sa ulterioară. Este arealul în care sunt cantonate principalele instituții ale comunității (primărie, biserică, fosta școală, piață) cât și locuirea celor mai vechi familii stabilite aici, (reprezentanți ai administrației locale, elite intelectuale, preoți, dascăli etc).

Împărțirea ZIR în subzone protejate este realizată prin aplicarea criteriului tipologic al funcțiunilor, al coerenței compoziției urbane și al morfologiei țesutului. Cum

particularitățile vetrei în această zonă sunt destul de omogene nu considerăm necesar la acest moment fragmentarea țesutului urban în subzone protejate (SIR).

Deoarece zona nu include nici un obiectiv/monument/ansamblu de interes local sau național, care să fie inclus în LMI 2010, gradul de protecție propus este uniform.

Alte Caracteristici :

- elemente urbane cu caracter reprezentativ pentru tipul de așezare –străzi, mici alveole de spațiu public

spațiu este adiacent la intersecția celor 2 axe compoziționale ale localității, marcate de cursul văilor Camenița și Sichevița, translatat la drumurile care le străbat, drumuri care la nivel local joacă rolul de străzi.

Pe lângă clădiri noi aici se mai păstrează clădiri sau părți de clădiri vechi (de sec. XVIII-XIX), îmbrăcate astăzi în haina nouă a modernității.

1. Delimitare: Spre sud-est limita este dată de strada care urcă pe malul stâng al văii Sichevița, până la intersecția acesteia cu strada care urmărește cursul văii cu același nume. Spre sud coboară în prelungirea acestei străzi, până la limita grădinilor, limită care o urmează și spre vest, până la a doua uliță din stânga pieții, pe care limita intersectează strada principală. Ulterior limita urmărește strada principală în aval, până la intersecția cu strada situată în spatele biserici, pe care o urmează până la intersecția cu strada de pe Valea Sicheviței și la intersecția acesteia cu strada ce trece de pe malul stâng al văii.

2. Caracterul zonei: spațiu public și privat

3. Evoluție: Zona și-a păstrat caracteristicile de amplasament și dimensionale în ultimele sute de ani, mai puțin pe cele arhitecturale și al funcțiilor.

4. Agresiuni: Modificări ale stilul arhitectural al noilor construcții, prin ignorarea păstrării valorilor arhitecturale tradiționale

5. Valoare: de ansamblu, medie.

6. Grad de protecție: mediu, se protejează spațiul urban existent (piață, clădiri publice și comerciale, elementele de for public și pe cât posibil elementele de arhitectură veche care se mai păstrează la unele case și gospodării care mai există în zonă.

7. Intervenții: restaurare/refacere a clădirilor publice, dezafectarea clădirilor sau intervențiilor moderne improprie, punere în valoare a spațiului public urban (pavimente, mobilier urban, iluminat public și amenajarea acceselor pietonale.

Schema cu evidentierea zonei istorice de referință

Z.I.R. 1 - Sichevița

ZIR 2 – Gornea – zona centrală

ZIR 1 – Sichevița		
Nr.crt.	X (long)	Y (lat)
1	250107167	359880528
2	249984151	359837523
3	249908142	359872527
4	249876138	360065552
5	249860136	360162564
6	250003154	360223572
7	250013155	360199569
8	250007154	360137561
9	250134171	360145562
10	250194178	360188568
11	250243184	360088555
12	250205180	360022546
13	250171175	359984542
14	250106167	359879528
15	250107167	359880528

Această zonă cuprinde de asemenea, parțial nucleul inițial al satului, format din țesutul urban istoric, cu caracter preponderent rezidențial, dezvoltat în preajma pieței centrale și al axei reprezentată de Strada Principală (DJ 57 A), și de pr. Ogașul lui Crăciun. În această zonă se poate identifica în mare un singur tip de ocupare a terenului, fapt ce a determinat renunțarea la stabilirea unor subzone istorice de referință distincte.

Zona istorică de referință (ZIR) „Gornea – zona centrală” a satului, cu o suprafață de cca. 8 ha, include două areale din componența vetrei, structurate în jurul unei piețe centrale, de formă dreptunghiulară, de o parte și de alta a drumului. Spre nord-est include un cvartal de case situate între două ulițe și terenurile agricole mărginașe. Spre sud-vest se găsește un alt cvartal, care include atât piața centrală cât și Biserica, fiind delimitată de alte două ulițe care coboară spre Valea Sichevița și parte din terenurile agricole situate în afara grădinilor.

Caracteristicile de bază ale acestei ZIR sunt date de:

1. Spațiul public inițial s-a structurat inițial în jurul pieții și a bisericii ortodoxe, având ca ax principal de dezvoltare drumul ce străbate așezarea. În preajma axului străzii principale și a pieții s-a constituit nucleul de dezvoltare al așezării, aici fiind cantonate principalele funcțiuni socio-culturale, comerciale și de locuit.

2. Morfologia parcelariului în această zonă este puternic marcat de morfologia terenului și forma inițială adoptată de către administrația austriacă a sfârșitul sec. al XVIII-lea. Pachetele de loturi au forme relativ dreptunghiulare, cu latura mare dreaptă și restul laturilor date de traseul ulițelor, prezența cursurilor de apă și forma versanților. În zona ZIR, pachetele de loturi sunt mici și dense, cu tendințe de mărire către contur, lățimea loturilor este relativ egală cu o lățime de 12-15 m și o lungime de 80-150 m.

Pe fiecare lot, la stradă este amplasată casa și anexele acesteia, în spatele acestora fiind situată grădina. Gospodăria (casa, curtea și anexele) are o organizare care a pornit de la formula obișnuită în sistemul urbanistic austriac de la sfârșitul secolului XVIII (casa perpendiculară pe stradă și anexa către grădină). În urma evoluțiilor ulterioare -a ajuns la o formulă complexă, în care locuința devine paralelă cu strada, și anexele amplasate pe restul laturilor curții interioare), generând astfel fronturi stradale continui. Această compoziție domină într-o manieră absolută zona axei principale a satului.

Materialele utilizate până în perioada modernă au fost piatra, lemnul mixat cu pământ, la care s-au adăugat mai târziu cărămida arsă și finisajele stridente ale fațadelor, cu placi ceramice, din anii 60 ai secolului XX.

3. Această zonă trebuie să-și păstreze și pe viitor coerența și reprezentativitatea, prin conservarea fronturilor comune, limitarea dezvoltării unor construcții cu o arhitectură străină locului. În acest sens se recomandă conservarea arhitecturii fațadelor, coloritul neutru al acestora și limitarea utilizării ferestrelor cu geam termopan din plastic. Acestea pot fi înlocuite cu cele din lemn masiv sau lemn stratificat, care să păstreze structura și amplasamentul tradițional al ochiurilor din sticlă.

Profilul funcțional al acestei zone este unul mixt, relevant din punct de vedere istoric. În acest spațiu s-a inițiat și dezvoltat țesutul urban și istoric al așezării și dezvoltarea sa ulterioară. Este arealul în care sunt cantonate principalele instituții ale comunității (biserică, școală, piață, surse de apă etc.), aici locuind de regulă o parte dintre cele mai vechi familii stabilite aici, (reprezentanți ai administrației locale, elite intelectuale, preoți, dascăli etc).

Împărțirea ZIR în subzone protejate este realizată prin aplicarea criteriului tipologic al funcțiunilor, al coerenței compoziției urbane și al morfologiei țesutului. Cum particularitățile vetrei în această zonă sunt destul de omogene nu considerăm necesar la acest moment fragmentarea țesutului urban în subzone protejate (SIR).

Deoarece zona nu include nici un obiectiv/monument/ansamblu de interes local sau național, care să fie inclus în LMI 2010, gradul de protecție propus este uniform.

Alte Caracteristici :

- elemente urbane cu caracter reprezentativ pentru tipul de aşezare: strada principală supradimensionată, prevăzută cu refugii (trotuare pietonale) o zonă verde din care se desprind radial uliţe mici spre teritoriul economic înconjurător; alveole de spaţiu public

- Pe lângă clădiri noi aici se mai păstrează clădiri sau părţi de clădiri vechi (de sec. XVIII-XIX), îmbrăcate astăzi în haina nouă a modernităţii.

1. Delimitare: În lipsa unui nomenclator stadal recunoscut oficial străzile laterale le vom numi uliţe pentru o mai bună descriere. Analizând cartograma alăturată se poate observa că ZIR 2 este delimitată spre nord-vest şi sud-est de câte două uliţe ce parnesc radial din strada principală, în timp ce spre sud-vest şi nord-est limita zonei este stabilită pe limita grădinilor (loturilor).

2. Caracterul zonei: spaţiu public şi privat

3. Evoluţie: Zona şi-a păstrat caracteristicile de amplasament şi dimensionale în ultimele sute de ani, mai puţin pe cele arhitecturale şi al funcţiunilor.

4. Agresiuni: Modificări ale stilul arhitectural al noilor construcţii, prin ignorarea conservării unora dintre valorile arhitecturale tradiţionale.

5. Valoare: de ansamblu, medie.

6. Grad de protecţie: mediu, se protejează spaţiul urban existent (piaţă, clădiri publice şi comerciale, elementele de for public şi pe cât posibil elementele de arhitectură veche care se mai păstrează la unele case şi gospodării care mai există în zonă, inclusiv profilele şi fronturile stradale.

7. Intervenţii: restaurare/refacere a clădirilor publice, dezafectarea clădirilor sau intervenţiilor moderne impropii, punere în valoare a spaţiului public urban (pavimente, mobilier urban, iluminat public şi amenajarea acceselor pietonale.

Schema cu evidentierea zonei istorice de referinţă

ZIR 2 – Gornea		
Nr.crt.	X (long)	Y (lat)
1	250863263	358249321
2	250774252	358218317
3	250744248	358298328
4	250731246	358293327
5	250657237	358451347
6	250683241	358524356
7	250636234	358594365
8	250714244	358632370
9	250722245	358629370
10	250830259	358690377
11	250872264	358596365
12	250838260	358554360
13	250884266	358427344
14	250978278	358400340
15	250989279	358344333
16	250971277	358342333
17	250927271	358290327
18	250854262	358266323
19	250860263	358249321
20	250863263	358249321

V. DEFINIREA ȘI DELIMITAREA ZONELOR CONSTRUITE PROTEJATE

5.1. Sinteza dezvoltării urbanistice a teritoriului administrativ

Descoperirile arheologice din zonă ilustrează faptul că arealul actualei comune Sichevița a constituit un mediu habitatual propice locuirii umane încă din paleolitic. Zona cunoaște o largă extindere a locuirii în perioada neolitică, a apociei bronzului, a celei romane și feudal timpurii, când în zonă erau comunități umane importante, favorizate de resursele existențiale bogate: terenuri agricole, pășuni, vânat, pescuit etc.

În prima parte a sec. al XVIII-lea administrația austriacă a Banatului, ia o serie de măsuri pentru reorganizarea satelor din zona de graniță. Este perioada când o parte din actualele așezări, respectiv satele Gornea și Sichevița sunt relocalate pe actualul amplasament. Vechea vatră a satului Gornea Liubcova fiind situată la Țărchieviște iar a satului Sichevița.

Sichevița este una dintre cele mai vechi așezări din zona Clisurii fiind atestată documentar la 1363. După tradiție prima vatră a Sicheviței a fost la locul numit Cracu cu Morminți, apoi s-a mutat în locul Cracu Lat, iar a treia oară administrația austriacă să o transfere la confluența văilor Camenița cu Sichevița unde a rămas localizată pînă în zilele noastre.

Aceste două așezări au caracteristicile unor sate reăsfirate, a cărei vatră s-a dezvoltat în lungul văii Camenița și al drumului ce urca în lugal văii spre Gârnic, actualul DJ 571 A. Așezările au cunoscut o puternică dezvoltare începând cu secolul XIX, odată cu stabilizarea situației politice și militare în sudul Banatului, perioada de relativă liniște favorizând creșterea populației și dezvoltarea urbanistică a localităților. Sursele documentare menționează faptul că încă de la întocmirea *Cărții Funduare*, la 1809, satul Gornea avea școală și biserică. Al. Moisi arată că *„În 1820, Gornea avea o școală confesională, cum a și rămas pînă în anul 1896, al cărei învățător era plătit de către comună cu un salariu de 5 florini lunar, iar părinții care aveau copii la școală mai dădeau 10 kg porumb și jumătate car de lemne.*

Deoarece școala nu avea un local propriu, ci funcționa în câte o cămăruță în case particulare, în 1830 se zidește clădirea propriu-zisă a școlii, la un loc cu primăria, prin contribuția materială și în muncă a locuitorilor, așa cum s-a întîmplat și cu biserica ridicată în 1793 și recondiționată în 1834”. O situație asemănătoare se întîmple și în cazul satului Sichevița.

În decursul sec. XIX creșterea numerică a populației dar și schimbările survenite în economia zonei, bazată tot mai mult pe valorificarea masei lemnoase și creșterea animalelor, a favorizat apariția sălașelor în zonele de pășunat și de strângere a nutrețurilor. Aceste sălașe au constituit embrionul unor noi așezări, structurate mai ales începând cu a doua parte a sec. al XIX-lea, transformându-se treptat în mici cătune.

Întreaga zonă va continua pe un trend ascendent de dezvoltare și în a doua jumătate a sec. XIX prima parte a sec. XX, după demilitarizarea graniței bănățene. Această dezvoltare a fost favorizată după Primul război mondial și de împrumutarea unei importante părți a populației. În anul 1939 demarează construcția unui nou local al școlii din satul Gornea, lucrare terminată de abia în anul 1951.

În această perioadă vechile cătune se consolidează atât urbanistic cât și ca populație, fapt ce impune ca începând cu mijlocul sec. XX să fie deschise noi școli: în 1953, se înființează grădinița de la Sichevița; în 1956 se deschid școlile de la Liborajdea și Valea Ravensca; în 1958 se deschid alte trei școli, în cătunele Odăi (Străneac), Cârșie și Valea Sichevița.

În toată această perioadă s-a păstrat în general particularitățile urbanistice ale așezărilor inițiale (parcelariu, căi de acces) dar și consolidarea fronturilor stradale, prin trecerea treptată de la locuința perpendiculară la drum, spre locuința paralelă cu drumul și poarta inclusă în frontonul stradal. În general se păstrează arhitectura de tip baroc a porților de intrare, dar începând cu a doua jumătate a sec XX se manifestă tendința de înlocuire a porților din lemn cu porți metalice.

Odată cu împărțirea administrativă din anii 50 toate aceste cătune au fost ridicate la rang de sat. Cele 17 sate nou înființate au fost incluse în componența noi înființatei comune Sichevița

5.2. Definirea zonelor construite protejate

a. Probleme de terminologie utilizată.

Noțiunea de *patrimoniu construit* definește potrivit legii toate cele trei categorii de monumente istorice; situri, monumente și ansabluri, împreună cu zonele de protecție ale acestora, la care se adaugă zonele construite protejate.

Situl reprezintă un *teren delimitat topografic cuprinzând acele creații umane în cadru natural care sunt mărturii cultural-istorice semnificative din punct de vedere arhitectural, urbanistic, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific, tehnic sau al peisajului cultural* – cf. Art. 3, lit. c) din Legea nr. 422/2001.

Monumentul reprezintă o *construcție sau parte de construcție, împreună cu instalațiile, componentele artistice, elementele de mobilare interioară sau exterioară care fac parte integrantă din acestea, precum și lucrări artistice ... de for public, împreună cu terenul aferent delimitat topografic, care constituie mărturii cultural-istorice semnificative din punct de vedere arhitectural, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific sau tehnic* – cf. Art. 3, lit. a) din Legea nr. 422/2001.

Ansamblul este un *grup coerent din punct de vedere cultural, istoric, arhitectural, urbanistic ori muzeistic de construcții urbane sau rurale care împreună cu terenul aferent formează o unitate delimitată topografic ce constituie o mărturie cultural-istorică semnificativă din punct de vedere arhitectural, urbanistic, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific sau tehnic* – cf. Art. 3, lit. b) din Legea nr. 422/2001.

Peisajul reprezintă o *parte de teritoriu, perceput ca atare de către populație, cu valoare remarcabilă prin caracterul său de unicitate și coerență, rezultat al acțiunii și interacțiunii factorilor naturali și/sau umani, cuprinzând zone naturale sau/și construite având valoare particulară în materie de arhitectură și patrimoniu ori fiind mărturii ale modurilor de viață, de locuire, de activitate sau ale tradițiilor, agricole ori forestiere, artizanale sau industriale* – cf. Legii nr. 350/2001.

Zona protejată este zona naturală sau construită, delimitată geografic și/sau topografic, care cuprinde valori de patrimoniu natural și/sau cultural și sunt declarate ca atare pentru atingerea obiectivelor specifice de conservare a valorilor de patrimoniu.

Zona de protecție este *suprafața delimitată în jurul unor bunuri de patrimoniu construit ... în care se instituie servituți de utilitate publică și de construire pentru păstrarea și valorificarea acestor resurse și bunuri de patrimoniu și a cadrului natural aferent* – cf. OUG nr. 7/2011, nr. 42. *Pentru fiecare monument istoric se instituie zona sa de protecție, delimitată pe baza reperelor topografice, geografice sau urbanistice, în funcție de trama stradală, relief și caracteristicile monumentului istoric, după caz, prin care se asigură conservarea integrată și punerea în valoare a monumentului istoric și a cadrului său construit sau natural* – cf. Art. 9. alin. (1) din Legea nr. 422/2001.

OMTT 562/2003, la art. 15 definește zona de protecție constituită ca un teren format din parcele cadastrale situate în jurul monumentului, asigură perceperea nealterată a acestuia. În zona de protecție se instituie servituțile de utilitate publică și reglementările de construire pentru:

- păstrarea și ameliorarea cadrului natural al monumentului prin înlăturarea sau diminuarea factorilor poluanți de orice natură;
- păstrarea și ameliorarea cadrului arhitectural-urbanistic al monumentului prin aprobarea și supravegherea construirii;
- păstrarea și valorificarea potențialului arheologic

Lista Monumentelor Istorice (abr. LMI), reprezintă un document juridic, ce cuprinde toate obiectivele clasate ca monumente istorice, departajate în două grupe valorice:

grupa A - monumentele istorice de valoare națională și universală;

grupa B - monumentele istorice reprezentative pentru patrimoniul cultural local.

În funcție de grupa valorică și categorie monumentele istorice se împart în:

Grupele valorice - I – arheologie; II – arhitectură; III – monumente de for public; IV – monumente memoriale/funerare.

Categoriile de monumente istorice: m – monument; a – ansamblu; s – sit.

Categoriile după natura obiectivului: A – monument de valoare națională și universală; B – monument reprezentativ pentru patrimoniul cultural local.

Această listă are caracter de lege, fiind aprobată prin ordin, de către ministrul culturii și publicată în Monitorul Oficial al României.

a. Descrierea metodei de definire a zonelor protejate construite (ZPC).

Metoda de definire a zonelor construite protejate este cea stabilită de lege.

Zonele protejate construite (prescurtate ZPC), *sunt zonele natural sau construite, delimitate geografic și/sau topografic, care cuprind valori de patrimoniu natural și/sau cultural și sunt declarate ca atare pentru atingerea obiectivelor specifice de conservare a valorilor de patrimoniu* – cf. Art. 1, alin. (2) din Legea nr. 5/2000 și OUG nr. 7/2011, nr. 43. Aceste zone *reprezintă obiective de interes public, remarcabile din punct de vedere arhitectural, urbanistic, arheologic, artistic, religios, social, științific, tehnic sau al peisajului cultural și au un rol important în păstrarea memoriei culturale* – cf. Preambul la OMTCT nr. 562/2003. Totodată teremnul definește și acele *zone din teritoriul administrativ al orașelor și comunelor în care construcțiile, cadrul natural și activitățile umane prezintă calități (istorice) a căror protejare reprezintă un interes public* – cf. Art. 18 din OMTCT nr.562/2003.

Potrivit art. 17 din Metodologia de elaborare și conținutul-cadru al documentației de urbanism pentru zonele construite protejate (PUZCP) “Zonele construite protejate reprezintă *zone din teritoriul administrativ al orașelor și comunelor în care construcțiile, cadrul natural și activitățile umane prezintă calități (istorice) a căror protejare reprezintă un interes public. Aceste zone se definesc și se delimitează prin studii istorice, arhitecturale, urbanistice, peisagistice etc. și prin planuri urbanistice ale zonelor construite protejate, integratoare ale acestora. Ele se instituie prin hotărâri ale Consiliilor locale și se protejează prin acțiunea acestora și a celorlalți protectori legali.*”

În funcție de importanța lor **zonele construite protejate** sunt de două categorii:

1. Categoria A. - Zonele protejate construite de interes național (definite prin *Legea nr. 5 din 6 martie 2000 - Secțiunea a III-a – zone protejate*), care cuprind:

- Valori de patrimoniu cultural de interes național (monumente istorice de valoare națională excepțională) reprezentate de:

o - situri arheologice (*situl arheologic de la Gornea - Dealul Păzăriște*):

2. Categoria B. - Zonele protejate construite de interes local (definite prin *Legea nr. 5 din 6 martie 2000 - Secțiunea a III-a – zone protejate*), care cuprind:

- Valori de patrimoniu cultural de interes local (*monumente istorice de interes local*) reprezentate de:

o - situri arheologice (*situl arheologic Vodneac; Situl arheologic de la Gornea – Zomonîța; Așezarea Coțofeni de la Gornea – Bișteg; Situl arheologic de la Gornea - Locurile lungi; Situl arheologic medieval de la Gornea – Tîrcheviște; Situl arheologic de la Gornea – Țărmuri etc. (Anexa 1)*):

c. Criterii de definire/delimitare a zonelor construite protejate

Potrivit OMTCT 562/2003, definirea/delimitarea zonei construite protejate se face pe baza utilizării criteriilor de definire (stabilirea suprafeței de manifestare a criteriilor (istorice, urbanistice, funcționale, de vizibilitate, etc.), decelarea calității diferitelor componente ale zonei, delimitarea zonei istorice protejate) - ANEXA 1
Stabilirea suprafeței de manifestare a criteriilor (istorice, urbanistice, funcționale, de vizibilitate, etc.).

Decelarea calității diferitelor componente ale zonei.

Delimitarea zonei istorice protejate.

Același document la art. 8, arată că în Planurile Urbanistice Generale ale localităților se procedează la delimitarea primară a zonelor construite protejate (evidențiate ca unități teritoriale de referință). Obligația elaborării planului urbanistic zonal pentru zone

construite protejate (PUZCP), ca obligație a primăriei va fi înscrisă în regulamentul local de urbanism aferent PUG.

Zonele construite protejate se delimitază prin studii istorice, arhitecturale, urbanistice, peisagistice, etc. și prin planuri urbanistice ale zonelor construite protejate, integratoare ale acestora. Ele se instituie prin hotărâri ale Consiliilor locale și se protejează prin acțiunea acestora și a celorlalți protectori legali.

Delimitarea zonelor protejate urmărește păstrarea zonei protejate cât mai mult și cât mai bine posibil, controlul intervențiilor de orice fel - defrișări, distrugeri, reparații, modificări, demolări, construcții noi, săpături care să afecteze subsolul etc. și punerea în valoare a zonei protejate pentru îmbunătățirea calității mediului și a vieții locuitorilor, pentru valorificarea sa științifică și turistică nedistructivă.

c. Definirea zonelor construite protejate, după tip și grad de protecție.

Potrivit art. 1 (2) din Legea nr. 5 /2000, zonele protejate sunt zonele naturale sau construite, delimitate geografic și/sau topografic, care cuprind valori de patrimoniu natural și/sau cultural și sunt declarate ca atare pentru atingerea obiectivelor specifice de conservare a valorilor de patrimoniu.

Zona Construită Protejată este Zona din teritoriul administrative care se definește și delimitază prin studiul istoric general și a cărei protejare este justificată de prezența unor valori istorice, arhitecturale, urbanistice, peisagere - reprezintă un interes public.

Zonele protejate sunt de două tipuri:

zone construite protejate și

zone naturale protejate sau zone cu valoare peisagistică.

După tipul lor zonele construite protejate se împart în:

Zone construite protejate de interes național: se instituie pentru protejarea unuia sau mai multor imobile înscrise în Lista monumentelor istorice și clasate ca monument istoric de clasă valorică A. În această categorie sunt încadrate:

Situl arheologic și istoric de la Gornea – Dealul Păzăriște;

Zone construite protejate de interes local: se instituie pentru protejarea unuia sau mai multor imobile înscrise în Lista monumentelor istorice, clasate ca monument istoric de clasă valorică B. Din această categorie fac parte un număr de 9 situri arheologice, înscrise în LMI 2015 (vezi Anexa 1), printre care amintim:

Situl arheologic Gornea-Vodneac;

Situl arheologic de la Gornea – Zomonîța;

Așezarea Coțofeni de la Gornea – Bișteg;

Situl arheologic de la Gornea - Locurile lungi;

Situl arheologic medieval de la Gornea – Tîrcheviște; S

itul arheologic de la Gornea – Țărmuri etc.

Zone de protecție arbitrară ale monumentelor istorice izolate, reprezentate în general prin raze de protecție care se instituie în jurul unor descoperiri întâmplătoare sau semnalate, până la clarificarea situației acestora. În această categorie intră un număr important de situri și descoperiri izolate semnalate în decursul timpului pe teritoriul administrativ al comunei și incluse în Repertoriul Arheologic Național: (vezi Anexa 1).

În primul caz:

- Autorizarea executării construcțiilor în zonele care cuprind valori de patrimoniu cultural construit, de interes național, se face cu avizul conform al Ministerului Culturii și Cultelor și al Ministerului Lucrărilor Publice, Transporturilor și Locuinței.

- Pentru zonele care cuprind valori de patrimoniu cultural construit, de interes local, declarate și delimitate prin hotărâri a consiliului județean, autorizarea se face cu avizul serviciilor publice descentralizate de la nivel județean.

- Pentru executarea lucrărilor de construcții, care au ca obiectiv cercetarea, conservarea, restaurarea sau punerea în valoare a monumentelor istorice, autorizarea se va face cu avizul conform al Ministerului Culturii și Cultelor, conform legii. Pe teritoriul administrativ al comunei Sichevița nu sunt înregistrate asemenea monumente.

În cazul zonelor naturale protejate (parcuri naționale, rezervații naturale, precum și alte zone protejate, de interes național, delimitate potrivit legii, autorizarea executării construcțiilor se face conform prevederilor legale în vigoare.

Menționăm faptul că teritoriul administrativ al comunei Sichevița este inclus în proporții diferite în cadrul mai multor zone naturale protejate, precum:

Parcul Natural Porțile de Fier;

Situl de importanță comunitară Porțile de Fier (ROSCI 0206);

Situl de protecție avifaunistică - Munții Almajului-Locvei (ROSPA0080);

Situl de protecție avifaunistică - Cursul Dunării - Bazias - Porțile de Fier (RO SPA0026).

- Pentru toate aceste zone condițiile de autorizare implică automat Ministerul Mediului, prin gestionarul acestor situri.

- Pentru zone naturale de interes local ce necesită protecție pentru valoarea lor peisagistică (Faleza Dunării și Zona umedă Podul Păzăriște), condițiile de autorizare și de executare a construcțiilor, vor fi stabilite de către consiliile județene și administrația PNPF, având în vedere păstrarea calității mediului natural și a echilibrului ecologic.

d. Descrierea naturii și calității zonelor construite protejate.

După natura interesului public, zonele construite protejate pot fi:

de interes național (dacă sunt generate de un monument istoric clasat în grupa valorică A („monumente istorice de valoare națională și universală”);

de interes local (dacă sunt generate de un monument istoric clasat în grupa valorică B („monumente istorice reprezentative pentru patrimoniul cultural local”).

Aceste tipuri de zone protejate se instituie prin hotărâri ale Consiliilor Locale, având la bază documentații de urbanism.

Pe teritoriul administrativ al comunei Sichevița în prezent sunt înregistrate două categorii importante de zone construite protejate, incluse în grupele valorice I (arheologie) și II (arhitectură), recunoscute ca și *valori de patrimoniu cultural-istoric și declarate ca atare.*

Din prima grupă valorică fac parte:

1. Situri arheologice, cuprinse în grupa valorică I, categoria sit, incluse în LMI 2010 ca monument de valoare națională și universală (Situl arheologic de la Gornea – Dealul Păzăriște, cod. LMI 2015 - CS-I-s-A-10829;

2. Situri arheologice, cuprinse în grupa valorică I, categoria sit, incluse în LMI 2010 ca monument istoric reprezentativ pentru patrimoniul cultural local:

Situl arheologic de la Gornea - Țărmuri, cod LMI 2015 – CS-I-s-B-10830;

Situl arheologic Gornea -Sichevița, punct "Căunița de Sus, cod LMI 2015 – CS-I-s-B-10831;

Situl arheologic de la Gornea, punct "Locurile lungi, cod LMI 2015 – CS-I-s-B-10833;

Situl arheologic de la Gornea-Sichevița, punct "Zomonița”, cod LMI 2015 – CS-I-s-B-10838;

Castellum-ul roman de la Gornea – Căunița de Jos, cod LMI 2015 – CS-I-s-B-10832;

Așezarea eneolitică de la “Bișteg”, cod LMI 2015 – CS-I-s-B-10834;

Necropola feudală de la "Tircheviște”, cod LMI 2015 – CS-I-s-B-10835;

Necropola feudală timpurie de la Ogașul lui Udrescu, cod LMI 2015 – CS-I-s-B-10836;

Așezare fortificată de epoca bronzului de la Vodeneac, cod LMI 2015 – CS-I-s-B-10837;

Din cea de-a doua grupă valorică (arhitectură), categoria monumente/ansambluri istorice, fac parte cele 22 de mori de apă „cu ciutură”, grupate în 5 ansambluri:

Ansamblul de mori de apă din Gornea, cod LMI 2015 CS-II-a-B-11119;

Ansamblul de mori din Liborajdea, cod LMI 2015 CS-II-a-B-11125;

Ansamblul de mori de pe, valea râului Camenița (Sichievița), cod LMI 2015 CS-II-a-B-11199;

Ansamblul de mori de pe valea râului Gramensca (Sichevița), cod LMI 2015 CS-II-a-B-11200;

Moara lui Jian de pe Valea Ravensca (Sichevița), cod LMI 2015 CS-II-a-B-11220;

5.3. Zonele construite protejate din teritoriul administrativ

Zonele construite protejate situate pe teritoriul administrativ al comunei Sichevita se impart in urmatoarele categorii valorice

Categoria A: definita pentru protejarea unor imobile inscrise ca valori de patrimoniu cultural de interes national, conform departajarii acestora in cadrul LMI 2015. In aceasta categorie se incadreaza:

a.1. Zona construita protejata de interes national - Dealul Pazarište.

1. Situl arheologic de la Gornea - Dealul Pazarište, cod LMI CS-I-s-A-10829, este amplasat la 2 km SE de sat, la intrarea in localitate dinspre Dunare, pe malul din stanga al Paraului Camenitei. Din componenta sitului mentionat fac parte mai multe descoperiri, dupa cum urmeaza:

O asezare si necropolă medievală timpurie (sec. IX - XI), cod CS-I-m-A-10829.01;

O asezare epipaleolitică, neprecizată cultural, cod CS-I-m-A-10829.02;

O fortificație de pământ, datând din epoca bronzului mijlociu, cultura Vatina, cod. CS-I-m-A-10829.03;

Tot de aici, din vechea carieră, este semnalată descoperirea unui depozit de bronzuri în 1882, denumit – Sichievita, a cărei urme s-au pierdut în timp.

După cum se poate constata situl menționat este definit pentru protejarea mai multor imobile, inscrise ca valori de patrimoniu cultural de interes national in Legea nr. 5/2000, anexa II.

Definirea și delimitarea zonelor protejate de interes national, descrisă în Legea 5/2000 are ca principal scop protejarea valorilor clasate si ca efect eliminarea zonelor de protectie arbitrare ale acestora. In mod similar, zonelor de protectie arbitrare ale monumentelor istorice de categorie A, dupa definire si delimitare conform Legii nr. 422/2001, li se substituie respectivul perimetru de protectie care este, dupa natura, o zona protejata de interes national. In cazul în care în perimetrul protejat se gasesc monumente istorice de categorie B, a caror protecție se asigura prin reglementarile aferente perimetrului protejat, acesta se substituie zonei lor de protectie.

Pe teritoriul administrativ al comunei Sichevita existența unei zone protejate de interes național este justificată în preajma Dealului Pazarište. Această zonă include un sit complex, de interes național – Dealul Pazarište și alte situri de interes local situate pe malul stâng al văii Camenita, dar și alte situri incluse în RAN, dar care nu sunt incluse în listele de patrimoniu. preum: Cariera Pazarište și Podul Pazarište.

- Depozitul de bronzuri de la Peștera Pazarište – Carieră, cod RAN 53942.12;
- Situl arheologic de la Gornea - „Pod Pazarište”, cod RAN 53942.15.

Alături de acest sit în cadrul zonei amintite mai sunt incluse și siturile de interes local:

- Locurile Lungi, cod LMI 2015 – CS-I-s-B-10833;
- Ogașul lui Udrescu, cod LMI 2015 - CS-I-s-B-10836;
- Țărmuri, cod LMI 2015 – CS-I-s-B-10830;
- Vodniac, cod LMI 2015 – CS-I-s-B-10837.

a.2. Prezentarea siturilor arheologice de interes național și local incluse în Zona de interes național – Dealul Pazarište

Situl arheologic de la Gornea - Dealul Pazarište

Statul arheologic:

Cod RAN - 53942.01;

Cod LMI 2010 - CS-I-s-A-10829

Tip sit: Locuire civilă multistratificată cu nivele de locuire aparținând:

Epipaleoliticului, cod LMI CS-I-m-A-10829.02;

Epocii bronzului mijlociu (cultura Vatina), cod LMI CS-I-m-B-10829.03;

Epocii medieval timpurie (sec. X-XI); așezare și necropolă, cod LMI CS-I-m-B-10829.01;

Localizare: Dealul Păzăriște este situat la nord-est de intersecția DN 57 și DJ 571 A, de la gura văii Camenița, în hotarul satului Gornea.

Situația arheologică:

Aici în 1969 arheologul Fl. Mogoșanu a efectuat un sondaj pe creasta dealului, la o altitudine relativă de cca. 40 m. În caseta săpată au ieșit la suprafață, la cca. 0,20-0,25 ms-au găsit mai multe piese de silex, 2 nuclee, așchii lucrate în tehnica clactoniană și levallosiană etc. Așezarea aparține cronologic paleoliticului superior final. Materialele recoltate se găsesc în Muzeul județean de istorie

Pe coama terasei este amintită existența unei fortificații de epoca mijlocie a bronzului, formată dintr-o incintă circulară închisă cun un șanț, care înconjura botul terasei și un șanț dublu care închidea accesul spre terasă dinspre nord (Cracul Mățului). Săpăturile arheologice efectuate în acest punct de către muzeul reșițean în colaborare cu Muzeul de istorie a Transilvaniei de la Cluj-Napoca, au evidențiat existența în acest punct a unei așezări aparținând purtătorilor culturii Vatina. Deși botul terasei a fost puternic spălată, în șanțuri s-au găsit o mare cantitate de materiale ceramice și osteologice, dovedind o locuire intensă și de durată. Materialul se găsește în depozitele Muzeului de istorie din Reșița.

La poalele dealului Păzăriște, în apropiere de podul peste Camenița și lângă DJ 571 A, se găsește un pinten stâncos, în care se găsea o cavitate/peșteră, transformată în timp într-o carieră de piatră. Aici s-a descoperit în 1882 un important depozit de bronzuri (cca. 8 kg), într-un vas mare de lut. Depozitul era format din: seceri; celturi; o lamă de spadă îndoită, cu mânerul rupt și brățări groase terminate cu câte o spirală. Depozitul este datat de câtrte specialiști în Ha A₁ – B₁. M. Rusu îl atribuie seriei Cincu-Suseni (Hallstatt A). Nu sunt date despre locul de păstrare a depozitului.³⁹

Descrierea zonei de protecție:

Zona de protecție a sitului se încadrează într-un areal mai larg, care include toate siturile situate pe terasele inferioare și mijlocii ale Dunării, situate de o parte și de alta a văii Camenița, în zona de vărsare în Dunăre.

Orice intervenție în perimetrul zonei de protecție se va autoriza numai cu supraveghere și la nevoie cercetare și descărcare de sarcină arheologică.

Bibliografie

I. Uzum, Gh. Lazarovici, I. Dragomir – Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevița, în Banatica 2, 1973, p. 412-413.

P. Petrovszky- Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin, în Banatica 3, 1975, p. 360-378.

S. A. Luca – Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2010

Categoria B: definite pentru protejarea unor imobile înscrise ca valori de patrimoniu cultural de interes local (categoria valorică B), conform departajării acestora în cadrul LMI 2015 și pentru protejarea valorilor identificate prin actualul studiu istoric, valori care nu beneficiază în prezent de statutul de monument istoric. În această categorie se încadrează

B.1. Situri arheologice

Situl arheologic de la Gornea – Locurile lungi

Statul arheologic:

Cod RAN 53942.05;

Cod LMI CS-I-s-B-10833

Tip sit: Locuire civilă multistratificată cu nivele de locuire aparținând: neoliticului timpuriu (Starcevo-Criș), cod LMI CS-I-m-B-10833.02; eneolitic și epocii bronzului timpuriu (Coțofeni), cod LMI CS-I-m-B-10833.01; necropolă romană de sec. II-III d. Hr.

³⁹ R. Petrovszky, 1975, p.375-376.

Localizare: Situl este amplasat pe o terasă inferioară a Dunării, între Valea Camenița și hotarul satului Liubcova (comuna Berzasca).

Situația arheologică:

Aici a fost semnalată existența unei așezări neolitice, a cărei prezență a fost confirmată în urma unor săpături (1969), cu care prilej s-au descoperit trei locuințe de suprafață și un bordei, aparținând fazei a treia a culturii Starčevo-Criș. Tot în perimetrul așezării au fost descoperite două gropi, una cu materiale ceramice specifice culturii Cernavodă III și una cu materiale Coțofeni. Semnificativ pentru cercetările de aici este descoperirea unui idol din lut păstrat fragmentar și a două picioare de vas, păstrate parțial. Picioarele sunt perforate și au câte două fereaste ovale, materiale pe baza cărora a putut fi făcută și încadrarea cronologică a așezării

Descrierea zonei de protecție:

Zona de protecție a sitului se încadrează într-un areal mai larg, care include toate siturile situate pe terasele inferioare și mijlocii ale Dunării, situate de o parte și de alta a văii Camenița, în zona de vărsare în Dunăre.

Orice intervenție în perimetrul zonei de protecție se va autoriza numai cu supraveghere și la nevoie cercetare și descărcare de sarcină arheologică.

Bibliografie

I. Uzum, Gh. Lazarovici, I. Dragomir – Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevița, în *Banatica* 2, 1973, p. 412-413.

A. S. Luca, I. Dragomir – Despre o nouă descoperire arheologică de la Gornea-locurile Lungi, în *Banatica* 8, 1985, p.73—77.

P. Petrovszky- Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin, în *Banatica* 2, 1973, p. 377.

Gh. Lazarovici – Neoliticul Banatului, 1979, p. 198.

S. A. Luca – Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2004

Necropola medievală de la Gornea – Ogașul lui Udrescu

Statul arheologic:

Cod RAN 53942.08;

Cod LMI CS-I-s-B-10836

Tip sit: Necropolă feudal timpurie, de sec. X-XI.

Localizare: Situl este situat la jumătatea drumului dintre DN 57 și satul Gornea, pe partea de est al actualului DJ 571 A.

Situația arheologică:

Aici cu ocazia lucrărilor agricole a fost semnalat un cimitir feudal timpuriu, determinat inițial pe baza fragmentelor ceramice și a resturilor de țigle. Din necropola probabil mult mai întinsă au fost excavate un număr de 25 morminte.

Descrierea zonei de protecție:

Zona de protecție a sitului se încadrează într-un areal mai larg, care include toate siturile situate pe terasele inferioare și mijlocii ale Dunării, situate de o parte și de alta a văii Camenița, în zona de vărsare în Dunăre.

Orice intervenție în perimetrul zonei de protecție se va autoriza numai cu supraveghere și la nevoie cercetare și descărcare de sarcină arheologică.

Bibliografie

I. Uzum, Gh. Lazarovici, I. Dragomir – Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevița, în *Banatica* 2, 1973, p. 412.

P. Petrovszky- Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin, în *Banatica* 2, 1973, p. 376.

D. Țicu, Gh. Lazarovici – Gornea. Din arheologia unui sat medieval din Clisura Dunării, Ed. *Banatica*, 1996.

S. A. Luca – Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2004

Situl arheologic de la Gornea – Tărmuri

Statul arheologic:

Cod RAN 53942.02;

Cod LMI CS-I-s-B-10830

Tip sit: Sit multistrat, din categoria „locuire civilă”, tip așezare și necropolă. Nivele de locuire semnalate în cadrul acestui sit cuprind-

- o așezare neolitică timpurie, cod LMI 2010 - CS-I-s-B-10830.03;
- o așezare de epoca bronzului;
- o așezare datând din Hallstattul mijlociu, cod LMI 2010 - CS-I-s-B-10830.02;
- un nivel de locuire de epocă romană;
- o necropolă medievală timpurie, cod LMI 2010 - CS-I-s-B-10830.01;

Localizare: Situl este situat la malul Dunării, pe terasa joasă cuprinsă între șosea (DN 57) și fluviu. În prezent situl este inundat în mare parte.

Situația arheologică:

În decursul săpăturilor din 1969, 1976-1978 aici au ieșit la iveală câteva fragmente ceramice și un topor din piatră, de culoare gălbui-roșcată, sub formă de calapod, aparținând purtătorilor culturii Starčevo-Criș.

Nivelul de locuire aparținând epocii bronzului este suprapus de o așezare hallstattiană, cu două nivele de locuire. Primul nivel, aparțin grupului cultural Gornea – Kalaakača este suprapus de un nivel de locuire, aparținând purtătorilor culturii Basarabi (Gumă, 1993, 289).

Descrierea stratigrafiei este următoarea:

“stratul de lut galben-verzui, steril din punct de vedere arheologic, este suprapus de un strat gros de cultură, de culoare brun-gălbui, conținând urme sporadice de ceramică nediferențiată stratigrafic aparținând epocii neolitice (Starčevo-Criș IV B), epocii eneolitice, culturii Coțofeni și perioadei timpurii a epocii bronzului; urmează un strat de cultură de culoare brun-închisă în interiorul căruia au putut fi diferențiate două nivele aparținând primei epoci a fierului, acesta este suprapus de un strat de humus de culoare brună care aparține unei așezări feudale timpuri (secolele XI-XIII); urmează, în sfârșit, stratul de humus vegetal recent, de culoare brun-neagră” (Gumă, 1979b, p. 120.).

Cercetările vestigiilor arheologice de aici au explicat problematica cronologiei sitului prin legătura contextuală cu celelalte puncte investigate, legăturile cu materialul din punctele *Căunița de Sus, Pod Păzăriște și Căunița de Jos-Cetate* fiind evidente. Referitor la inventarul arheologic acesta se compune din ceramică fragmentară, fragmentele unor obiecte din bronz, fusaiole din lut ars și un colț de mistreț șlefuit. Nivelul stratigrafic al primei epoci a fierului de la Țărmuri a fost împărțit în două (Țărmuri I, Țărmuri II) (Hegy, 2013, 266)

Așezarea medievală (sec. XI—XIV) de la Gornea, identificată în 1969 este situată pe o terasă a Dunării, în preajma văii Camenița. Actualul DN 57 împarte vechea așezare feudală timpurie în trei sectoare: *Zomonita, Pod Păzăriște și Țărmuri*. Această așezare suprapune o vatră de locuire mai veche, din perioada romană și post-romană. Fragmentele ceramice descoperite aici au bune analogii cu ceramica din celălalte așezări din acea perioadă descoperite în zonă, precum și cu cele din Transilvania, Oltenia ori din fostele așezări și cetăți bizantine de la Dunărea de Jos. În sectorul Țărmuri al așezării a fost identificat un mormânt plan, orientat est-vest.

Tot aici a fost identificată prezența unui cuptor de olar, cu dimensiunile de 0,90 x 0,80 x 0,70 m (ușor oval), iavând gura focarului într-o încăpere care probabil a făcut parte din atelierul de olărie. (Bejan, 2005, 280)

Descrierea zonei de protecție:

Zona de protecție a sitului se încadrează într-un areal mai larg, care include toate siturile situate pe terasele inferioare și mijlocii ale Dunării, situate de o parte și de alta a văii Camenița, în zona de vărsare în Dunăre.

Orice intervenție în perimetrul zonei de protecție se va autoriza numai cu supraveghere și la nevoie cercetare și descărcare de sarcină arheologică.

Bibliografie

I. Uzum, Gh. Lazarovici, I. Dragomir – Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevița, în *Banatica 2*, 1973, p. 410.

P. Petrovszky- Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin, în *Banatica 2*, 1973, p. 377.

M. Gumă – Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României, București, 1993, 289.

Alexandru Hegyi - Cercetarea primei epoci a fierului în Banatul Românesc, în Arheovest I, 2013, p. 253-277.

A. Bejan - Economia satului bănățean la începutul feudalismului (sec. VIII-XI, în Analele Banatului SN, nr. XII-XIII, 2005, p.265-296.

D. Țeicu, Gh. Lazarovici – Gornea. Din arheologia unui sat medieval din Clisura Dunării, Ed. Banatica, 1996.

S. A. Luca – Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2004.

Situl arheologic de la Gornea- Sichevița - "Vodneac

Statutul administrativ.

Sit arheologic înscris în Repertoriul Arheologic Național:

Cod RAN - 53942.09

Cod LMI - CS-I-s-B-10837

Categorie - fortificație

Tip - așezare fortificată

- necropolă

Punct/Toponim - "Vodneac".

Tip sit: Fortificație de pământ, aparținând purtătorilor culturii

Verbicioara din perioada bronzului mijlociu, care suprapune urme de locuire mai vechi, aparținând paleoliticului și neoliticului (fără a preciza culturile materiale).

Localizare: Situl este amplasat pe malul Dunării la nord de șosea, la vest de Ogașul Ierii, lângă hotarul cu satul Liubcova.

Situația arheologică:

Stațiunea de la Gornea - Vodneac a fost semnalată de către Ion Dragomir, încă din anul 1967 (Lazarovici - Uzum - Dragomir 1977), pe baza unor materiale colectate și predate arheologilor de către proprietarii terenului. Săpături la Vodneac au fost realizate de către Vasile Boroneanț (1971), când a realizat un prim sondaj, și de Gh. Lazarovici în primăvara anului 1972, prilej cu care este identificat un bordei, atribuit culturii Periam – Otomani. În principal au fost descoperite numeroase materiale decorate cu măturicea, stilul scoartă de copac, unele besenstrich și doar 1 -2 fragmente cu imprsiuni textilc, provenite din săpăturile lui V. Boroneanț (Lazarovici, 1998). Tot acolo au mai ieșit la iveală materiale aparținând culturii Starcevo-Criș. (Lazarovici Săcărîn 1975; Lazarovici 1977), fiind continuate în 1978 de către Caius Săcărîn.

Analiza materialelor arheologice, corborate cu alte descoperiri de pe teritoriul Transilvaniei și de la sud de Carpați Gh. Lazarovici încadrează descoperirile de la Vodneac în etapa timpurie a ceramicii cu besenstrich, paralelizând stațiunea cu nivelele 0-1 (Boroneanț 197 1; Lazarovici 1977, p. 90) de la Tszeg, aparținând etapei nwnită T6szeg A. Aceste descoperiri au fost asociate bronzului timpuriu fiind paralelizate apoi cu descoperirile de la Ocnele Mari – și cu diferite etape ale bronzului timpuriu din nordul. În Banat descoperiri mai importante din această perioadă provin de la Foieni - Cimitirul ortodox și pe Valea Timișului, la Rovină.

Descrierea zonei de protecție:

Având în vedere că situl este amplasat într-un perimetru foarte bogat în situri arheologice de importanță majoră pentru cunoașterea procesului de habitare în zonă, toate aceste situri vor fi incluse într-un singur perimetru de protecție, a căror limite vor fi datesub forma "Limiele arealului de protecție a siturilor arheologice de la Gornea". Orice intervenție în perimetrul zonei de protecție se va autoriza numai cu supraveghere și la nevoie cercetare și descărcare de sarcină arheologică.

Bibliografie

- Gh. Lazarovici - Gornea, Preistorie, în: Caiete Banatica, 4, Reșița, 1977;

- Ilie Uzum, Gh. Lazarovici, I. Dragomir – Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevița, în Banatica 2, 1973, p. 403-416;

- Gh. Lazarovici-C.Săcărîn - Epoca bronzului, în: "Clisura Dunării" in: Banatica 5 1975, p. 71-105.

- Gh. Lazarovici – Neoliticul Banatului, 1979, p. 198.

- Gh. Lazarovici - Încă odată despre ceramica de la Gornea – Vodneac. Legăturile sale cu Transilvania și alte zone, în *Angustia*, 3, 1998, p. 41-57

- S. A. Luca – *Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2004.*

Categoria B: Zone construite protejate de interes local

Aceste zone sunt definite pentru protejarea unuia sau mai multor imobile clasate ca monument istoric (înscrise în Lista monumentelor istorice în oricare dintre capitolele sale) și având categoria valorică B. Același statut de protecție îl au și alte situri/valori depistate sau confirmate prin studiul istoric general, care nu beneficiază de statutul de monument istoric. Acestea pot fi diferențiate după gradul de protecție și elementele la care se referă.

Pentru monumentele istorice izolate se stabilește o zonă de protecție arbitrară, conform legii sau delimitată pe baza unor limite topografice sau naturale.

Zone construite protejate de interes local sunt stabilite pentru siturile și așezările aparținând diferitelor epoci istorice situate pe malurile Dunării, între Valea Cameniței și Ogașul Căuniței. Această zonă include un număr important de situri protejate de interes local, unele aflate deja sub apele lacului de acumulare Porțile de Fier*, dar și alte situri aflate în evidența RAN, dar care nu sunt incluse în listele de patrimoniu.

Prezentăm mai jos zonele de interes local de pe teritoriul administrativ al comunei Sichevita, altele decât cele incluse în cadrul zonei de interes național Dealul Păzăriște (Căunița și Bișteg).

Din cadrul zonei arheologice de interes național fac parte următoarele situri:

b.1. - Situri arheologice

Situl arheologic de la Gornea – Căunița de Sus

Statul arheologic:

Cod RAN 53942.03;

Cod LMI CS-I-s-B-10831

Tip sit: Sit multistrat, din categoria „locuire civilă”, tipologic cuprinde o succesiune de așezări și o necropolă. Nivele de locuire semnalate în cadrul acestui sit cuprind includ:

- o așezare neolitică timpurie atribuită purtătorilor culturii Starčevo-Criș;
- o așezare neolitică atribuită purtătorilor culturii Vinča, cod LMI 2010 - CS-I-s-B-10830.05;
- o așezare de epoca bronzului;
- o așezare datând din Hallstattul mijlociu, cod LMI 2010 - CS-I-s-B-10830.04;
- un nivel de locuire de epocă romană, reprezentat printr-o *villa rustica*, cod LMI 2010 - CS-I-s-B-10830.02; și un cuptor de ars cărămizi, cod LMI 2010 - CS-I-s-B-10830.03;

- o necropolă medievală timpurie, cod LMI 2010 - CS-I-s-B-10830.01;

Localizare: Situl este situat pe terasa mijlocie a Dunării, fiind delimitat de către Dealul Căunița la nord și Dunăre, pe direcția est-vest de către valea Camenița (Gornea) și Ogașu Căunița. Situl este traversat de către drumul DN 57.

Situația arheologică:

De aici în anul 1968 au fost culese două piese de silex de tradiție paleolitică, un topor de silex și un grator. Cercetările care au continuat în anii următori au dezvelit un număr impresionant de complexe, dispuse într-un strat cu o grosime de 0,40-0,60 m, au evidențiat faptul că cel mai vechi nivel de locuire aparține culturilor Starčevo-Criș (fazele II-IV) și Vinča A. Obiectele găsite cuprind: unelte de silex (lame triunghiulare și trapezoidale, gratoare, lame de seceră, nuclee, percutoare), câteva lame de obsidian, topoare de piatră, dălțițe, unelte de os (ace, împungătoare, spatule), fusaiole, greutatea de plasă. Ceramica este de două categorii: fină (bine arsă, puternic lustriată și bogat ornamentată) și ceramică de uz comun (bine arsă, ornamentată cu barbotină, brîuri în relief etc.). Alături de aceasta au mai apărut figurine antropomorfe și altare de cult.

* Castellum romano-bizantin de la Gornea - Căunița de Jos, cod LMI 2015 : CS-I-s-B- 10832

Săpăturile din vara lui 1973 au scos la iveală mai multe fragmente ceramice de epoca bronzului, precum și un fragment de brățară din bronz.

Stratul de cultură atribuit Hallstatt-ului a fost surprins aproape constant pe toată suprafața săpăturii, deranjat de intruziunile din straturile superioare. Au fost descoperite patru complexe atribuite Hallstatt-ului, cu material arheologic preponderent ceramic, având aceleași caracteristici ca fragmentele din stratul de cultură. Se remarcă formele și mai ales ornamentica (motivul decorativ în formă de S-uri înlănțuite), semnificativă pentru întreaga arie de răspândire a culturii Basarabi

Descrierea zonei de protecție:

Zona de protecție a sitului se încadrează într-un areal mai larg, care include toate siturile situate pe terasele inferioare și mijlocii ale Dunării, amplasate de o parte și de alta a văii Camenița, în zona de vărsare în Dunăre.

Orice intervenție în perimetrul zonei de protecție se va autoriza numai cu supraveghere și la nevoie cercetare și descărcare de sarcină arheologică.

Bibliografie

I. Uzum, Gh. Lazarovici, I. Dragomir – Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevița, în *Banatica* 2, 1973, p. 412.

P. Petrovszky- Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin, în *Banatica* 2, 1973, p. 376.

M. Gumă, 1979 - *Date noi privind descoperirile hallstattiene de la Gornea*, în *Banatica* 5, p. 115-180;

M. Gumă, 1983 - *Contribuții la cunoașterea culturii Basarabi în Banat*, în *Banatica* 7, p. 65-138.

M. Gumă, 1993 – Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României, în *Bibliotheca Thracologica, Institutul Român de Tracologie*, București, 4.

Alexandru Hegyi - Cercetarea primei epoci a fierului în Banatul Românesc, în *Arheovest* I, 2013, p. 253-277.

D. Țicu, Gh. Lazarovici – Gornea. Din arheologia unui sat medieval din Clisura Dunării, Ed. *Banatica*, 1996.

S. A. Luca – Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2004.

Castellum romano-bizantin de la Gornea – Căunița de Jos

Statul arheologic:

Cod RAN - 53942.05;

Cod LMI 2010 - CS-I-s-B-10832

Tip sit: Fortificație și așezare cu caracter militar

Localizare: Situl este situat pe malul Dunării, pe un promontoriu format de conul de dejecție a văii Căunița, în locul numit „Căunița de Jos”, punctul „Cetate”, lângă DN 57, la din hotarul satului Gornea. Fortificația era așezată pe malul fluviului, aproximativ 15 m de apă, în dreptul km. 21 al șoselei Moldova Veche-Orșova, pe un capăt de promontoriu, care are aspectul unei platforme mai ridicate decât restul terenului din jur. Promontoriul înaintează puțin spre fluviu formind un încăput de peninsulă. Fortificația se află cam la mijlocul distanței dintre locul numit „Stenca” și gura riului Camenița. Odată cu ridicarea nivelului apelor prin formarea lacului de acumulare al hidrocentralei, „Cetatea” a fost parțial acoperită de apă, numai turnul de NE, mai ridicat, a rămas neacoperit.⁴⁰

Situația arheologică:

Aici în 1969 au fost desvelite vestigiile unei fortificații romane târzii (sec. IV-V), de formă pătrată, avnd pe colțuri patru turnuri masive din piatră. La vest de aceasta, într-una din secțiuni, a fost semnalată o așezare hallstattiană aparținând culturii Basarabii. La cca. 100 m vest și 200 m est de Cetate, cu ocazia lucrărilor recent executate pentru supra-înălțarea șoselei, dar și în timpul lucrărilor agricole, au fost descoperite fragmente ceramice și ziduri aparținând unor construcții de epocă romană sau romană târzie.

⁴⁰Gudea, 77, p. 39

Fortificația este un castellum de tip *quadrangulum*, formând o singură incintă, cu plan pătrat și laturile îndreptate pe direcția punctelor cardinale. Dimensiunile lui socotite din partea exterioară a zidului de incintă sunt, 41,50 x 41,50 m. Lungimea laturilor, măsurate între turnurile de colț, este 11 m. Zidul de incintă, păstrat este ridicat din piatră masivă de carieră, așezată cu fețele drepte spre exterior, în alternanță cu rinduri de nivelare din cărămidă. Pentru realizarea liniei orizontale a zidului, necesară nivelării cu cărămidă, s-au folosit pietre de dimensiuni mai mici. Grosimea zidului de incintă diferă, de la 1,50 m pe laturile de N și de V, la 1,70 m pe latura de S și 1,30 m pe latura de E. Peretele interior al zidului poartă urme de tencuială. Temelia zidului, mai lată cu 15-20 cm pe fiecare latură, este realizată din blocuri mari de piatră de carieră prinse cu mortar. Grosimea medie a fundației este de 1,80-2,10 m, și înălțimea de 0,70-0,75 m.

Turnurile de colț cu plan pătrat sunt construite odată cu zidul de incintă, depășind în exterior cu cca. 4 m linia zidului. Mai precis turnul de NV depășește cu 3,9 m latura de nord și cu 4,10 pe cea de vest; turnul de NE depășește cu 4 m atât latura de nord cât și cea de est; turnul de SE depășește cu 3,80 m latura de est și cu 4,10 cea de sud, iar turnul de SV depășește cu 4,15 latura de sud și cu 4,10 cea de vest. Dimensiunile exterioare a turnurilor sunt: 9,20 x 9,20 m turnul de NV și SE; 9,10 x 9,15 m turnul de SV și 9,15 x 9,20 cel de NE. Turnurile se păstrează relativ bine, mai puțin pe latura de est a turnului de NE, care a fost parțial distruse de construcții militare ulterioare și latura de sud a turnului de SE, distrusă de ape. Accesul în turnuri se făcea din interior, de-a lungul zidului de incintă. Acestea erau acoperite cu țigle și olane, amplasate pe un schelet de lemn.

Pe latura de sud, amplasată simetric față de turnurile de colț se găsea poarta de acces, cu o lățime de 5,5 m, flancată de două bastioane dreptunghiulare, cu dimensiunile de 3,65 x 9,05 m la exterior. La un moment dat bastionul de vest a suferit modificări; intrarea acestuia fiind blocată cu un zid de 0,60 m, în spatele său fiind ridicat un cuptor cu pereți din lut, iar în interiorul bastionului au fost realizate două încăperi de mici dimensiuni, prevăzute cu *hypocaust*.

Cercetările efectuate au dezvăluit faptul că incinta era locuită, pe laturile interioare erau amenajate locuințe din chirpic, cu o lățime maximă de 3,5 m, despărțite între ele prin pereți din chirpic și acoperite cu țigle. Zona de mijloc a incintei nu prezintă urme de locuire sau alte utilități.

Materialul arheologic rezultat în urma săpăturilor este foarte bogat și divers, desigur cea mai mare parte fiind format din ceramică, provenind de la vase cu forme și mărimi diferite. Din punct de vedere al facturii predomină ceramica lucrată la roată, fără a lipsi ceramica lucrată cu mâna. Ca forme amintim: oale, străchini, ulcioare, chiupuri, amfore, cupe, căni, capace de vase, opaițe etc.

Alături de acestea amintim prezența armelor, firească ținând cont de caracterul militar al așezării. Dintre acestea amintim: sulițe și lănci de diferite tipuri, piese de artilerie (Kambisteria, balistaie, onager) etc. În categoria materialelor de construcție amintim prezența diferitelor piroane, scoabe, unelte de fier (dălți, tesle, sape, târnăcoape, mistrii etc.), dar și alte obiecte din bronz, sticlă (recipiente) și piatră (rășnițe, gresii pentru ascutit, fusaiole etc.) și os.

Printre descoperirile de excepție menționăm prezența unei cărămizi acoperită parțial cu un text în latina populară scris cursiv. Inscripția tegulară reprezintă unicul text de proporții mari scris în limba latină cu litere cursive. Valoarea documentului crește însoțită datorită datării relativ strânse a lui. Textul este dispus pe 11 rânduri, lungimea medie a rândurilor de 12-15 cm., distanța între ele fiind în medie de 10 mm. În ce privește persoana ce a scris-o, se poate presupune că era un ostaș din formația care a construit probabil *castellum*-ul de la Gornea. Prin interpretarea recentă a textului s-a clarificat importanța talismanului ce-l însoțea pe defunct. Oricare ar fi caracterul și destinația avută de acest text, el este un document social-economic de mare valoare.⁴¹

Descrierea zonei de protecție:

⁴¹Volosciuc, 2007 p. 62.

Zona de protecție a sitului se încadrează într-un areal mai larg, care include o parte din suprafața luciului de apă al Dunării cu toate siturile situate pe terasele inferioare și mijlocii ale Dunării, de o parte și de alta a DN 57 și a văii Camenița, în zona de vărsare în Dunăre.

Orice intervenție în perimetrul zonei de protecție se va autoriza numai cu supraveghere și la nevoie cercetare și descărcare de sarcină arheologică.

Bibliografie

I. Uzum, Gh. Lazarovici, I. Dragomir – Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevița, în Banatica 2, 1973, p. 412-413.

N. Gudea - Gornea. Un castellum din epoca romană târzie la Căunița de Jos, în Banatica, Satudii și cercetări de arheologice, Reșița, 1977.

P. Petrovszky- Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin, în Banatica 3, 1975, p. 360-378.

S. A. Luca – Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2010

Necropola feudală de la Gornea – Țârcheviște

Statul arheologic:

Cod RAN 53942.07;

Cod LMI CS-I-s-B-10835

Tip sit: Locuire civilă aparținând epocii feudale (sec XIV).
Necropolă feudală de sec. XIV.

Localizare: Situl este amplasat pe o terasă inferioară a Dunării, la cca. 3 km sud de sat, la capătul estic al terasei Căunița de Sus. Țârcheviște este numele dat de către localnici unei ridicături de pământ de cca, 3-4 m, situat în partea de vest a luncii văii Camenița. Toponimul sugerează existența la un moment dat în acest loc a unei biserici, probabil din lemn, neidentificată încă pe teren.

Situația arheologică:

În decursul timpului aici au fost descoperite mai multe monede feudale și moderne. Tot aici în 1966 s-a descoperit un lanț de argint; un lanț de bronz cu capete de bour, coroanee și topoare, precum și mai multe așchii de silex atipice. În 1969 aici s-a executat unele săpături, prilej cu care a fost descoperit un cimitir feudal, din care au fost sondate un număr de 16 morminte. Continuarea săpăturilor în 1973 au mai pus în evidență un număr de 39 de morminte. Dintr-o necropolă a cărei limite nu se cunosc. Se apreciază că momentul final de funcționare a necropolei a fost apreciat în intervalul de la sfârșitul secolului XIV și prima jumătate a secolului al XV-lea (Țeicu, 1996, p. 92)

Descrierea zonei de protecție:

Zona de protecție a sitului se încadrează într-un areal mai larg, care include toate siturile situate pe terasele inferioare și mijlocii ale Dunării, situate de o parte și de alta a văii Camenița, în zona de vărsare în Dunăre.

Orice intervenție în perimetrul zonei de protecție se va autoriza numai cu supraveghere și la nevoie cercetare și descărcare de sarcină arheologică.

Bibliografie

I. Uzum, Gh. Lazarovici, I. Dragomir – Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevița, în Banatica 2, 1973, p. 412.

P. Petrovszky- Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin, în Banatica 2, 1973, p. 376.

D. Țeicu, Gh. Lazarovici – Gornea. Din arheologia unui sat medieval din Clisura Dunării, Ed. Banatica, 1996.

S. A. Luca – Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2004

Situl arheologic de la Gornea - Zomonița

Statul arheologic:

Cod RAN 53942.10;

Cod LMI CS-I-s-B-10838

Toponimul sugerează amintirea vetrei unei așezări feudale (Țeicu, Lazarovici, 1996, 48).

Tip sit: - Sit arheologic complex, ce cuprinde, două nivele de locuire civilă aparținând de:

așezare de epoca migrațiilor (sec. VIII-IX), cod LMI CS-I-m-B-10838.03

așezare feudal timpurie (sec. XI-XII), cod LMI CS-I-m-B-10838.01

necropolă de secol IX-XII, cod LMI CS-I-m-B-10838.02

Localizare: Situl este amplasat la cca 1 km sud de satul Gornea, pe terasa Dunării dinspre podul Păzăriște.

Situația arheologică:

În cursul cercetărilor arheologice efectuate în zonă în decursul anului 1969 a fost identificată o așezare medievală mai întinsă, situată în zona joasă a luncii văii Camenița și pe terasele Dunării la est de Căunița de Sus. Deschiderea unui punct de exploatare a pământului pentru cărămidă, în acest punct a impus grabnice lucrări de salvare. Acestea au debutat în 1973, fapt ce a permis ca în decursul anilor 1974-1975, prin 4 secțiuni și mai multe casete, însumând cca. 250 mp, să fie investigate un număr de 20 complexe arheologice, care ilustrează existența în acest punct a unei așezări medievale. Necropola așezării medievale a fost identificată și investigată la marginea superioară a terasei căunița de Sus, în zona numită *Țărcheviște*.

Descrierea zonei de protecție:

Zona de protecție a sitului se încadrează într-un areal mai larg, care include toate siturile situate pe terasele inferioare și mijlocii ale Dunării, situate de o parte și de alta a văii Camenița, în zona de vărsare în Dunăre.

Orice intervenție în perimetrul zonei de protecție se va autoriza numai cu supraveghere și la nevoie cercetare și descărcare de sarcină arheologică.

Bibliografie

I. Uzum, Gh. Lazarovici, I. Dragomir – Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevița, în Banatica 2, 1973, p. 412.

P. Petrovsky- Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin, în Banatica 2, 1973, p. 376.

D. Țeicu, Gh. Lazarovici – Gornea. Din arheologia unui sat medieval din Clisura Dunării, Ed. Banatica, 1996

S. A. Luca – Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2004.

Situl arheologic de interes local - Bișteg, format din așezarea eneolitică de la Gornea, Dealul Bișteg, prin suprafața sa protejată, poate fi înțeles la rândul său ca zonă arheologică de interes local.

Așezarea eneolitică de la Gornea - Bișteg

Statul arheologic:

Cod RAN 53942.06;

Cod LMI CS-I-s-B-10834

Tip sit: Locuire civilă, atribuită purtătorilor culturii Coțofeni

Localizare: Dealul Bișteg delimitează spre est partea sudică a satului Gornea și versantul estic al văii Camenița. Situl este amplasat pe mai multe terase amenajate antropice din partea sudică a dealului, fiind o continuare a Dealului Păzăriște.

Situația arheologică:

Într-o perieghză din anul 1968 aici au fost găsite mai multe fragmente ceramice, ornamentate prin împunsături succesive și incizii, precum și chirpic, materiale care confirmă existența în acest loc a unei așezări Coțofeni. În decursul anului 1970 pe una din terase s-a executat un sondaj, care a confirmat prezența unei așezări din perioada de început al epocii bronzului. Pe vârful dealului s-a găsit un fragment ceramic din sec. IX-X.

Descrierea zonei de protecție:

Zona de protecție a sitului Coțofeni de la Bișteg

Situl eneolitic Bișteg – Zonă de protecție

Nr. crt.	X (long)	Y (lat)
1	250356175	358459829
2	250405181	358457829
3	250429184	358436826
4	250425183	358364817
5	250412182	358298808
6	250384178	358288807
7	250354174	358286807
8	250322171	358321811
9	250311169	358393821
10	250356175	358460829
11	250356175	358459829

Zona de protecție a sitului cuprinde creasta superioară a dealului, unde s-au stabilit purtătorii culturii Coțofeni. Redăm alăturat coordonatele zonei protejate aferente sitului.

Orice intervenție în perimetrul zonei de protecție se va autoriza numai cu supraveghere și la nevoie cercetare și descărcare de sarcină arheologică.

Bibliografie

I. Uzum, Gh. Lazarovici, I. Dragomir – Descoperiri arheologice în hotarul satelor Gornea și Sichevița, în Banatica 2, 1973, p. 412-413.

P. Petrovszky- Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin, în Banatica 2, 1973, p. 377.

S. A. Luca – Repertoriul arheologic al județului Caraș-Severin, București, 2004

b.2. Monumente etnografice și de tehnică populară

Alături de aceste situri, pe teritoriul administrativ al comunei se mai păstrează mai multe monumente istorice, formate dintr-un număr de 22 de mori de apă, grupate în 5 ansambluri. Acestea sunt catalogate ca fiind valori de arhitectură și tehnică populară, de interes local, semnificative pentru istoria și evoluția comunităților românești pe aceste locuri..

Morile de apă

Patrimoniul istoric al comunei este semnificativ, dar puțin cunoscut. Este de menționat existența unor obiective cu o certă valoare istorică, etnoculturală, tehnică și arhitecturală, incluse în Lista monumentelor istorice. Aceste obiective sunt formate din cele 5 ansambluri de mori țărănești, construite la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. XX, pe văile Camenița, Gramensca, Liborajdea și Ravensca. Sunt celebrele mori de apă cu „Ciutură” și ax vertical, considerate de către specialiști precursorele turbinelor electrice „Kaplan”. Astăzi soarta acestor bijuterii tehnice este una incertă. Din cele 22 de

mori înscrise în listele de patrimoniu ca valori de tehnică populară și arhitectură țărănească veche, astăzi mai sunt funcționale doar 5. Costurile de întreținere, reducerea numărului de locuitori și îmbătrânirea populației, alături de scăderea utilității lor, sunt câteva dintre cauzele care au dus la distrugerea sau chiar dispariția unora dintre acestea. Odată cu scăderea rolului lor în viața comunității, multe dintre aceste bijuterii tehnice se află într-o stare precară, necesitând măsuri grabnice de restaurare. În acest context, administrația locală împreună cu reprezentanții Ministerului Culturii și ai Patrimoniului Național, trebuie să treacă neîntârziat la luarea unor măsuri care să asigure refacerea, restaurarea și conservarea acestor obiective.

În cadrul instalațiilor pentru prelucrarea produselor agricole prin măcinat un loc principal îl ocupa morile cu roata orizontală. Nu cunoaștem începuturile morăritului pe aceste locuri, subliniem totuși faptul că primele mori menționate apar pe *hărțile iosefine* pentru Banat (1769-1772), care semnaleză prezența unui număr de 5 mori de apă pe Valea Camenița. Numărul acestora sporește sințitor în prima parte a sec. al XI-lea, când *Second Military Survey (1806-1869)*⁴², menționează prezența unui număr de 13 mori numai pe râul Camenița, 2 pe pârâul Grămneasca și 1 pe pr. Ravensca.

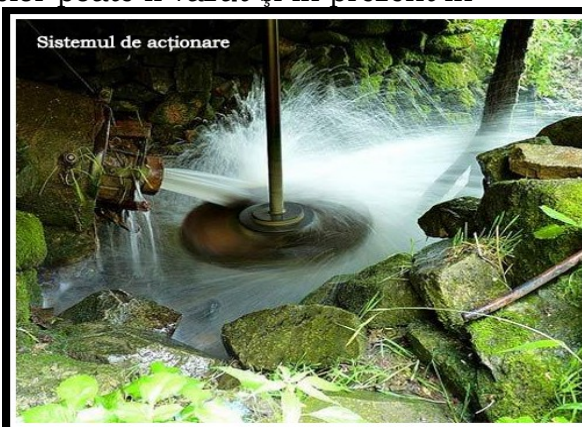
La mijlocul secolului XX erau înregistrate pe teritoriul comunei Sichevița un număr de 25 asemenea mori de apă, din care 22 au fost incluse în LMI ca valori ale tehnicii populare locale, semnificative pentru comunitățile locale și importante obiective de interes etnografic și astăzi turistic. În condițiile în care agricultura locală tradițională a cunoscut un puternic declin și în zonă, prin restrângerea drastică a culturilor cerealiere și a porumbului, rolul acestora s-a diminuat substanțial. În prezent dintre acestea doar 9 mai sunt funcționale.

Cunoscute în popor cu denumirea de "mori cu ciutură" ele sunt de fapt primul tip de moară acționată de forță motrice a apei. Sistemul de funcționare este simplu: apa este adusă la ciutura prin diguri (valău) și prin "butoni" (tub dintr-un copac) și acționează prin cădere asupra ciuturii, astfel determinând o mișcare de rotație care este transmisă printr-un ax, direct pietrei de moară.

Procesul de măcinare tradițională a cerealelor poate fi văzut și în prezent în oricare din cele 9 mori pe apă funcționale de pe cursul râului Camenița⁴³. Majoritatea morilor sunt ridicate direct pe cursul apei, însă veți întâlni și mori la care apa este adusă pe "ierugă". După cum este locul, morile sunt ridicate pe furci de lemn, cu picior de piatră spre albie și cu un altul direct pe sol.

Lângă piatra morii fixată direct pe axul ciuturii, este vatra cu horn deschis, pentru ca

⁴² <http://mapire.eu/en/map/>

⁴³ <http://asociatiadunareamoldovanoua.info/ro/programe-turistice/>

"morarul" să se încălzească noaptea la foc. Fiecare moară este un monument de arhitectură populară pentru cei pasionați de agroturism și vor să trăiască "viața la țară" pentru câteva zile de vacanță⁴⁴.

Un alt element unic în această zonă este construcția "morii cu două încăperi". Morile sunt construite din bârne de lemn "lipite" cu pământ galben (lut) și au acoperișul de șindrilă "în două ape".

Redăm mai jos lista celor 5 ansambluri de mori situate pe teritoriul comunei, cu coordonatele amplasamentului:

A. Ansamblul de mori de apă din Gornea – Camenița, cod LMI 2010 - CS-II-a-B-11119

1. CS-II-m-B-11119.01 - Moara de la Cioacă/Moara de la Jarcu N44 41.399, E21 50.552

2. CS-II-m-B-11119.02 - Moara lui Codreanu - N44 41.202, E21 50.778

3. CS-II-m-B-11119.03 - Moara de sub Bișteg - N44 40.885, E21 51.064

B. Ansamblul de mori din Sichevița, valea râului Gramensca,

cod LMI 2010 - CS-II-a-B-11200

4. CS-II-m-B-11200.01 - Moara Soreștilor

5. CS-II-m-B-11200.02 - Moara Nastache

6. CS-II-m-B-11200.03 - Moara Zaica

7. CS-II-m-B-11200.04 - Moara Cirhalii

8. CS-II-m-B-11200.05 - Moara de la Firiz

9. CS-II-m-B-11200.06 - Moara de la Jgheab

C. Ansamblul de mori din Liborajdea Cod LMI - CS-II-a-B-11125

10. CS-II-m-B-11125.01 - Moara Bătrână

11. CS-II-m-B-11125.02 - Moara Mică

12. CS-II-m-B-11125.03 - Moara Zaica

13. CS-II-m-B-11125.04 - Moara lui Brăila

14. CS-II-m-B-11125.05 - Moara lui Cocoș

15. CS-II-m-B-11125.06 - Moara lui Martinovăț

16. CS-II-m-B-11125.07 - Moara la Vălăria

D. Ansamblul de mori din Sichevița, valea râului Camenița

– cod LMI 2010 - CS-II-a-B-11199

17. CS-II-m-B-11199.01 - Moara din Luncă;

18. CS-II-m-B-11199.02 - Moara Zasloane – N 44 42.563, E 21 50.018

19. CS-II-m-B-11199.03 - Moara Creta Nouă

20. CS-II-m-B-11199.04 - Moara lui Stoican (Moara lui Stoican ?);

21. CS-II-m-B-11199.05 - Moara de sub Cârșie (Moara Raia ?)

E. 22. Moara lui Jian cod LMI 2010 - CS-II-m-B-11220

C. Zone de protecție arbitrar ale monumentelor istorice izolate (raze)

De regulă pentru siturile semnalate, descoperirile întâmplătoare și siturile identificate în urma unor sondaje arheologice, care sunt incluse în Repertoriul Arheologic Național, mai puțin cele incluse în LMI 2010⁴⁵, aceste limite se stabilesc conform legii 422/2001 art. 59, atunci când nu se procedează la definirea și delimitarea lor.

În această categorie sunt incluse siturile:

- Fortificația de la Camenița - Dealul Moșului". Cod RAN - 53880.01;
- Necropola de la Cracul Almaaj, cultură neprecizată. Cod RAN – 53906.01;
- Situl arheologic de la Frăsiniș - „Frăsiniș”, atribuit epocii bronzului și hallstatt. Cod RAN – 53933.01;
- Așezarea medievală de la Gornea - „Ogașul lui Sau". Cod RAN – 53942.25;
- Peștera de la Gornea - „Țârcheviște". Cod. RAN – 53942.18;
- Situl arheologic de epocă romană și feudal timpurie de la Gornea - „Drăghina". Cod RAN – 53942.27;

⁴⁴ <http://www.ghiduri-turistice.info/ghid-turistic-banatul-montan->

⁴⁵ În anexă sunt redată toate aceste situri, conform fișelor RAR.

- Așezarea din epoca bronzului de la Gornea - „Sălașul lui Ion Sârbu". Cod RAN – 53942.26;
- Mormintele tumulare de la Gornea - „Bulfecea". Cod RAN – 53942.28;
- Situl arheologic medieval de la Gornea - „Gavrina", Cod RAN – 53942.29;
- Tezaurul monetar roman de la Gornea. Cod RAN – 53942.31;
- Așezarea paleolitică de la Gornea - „Dealul Căuniței". Cod RAN – 53942.11;
- Necropola de la Gornea - „La Brânzei". Cod RAN – 53942.24;
- Așezarea dacică de la Gornea - „Juburovăț". Cod RAN – 53942.23;
- Situl arheologic hallstattian și feudal timpuriu de la Gornea - „Grădina lui Fener Moser". Cod RAN – 53942.22;
- Valul de pământ (epocă necunoscută) de la Gornea - „Greda Înaltă". Cod RAN – 53942.21;
- Așezarea de la Gornea - „Pe Vale". Cod RAN – 53942.20.
- Așezarea Basarabi de la Gornea - „Sub Bișteg". Cod RAN – 53942.19.
- Așezarea medievală de la Gornea - „Cotul Tomii" . Cod RAN – 53942.17.
- Turnurile de observație de la Gornea - „Dealul Stenca". Cod RAN – 53942.16;
- Situl arheologic multistratificat de la Gornea - „Pod Păzăriște". Cod RAN – 53942.15;
- Așezarea neolitică de la Gornea - „Cărămidărie". Cod RAN – 53942.14.
- Peștera Păzăriște de la Gornea. Cod RAN – 53942.12.
- Drumul roman de la Gornea. Cod RAN – 53942.32
- Așezarea dacică de la Gornea - „Ogașul Padina cu Spini". Cod RAN – 53942.13
- Așezarea din epoca bronzului de la Gornea - „Șumița". Cod RAN – 53942.30.
- Situl arheologic multistratificat de la Liborajdea- Locul lui Brăilă. Cod RAN – 53951.02
- Așezarea din epoca bronzului de la Liborajdea- Odăi. Cod RAN – 53951.01.
- Așezarea de epocă dacică de la Sichevița - Lângă Dispensar. Cod RAN – 53862.07.
- Bordeiul de epocă dacică de la Sichevița – Biserică. Cod RAN – 53862.06.
- Așezarea neolitică de la Sichevița - Ogașul Cirinii .Cod RAN – 53862.05.
- Necropola neolitică de la Sichevița - Cracul cu Morminți. Cod RAN – 53862.04.
- Situl arheologic de la Sichevița - Magazinul Alimentar. Cod RAN – 53862.03.
- Situl arheologic multistrat de la Sichevița- Primărie. Cod RAN – 53862.01.
- Fortificația din epoca bronzului de la Sichevița- Dealul Mieilor. Cod RAN – 53862.02.
- Tumuli preistorici de la Străneac. Cod RAN – 53997.01.
- Așezarea medievală de la Valea Sicheviței - Sălașul lui Iedu.. Cod RAN – 54029.01.
- Situl arheologic de la Zăsloane - Zăsloane". Cod RAN – 54047.01.

b. Bilant teritorial

Cele trei zone construite protejate stabilite prin PUG pentru monumentele istorice încadrate în categoriile A și B, însumează o suprafață de cca. 220 ha, situate în extravilan. Aceste trei zone sunt:

- Zona arheologică protejată de interes național „Dealul Păzăriște”, cu suprafața de cca. 88 ha;
- Zona arheologică protejată de interes local „Căunița”, suprafața de cca. 131 ha;

- Zona arheologică protejată de interes local „Bișteg”, cu suprafața de cca. 096 ha.

În acest bilanț nu sunt incluse amplasamentele celor 22 de mori de apă cu ciutură, incluse în LMI 2015, prezentate mai sus. Pentru aceste instalații zona construită protejată și zona de protecție se reduce la amprenta în teren a obiectivului (moară + iazul de alimentare).

c. Schema cu evidentiarea zonelor construite protejate (limite, tipuri).

După cum se poate vedea din cartograma de mai sus, la Sichevița este evidențiată existența unui număr de trei zone istorice protejate:

- Zona arheologică protejată de interes național „Dealul Păzăriște”, notat pe cartogramă cu „A”, este situată la confluența văii Camenița cu Dunărea pe malul stâng. Această ZCP include un sit grupa valorică A și alte patru situri de grupă valorică B (Țărmuri; Locurile Lungii, Vodneac și Ogașul lui Udrescu). Prezența lor în același perimetru ne-a permis includerea lor într-o singură zonă construită protejată, cu o suprafață de cca 88 ha. Menționăm faptul că alături de monumentele incluse în LMI, în acest perimetru mai sunt incluse și alte două situri menționate în RAN, respectiv Podul Păzăriște și Peștera Păzăriște.
- Zona arheologică protejată de interes local „Căunița”, notat pe cartogramă cu „B”, este situată pe malul stâng al Dunării, între Ogașul Căunița și Podul Păzăriște. Zona include un număr de 4 situri arheologice de importanță locală, respectiv: Căunița de Sus; Căunița de Jos; Țărcheviște și Zomonița, precum și un sit inclus în RAN – Dealul Căunița.
- Zona arheologică protejată de interes local „Bișteg”, notat pe cartogramă cu „C”, este situată pe culmea dealului cu același nume, situat la vest de satul Gornea. Aici fiind cercetat un sit aparținând purtătorilor culturii Coțofeni.

În anexa de la sfârșitul subcapitolului sunt date coordonatele acestor zone construite protejate.

d. Propuneri de includere a unor imobile in Lista monumentelor istorice;

Opțiunea de includere a unor noi situri în listele de patrimoniu aparține în exclusivitate administrației locale și centrale de specialitate sau a proprietarilor care deține acel obiectiv/monument. Sugerăm totuși administrației locale a comunei Sichevița și a celor două parohii, de a analiza posibilitatea întocmirii documentațiilor necesare pentru includerea în listele de patrimoniu a două obiective, a căror prezentare este făcută mai jos. De asemenea, pentru aceste două obiective a fost realizată și fișa analitică minimală de inventariere a ansamblurilor, monumentelor și siturilor istorice, realizate conform OMCC nr. 2260/2008

Biserica ortodoxă „Sfânta Treime” din Sichevița

Este o biserică de zid (din piatră și cărămidă), ridicată în anul 1835-1836, sub păstoria preotului Vasile Cuzmanovici, în stil baroc, înlocuind alte două biserici mai vechi, din lemn, una pe vechea vatră a satului și cealaltă în apropierea bisericii actuale. Biserica a suferit importante

reparații în intervalul 1912-1914⁴⁶, prilej cu care putem presupune că a avut loc și prima pictare a bisericii, probabil de către pictorul de peste Carpați, Costin Petrescu (1872-1954). Biserica este sfințită după aproape 100 de ani, în anul 1938, cu ocazia unei vizite canonice efectuate în zonă de către Episcopul Vasile Lăzărescu. Pictura inițială a bisericii a fost executată de către pictorul iconar Petrescu. Recent biserica a fost pictată în tehnică tempera, în anul 2002 de către Mihai Bofan din Oravița. Prima târnosire a bisericii s-a făcut la data de 5 octombrie 1969 de către ÎPS Nicolae, mitropolitul Banatului.

În incinta avliei bisericii ortodoxe din Sichevița este amplasat monumentul eroilor căzuți în primul război mondial.

Coordonatele geografice de identificare a obiectivului sunt:

3. 44° 41' 45,92" latitudine nordică;
4. 21° 50' 37,82" longitudine estică

Biserica "Sf. Nicolae" Gornea⁴⁷

Actuala biserică din Gornea a fost construită în anul 1834, înlocuind o altă biserică, probabil din lemn, amintită în contextul întocmirii "Cărții Funduare" din anii 1772-1809. Documentele vremii menționează că biserica a fost ridicată pe cheltuiala credincioșilor, probabil și cu ajutorul grănicerilor.

Deși nu avem date despre momentul încheierii lucrărilor, arhitect sau antreprenor, nici despre momentul târnosirii, cunoaștem faptul că biserica a fost pictată în 1898 de către pictorul Nicolae Hașca, ajutat de ucenicul său Petru Drăgilă din Piriplet. Încă de la început hramul bisericii a fost "Aflarea moaștelor Sfântului Ierarh Nicolae". Potrivit unei inscripții situată pe unul din pereții cafasului, biserica a fost renovată în 1913, prin grija preotului Pavel Popescu, pictura fiind restaurată de către aceiași echipă de pictori iconari.

Stilul arhitectural este cel specific barocului bănățean, biserica având forma de navă, structurată pe cele trei componente de bază, naos, pronaos și altar cu absidă rotundă. Peste intrarea în pronaos s-a ridicat un turn, de factură barocă provincială, cu trei nivele, din care ultimul adăpostește terasa cu cele două clopote.

Coordonatele geografice de identificare a obiectivului sunt;+:

5. 44° 40' 55,26" latitudine nordică;
6. 21° 51' 13,70" longitudine estică

e. Elemente de gestiune și reglementare care decurg din SIG

(obligativitatea elaborării unui sau mai multor PUZ + R pentru perimetrele protejate; condiții administrative și tehnice speciale pentru construire în perimetrul protejat);

Având în vedere presiunea urbanistică crescândă exercitată asupra zonelor construite protejate A și B, zone care cuprind un număr mare de monumente protejate, se impune elaborarea câte unui PUZ pentru cele două arii protejate (ZCP) și a studiilor istorice aferente, care să permită întocmirea unor reglementări urbanistice clare pentru aceste perimetre.

f. Proceduri administrative care decurg din legislația în vigoare

(avize prealabile autorizării construirii sau desființării și elaborării de documentații de urbanism de tip PUD, PUZ).

Toate intervențiile asupra imobilelor clasate ca monumente istorice/situri arheologice sunt condiționate de obținerea unor avize favorabile din partea Ministerului

⁴⁶ Gabriela Hajdu, 2014, 131.

⁴⁷ Popovici, 2013, 91-92.

Culturii și al Patrimoniului Național, sau după caz, din partea Direcție Județene pentru Cultură și Patrimoniu Caraș-Severin, conform prevederilor Legii 422/2001 republicată.

Intervențiile efectuate în zona de protecție a unor monumente istorice sau în zone construite protejate se autorizează pe baza avizului organismelor de patrimoniu prevăzute de lege.

Intervențiile determinate de lucrări de restaurare/refacere a unor monumente istorice, intervenții care afectează solul și subsolul (excavări, foraje etc.) se vor executa numai după efectuarea unor cercetări arheologice preventive, sau după caz sub supraveghere arheologică a lucrărilor, conform OG 43/2000 republicată

pentru intervenții care au ca scop edificarea unor noi construcții în perimetrul zonelor construite protejate se va elabora obligatoriu un PUD, care va trata parcela vizată. Studiul istoric aferent PUD va include și parcelele învecinate, pentru a putea fi fundamentat contextul istoric și modul de ocupare a terenului.

5.5. Potentialul de dezvoltare a zonelor construite protejate

(operatiuni de reabilitare a fondului construit existent, interventii noi permise in tesutul urban preexistent, metode de incurajare a construirii de catre APL).

Propuneri pentru dezvoltarea turistică a zonei

Având în vedere prezența unor situri arheologice și monumente istorice deosebit de valoroase din punct de vedere turistic, precum *Villa rustica* de la Căunița de Sus și Morile de apă cu ciutură și butoni, existente pe văile din teritoriul administrativ al comunei, considerăm necesar o mai bună gestionare al acestora, în scopul atractivității zonei din punct de vedere turistic. Pentru atingerea acestui obiectiv propunem următoarele:

Amplasarea pe peretele fiecărei mori a unei plăcuțe care să conțină: numele morii; anul (perioada) când a fost construită și eventual de către cine și simbolul legal al monumentului cu codul LMI.

Marcarea și accesibilizarea monumentului villa rustica de la Căunița de Jos, în așa fel încât să fie ușor de găsit și identificat.

O mai bună valorificare a muzeului sătesc local Ion Dragomir de la Gornea.

Cointeresarea proprietarilor pensiunilor din zonă în promovarea acestor obiective, inclusiv prin asigurarea unui ghidaj local pentru cei interesați.

Oraganizarea unui circuit turistic al morilor existente pe văile Camenița și Liborajdea.

Refacerea/restaurarea morilor aflate în stare precară, pe baza unui contract de colaborare cu specialiștii Muzeului ASTRA din Sibiu.

Subliniem, în final importanța includerii unui număr cât mai mare de obiective, clădiri cu valoare istorică arhitecturală, monumente (monumentele eroilor, crucea de la Păzăriște etc.) etc., în circuitul turistic. În acest context menționăm necesitatea deschiderii de către localnici a propriilor gospodării, reabilitarea unor construcții vechi și sălașe și transformarea lor în centre de cazare rustice, tot mai mult căutate de către turiștii români și străini. Un asemenea demers ar contribui la creșterea interesului turistic pentru zonă, diversificarea ofertei de cazare și a serviciilor conexe, contribuind în final la îmbunătățirea traiului oamenilor de aici

Operațiuni de reabilitare a fondului construit existent

În localitățile Gornea și Sichevița se mai păstrează clădiri vechi, anterioare mijlocului sec. al XIX-lea (casele de tip grăniceresc), valoroase prin vechime, arhitectură specifică și structură, care pot fi reabilite și transformate în spații de cazare rustice;

Lucrări de restaurare și conservare a sălașelor și a caselor vechi din cele 17 sate de munte ale comunei, care pentru perioada de vară pot primi o serie de turiști care să stea câteva zile în gospodărie, contra unor prețuri modice.

Deparazitarea parcelelor private și a domeniului public de construcții provizorii și alte amenajări, incompatibile cu statutul așezărilor.

Conservarea fronturilor stradale și a fațadelor existente și limitarea intervențiilor asupra acestora prin modernizări excesive, cu o arhitectură străină locului.

Renunțarea la ferestrele tradiționale și înlocuirea lor cu geamuri din plastic cu sticlă termopan este o inițiativă care duce la scăderea valorii ansamblului urbanistic și al clădirilor. Adoptarea utilizării ferestrelor de lemn, adaptate pentru geamuri termopan.

Intervenții permise în țesutul urban existent

În satele comunei Sichevița sunt permise intervenții în țesutul urban, atât timp cât acestea nu afectează fronturile stradale și fațadele. Intervențiile făcute vor urmări în primul rând restaurarea, conservarea, deparazitarea fondului construit valoros și punerea acestuia în valoare.

ANEXĂ

Listă de coordonate pentru zona istorică protejată
Dealul Păzăriște

ZONA ARHEOLOGICĂ PROTEJATĂ PĂZĂRIȘTE		
Nr. crt.	X (long)	Y (lat)
1	251247,921	356447,267
2	251381,938	356415,263
3	251389,939	356279,246
4	251455,948	356255,243
5	251443,946	356201,236
6	251719,981	356165,231
7	252078,027	355973,207
8	252030,021	355791,184
9	251950,011	355509,148
10	251137,907	355815,187
11	251009,891	356071,22
12	251163,911	356201,236
13	251215,917	356337,253
14	251249,922	356447,267
15	251247,921	356447,267

Listă de coordonate pentru zona arheologică protejată
- Căunița

Zona arheologică Căunița		
Nr. crt.	X (long)	Y (lat)
1	250760006	355891059
2	250760006	355895059
3	249507847	355927063
4	249143801	356075082
5	249431837	356203098
6	249415835	356323114
7	249939902	356639154
8	250575983	356679159
9	250976034	356695161
10	250944029	356251104
11	250760006	355891059

Listă de coordonate pentru zona istorică protejată
Bișteg

Situl eneolitic Bișteg – Zonă de protecție		
Nr. crt.	X (long)	Y (lat)
1	250356175	358459829
2	250405181	358457829
3	250429184	358436826
4	250425183	358364817
5	250412182	358298808
6	250384178	358288807
7	250354174	358286807
8	250322171	358321811
9	250311169	358393821
10	250356175	358460829
11	250356175	358459829